

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษ
ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย
Knowledge Management with English Skills
in Buddhist Archeology Sites at Chiang Rai Province

โดย

นายอนุรักษ์ સાઁแก้ว
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
พ.ศ. ๒๕๕๙

ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 610759096

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้ได้รับพิจารณาอนุมัติทุนอุดหนุนโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำในการทำวิจัยเป็นอย่างดีจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายๆท่านจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พระครูวิมลศิลป์กิจ หัวหน้าหน่วยงานวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ ในการให้คำแนะนำข้อเสนอแนะ และแนวคิดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ตลอดจนการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัยในทุก ๆ ขั้นตอนของผู้วิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเจ้าอาวาสทุกวัด ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนในแต่ละชุมชน อาสาสมัครและองค์กรต่าง ๆ ทุกรูป ทุกท่าน จากทุก ๆ ภาคส่วนเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือในการร่วมสัมภาษณ์พูดคุย แสดงความคิดเห็นในการจัดสัมมนากลุ่มย่อยเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาและความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง และผู้วิจัยหวังว่าการทำวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในวงวิชาการด้านการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา และบูรณาการความรู้สู่สำนักแห่งความรับผิดชอบต่อชุมชนและสำนักในการวางแผนโบราณสถานและโบราณวัตถุสำคัญที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์เพื่อเก็บรักษาไว้เป็นมรดกของชาติบ้านเมืองในรูปแบบของการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนอันเป็นประโยชน์สูงสุดของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

อานรรักษ์ સાઁઁ

๓๐ กันยายน ๒๕๕๙

ชื่อเรื่อง: การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทาง
พระพุทธศาสนา
ในจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัย: อานูรักษ์ સાແກ້ວ

ส่วนงาน: วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีงบประมาณ: ๒๕๕๙

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ และเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา (วัด) ในเขตเทศบาลนครเชียงราย จำนวน ๙ วัด เป็นแบบเจาะจง ศึกษาวิจัยด้วยการลงพื้นที่ภาคสนามและประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผลการศึกษา พบว่า

การจัดการความรู้ของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายมีหลักฐานสำคัญทางโบราณวัตถุอย่างน้อย ๑ แห่ง ได้แก่ พระประธานในพระอุโบสถ ส่วนการจัดการความรู้ของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในภาพรวมยังไม่มีจัดการความรู้ของชุมชนที่เป็นรูปธรรม ถ้ามีชาวต่างชาติมาเที่ยวชมโบราณสถานโบราณคดีที่อยู่ในชุมชน พบว่า คนในชุมชนไม่สามารถอธิบายได้เลย ส่วนแนวทางการจัดการความรู้ของชุมชนยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในด้านการบริหารจัดการจะเป็นไปได้เพียงครั้งคราว ส่วนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชน พบว่า ในภาพรวมพระภิกษุสามเณรและชุมชน มีระดับความรู้ทักษะภาษาอังกฤษน้อย ถึงน้อยมาก ส่วนกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพระภิกษุสามเณรและชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่มีกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่บุคลากร และด้านการจัดการความรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา พบว่า ในภาพรวม ทุกวัดยังไม่มีจัดการความรู้ที่ชัดเจนเหมือนกัน ยกเว้นวัดพระแก้ว สำหรับถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษตลอดจน ช่องทางในการการถ่ายทอดนั้น ได้ผลที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน คือ ทุกฝ่ายเห็นด้วยว่าควรมีการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษ ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายอย่างจริงจัง เพราะว่าในแต่ละวัดจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่ใช้ภาษาอังกฤษมาเที่ยวชมวัดต่าง ๆ เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน การสื่อสารในแต่ละทักษะทั้ง ๔ ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนนั้น ยังไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ และการดำเนินการในปัจจุบันยังพบว่า อยู่ในระดับที่วิกฤติมาก

คำสำคัญ: ภาษาอังกฤษ, การจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน, แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา

Research Title: Knowledge Management with English Skills in Buddhist Archeology Sites at Chiang Rai Province

Researchers: Anurak Sakaew

Department: Chiang Rai Buddhist College's Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2559

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

The research studies on knowledge management of the study English skills in Buddhist archaeological sites in Chiang Rai province. The purposes are to study knowledge management communities of Buddhist archaeological sites in Chiang Rai, to improve their English skills by the process of knowledge management to the community in Buddhist archaeological sites and also, to communicate and share knowledge of English language in the Buddhist archaeological sites. The target group of Buddhist archaeological sites in Chiang Rai, consist of 10 Buddhist temples by field trip

The study on archaeological sites of Buddhism in Chiang Rai community found that; each temple is evidence of at least one major artifact including Buddha image in the sanctuary, the management of English skills overall, there is no substantial management, and if the foreigners visit their temples, they cannot use English skills to explain. Next, the developing process of novices' English language skills of and monks was found that most of them do not have plans or projects to develop their English skills to manage their temples, except only at Phrakaew Temple. Then, for the broadcasting and exchanging knowledge managements, the result is quite consistent as well which means all parties agreed that there should be knowledge management with their English skills in the Buddhist archaeological sites in Chiang Rai seriously, because each temple would have many foreign tourists visit every day. Finally, the communication of the skills, listening, speaking, reading and writing of knowledge

management in English skills at Buddhist archaeological sites in Chiang Rai province is in crisis situation.

Keywords: English, Knowledge Management, Buddhist Archeology

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๗
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๑๐
บทที่ ๒ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้.....	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ.....	๒๒
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร.....	๓๐
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของชุมชน.....	๓๕
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง.....	๓๘
๒.๖ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	๔๒
๒.๗ แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร.....	๔๗
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๕
๓.๒ พื้นที่ในการวิจัย.....	๖๘
๓.๓ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	๖๙
๓.๔ เครื่องมือการวิจัย.....	๗๑
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๗๒
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๓
๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย.....	๗๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๑ จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/ปี ในแต่ละจังหวัดภาคเหนือ.....	๒
ตารางที่ ๒ จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยวจังหวัดเชียงราย.....	๒
ตารางที่ ๓ จำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ปี ๒๕๕๙.....	๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันภาษาอังกฤษนับว่าเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อสถานการณ์ของโลกไร้พรมแดน ด้วยเหตุนี้ ภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาสากลที่คนทั่วโลกใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างประเทศ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมทั้งการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่มาจากทั่วทุกมุมโลก อีกทั้งภาษาอังกฤษยังเป็นภาษาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลในการค้นคว้าหาข้อมูลในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สุขภาพ ความรู้และข้อมูลในด้านต่างๆ อีกมากมาย เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษจึงมีจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศและต้องมีการฝึกฝนเรียนรู้ การใช้ภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องตามหลักการของกระบวนการจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ เพราะในการใช้ภาษาอังกฤษให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้เรียนต้องรู้หลักวิธีการเรียนรู้ รู้กลวิธีที่จะทำความเข้าใจกับภาษาอังกฤษ รวมทั้งจะต้องมีการฝึกฝนอย่างมีระบบและต่อเนื่องจึงจะสามารถประสบผลสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษ^๑

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดเขตเศรษฐกิจที่มีอาณาเขตชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงต้องเร่งพัฒนาระดับคุณภาพและมาตรฐานด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ และการบริการข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรที่ประจำอยู่ในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาทักษะทางการสื่อสารด้านภาษาอังกฤษ ให้ดีขึ้น โดยจัดให้มีการจัดการความรู้และจัดหลักสูตรฝึกอบรมภาษาและการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมกับผู้ประกอบการ SMEs และต้องเร่งสร้างความตระหนักรู้และให้ความสำคัญต่อการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของคนล้านนาไทย ที่มีอัตลักษณ์ไมตรี เอาใจใส่ อ่อนน้อม จริงใจ อดทน และพร้อมน้อมรับที่จะให้บริการด้วยจิตใจบริการ (Service Mind) รวมถึงต้องเร่งสร้างความโดดเด่นด้วยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพัฒนามาตรการความปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยว^๒ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดเชียงรายได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งจุดเด่นในด้านเศรษฐกิจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม การเดินทางสู่จังหวัดเชียงราย นับเป็นการศึกษาแหล่งวัฒนธรรมที่ถูกพัฒนาโดยสังคมและมนุษย์ผ่านสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาถ่ายทอดไปถึงชีวิตความเป็นอยู่ สังคม หรือสภาพเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ได้

^๑ พรสวรรค์ สีป้อ, สุดยอวิธีสอนภาษาอังกฤษนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่, (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐).

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๘).

สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดีทำให้เป็นจุดเด่นในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดให้คนนอกพื้นที่ได้เข้ามาสัมผัสและเรียนรู้โดยองค์การการท่องเที่ยวโลกได้คาดการณ์ว่า ปี ๒๕๖๓ จะมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นมากกว่า ๑,๖๐๐ ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า ๑๐๐ ล้านล้านบาท^๓

จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ในปี ๒๕๕๙ พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ๓,๑๙๒,๑๑๐ คนดังแสดงในตารางที่ ๑.๑

จังหวัดภาคเหนือตอนบน	จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/ปี	การจัดอันดับจำนวนนักท่องเที่ยว ปี ๒๕๕๙
จังหวัดลำปาง	๓,๓๐๔,๘๘๓	๓
จังหวัดลำพูน	๑,๓๓๒,๘๘๗	๔
จังหวัดเชียงใหม่	๑๐,๘๖๓,๑๕๐	๑
จังหวัดเชียงราย	๓,๑๙๒,๑๑๐	๒
จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๓๙๒,๗๕๑	๗
จังหวัดแพร่	๗๘๘,๘๘๘	๖
จังหวัดน่าน	๙๗๘,๙๐	๕
จังหวัดพะเยา	๒๐๑,๗๓๙	๘
รวม	๒๐,๐๗๖,๔๐๘	

ตารางที่ ๑ จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/ปี ในแต่ละจังหวัดภาคเหนือ^๔

กลุ่มนักท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/ปี	
	ปี ๒๕๕๙	
ชาวไทย	จำนวน	๒,๖๓๓,๐๕๑
	สัดส่วน (%)	๘๒
ชาวต่างชาติ	จำนวน	๕๕๙,๐๕๙
	สัดส่วน (%)	๑๘
รวม	๓,๑๙๒,๑๑๐	

^๓ นิจิรา คลังสมบัติ, การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดอุดรธานี, (คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕.

^๔ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, “สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี ๒๕๕๙”, <<https://www.mots.go.th/news/category/๕๐๔>>, กุมภาพันธ์, ๒๕๖๐.

ตารางที่ ๒ จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย^๕

จากการวิเคราะห์สถิตินักท่องเที่ยวของจังหวัดภาคเหนือตอนบนจำนวน ๘ จังหวัด พบว่า จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดปี ๒๕๕๙ จำนวนทั้งหมด ๑๐,๘๖๓,๑๕๐ คน รองลงมาคือจังหวัดเชียงราย มีจำนวนนักท่องเที่ยวตลอดปี ๒๕๕๙ จำนวน ๓,๑๙๒,๑๑๐ คน โดยจังหวัดเชียงราย มีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทย จำนวน ๒,๖๓๓,๐๕๑ คน และชาวต่างชาติ จำนวน ๕๕๙,๐๕๙ คน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าจังหวัดเชียงราย ถือเป็นจังหวัดที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยม เนื่องจากจังหวัดเชียงราย มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมซึ่งแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยว ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดร่องเสือเต้น และวัดพระธาตุมหาเจา ซึ่งทั้งสามวัดนี้ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ^๖

กลุ่มนักท่องเที่ยว	รายได้ปี ๒๕๕๙ (ล้านบาท)
ชาวไทย	๑๗,๑๗๓.๕๖
ชาวต่างชาติ	๕,๕๗๔.๔๖
รวม	๒๓,๗๔๘.๐๒

ตารางที่ ๓ จำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ปี ๒๕๕๙^๗

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์ถึงงบประมาณที่นักท่องเที่ยวใช้ในการจับจ่ายใช้สอยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวสร้างเม็ดเงินจำนวนมหาศาลหมุนเวียนภายในจังหวัดเชียงราย ดังข้อมูลของสำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย พบว่า จังหวัดเชียงรายมีรายได้จากการท่องเที่ยวในปี ๒๕๕๙ เท่ากับ ๒๓,๗๔๘.๐๒ ล้านบาท แบ่งเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน ๑๗,๑๗๓.๕๖ ล้านบาท รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน ๕,๕๗๔.๔๖ ล้านบาท^๘

^๕ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, “สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี ๒๕๕๙”, <<https://www.mots.go.th/news/category/๕๐๔>>, กุมภาพันธ์, ๒๕๖๐.

^๖ กรวรรณ สังขกร, สุรีย์ บุญญาพวงศ์, จันทร์จิตร เอียรศิริ, กาญจนา จีรัตน์, และกฤษณา พุ่มเล็ก, การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism ในภาคเหนือตอนบนที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุภายใต้แผนงาน : การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕).

^๗ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, “สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี ๒๕๕๙”, <<https://www.mots.go.th/news/category/๕๐๔>>, กุมภาพันธ์, ๒๕๖๐.

^๘ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, สถิตินักท่องเที่ยวในประเทศ ปี ๒๕๖๑ (จำแนกตามภูมิภาคและจังหวัด) (Domestic Tourism Statistics Q๑-Q๔ (Classify by region and province)) สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๙ จากเว็บไซต์ https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=๕๓๑

จากข้อมูลข้างต้น จังหวัดเชียงราย ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งสิ่งที่หลีกเลี่ยงอย่างไม่ได้คือการใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกัน และยิ่งไปกว่านั้น ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ มีการเปิดประชาคมอาเซียนซึ่งภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารของอาเซียน คือ ภาษาอังกฤษ ประชาชนพลเมืองใน ๑๐ ประเทศอาเซียนจะต้องใช้ภาษาอังกฤษกันมากขึ้น นอกเหนือจากภาษาประจำชาติหรือภาษาประจำถิ่นของแต่ละชาติแต่ละชุมชนเองซึ่ง ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล^๙ ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “การการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาอื่นในภูมิภาคกับอนาคตของไทยในอาเซียน” ความว่า กฎบัตรอาเซียนข้อ ๓๔ บัญญัติว่า “The working language of ASEAN shall be English” ภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน คือ ภาษาอังกฤษ ความหมายที่เป็นที่เข้าใจในขั้นต้นก็เป็นเพียงเรื่องของทางราชการและภาคธุรกิจเอกชนเท่านั้น ซึ่งหากเป็นเพียงเท่านี้ก็ เป็นเรื่องปรกติธรรมดาของการทำงานในโลกปัจจุบันอยู่แล้ว แม้จะหมายความเพียงว่าเป็นการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างกันในการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่รัฐบาล ตลอดจนองค์กรและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนว่าความหมายของบทบัญญัติที่ให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาของอาเซียนสำหรับการทำงานร่วมกันนั้นมีความหมายกว้างไกลไปถึงทุกส่วนของประชาคมอาเซียนด้วย

นอกจากนี้ ดร.สมเกียรติ ได้ชี้ให้เห็นชัดว่า ตามความหมายนี้ ประชาชนพลเมืองใน ๑๐ ประเทศอาเซียนจะต้องใช้ภาษาอังกฤษกันมากขึ้น นอกเหนือจากภาษาประจำชาติหรือภาษาประจำถิ่นของแต่ละชาติแต่ละชุมชนเอง เพราะไม่เพียงแต่เจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้นที่จะต้องไปมาหาสู่ร่วมประชุมปรึกษาหารือและสื่อสารกัน และไม่เฉพาะนักธุรกิจและคนทำมาค้าขายระหว่างประเทศเท่านั้นที่จะต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารและการติดต่อธุรกิจระหว่างกันแต่ในเมื่อทุกคนที่อยู่ในอาเซียนล้วนแล้วแต่เป็นพลเมืองของอาเซียนด้วยกันทุกคน และทุกคนจะต้องไปมาหาสู่เดินทางท่องเที่ยว ทำความรู้จักคุ้นเคยต่อกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และที่สำคัญทุกคนจะต้องเดินทางข้ามพรมแดนเพื่อหางานทำและแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าให้กับชีวิต ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงเป็นเครื่องมืออันดับหนึ่งสำหรับพลเมืองอาเซียน ในการสื่อสารสร้างสัมพันธภาพโลกกว้างของภูมิภาคอาเซียน โลกแห่งมิตรไมตรีที่ขยายกว้างไร้พรมแดน โลกแห่งการแข่งขันไร้ขอบเขตภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาที่สองของชาวอาเซียน เคียงคู่ภาษาที่หนึ่งอันเป็นภาษาประจำชาติของแต่ละคน^{๑๐}

เมื่อพิจารณาถึงทักษะภาษาอังกฤษของชาติอาเซียน พบว่าไทยอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง^{๑๑} การเรียนภาษาอังกฤษให้ได้ผลดีนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้คือการศึกษารื่องโครงสร้างของประโยคหรือเรื่องไวยากรณ์ให้มีความเข้าใจในระดับหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตการณ์เรียนการสอนในวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งจัดการเรียนศึกษาให้กับพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ที่เข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา พบว่าพระนิสิต ส่วนมากไม่เข้าใจพื้นฐานของโครงสร้างทางภาษาตามหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.

^๙ สมเกียรติ อ่อนวิมล, “ภาษาอังกฤษกับอนาคตของไทยในอาเซียน”, <<http://blog.eduzones.com/wigi/๘๑๘๘๐>>, เมษายน ๒๕๕๙.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน

^{๑๑} สมเกียรติ อ่อนวิมล, “บันทึกอาเซียน”, <<http://www.dailynews.co.th/article/๘๒๕/๑๙๐๒๓๘>>, ตุลาคม ๒๕๕๙.

๒๕๕๑^{๑๒} มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ (๑) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน (๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (๔) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง (๕) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษที่มีต่อการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายและจึงได้ใช้โอกาสนี้ จัดทำงานวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ด้วยทักษะทางภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย” เพื่อวิเคราะห์ถึงการพัฒนาความรู้ด้านภาษาอังกฤษ ตลอดจนการนำเสนอแนวทางเพื่อใช้ในการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษให้แก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย เพื่อนำข้อมูลชุดความรู้ด้วยภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาที่ได้จากการวิจัยและพัฒนา มาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดการความรู้ชุมชนอย่างเป็นระบบ

๑.๒ วิตุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการการจัดการความรู้

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การพัฒนาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายสามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนรวมไปถึงบุคลากรมีทักษะทางภาษาอังกฤษได้หรือไม่

^{๑๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.๒๕๕๑”, <<https://shorturl.at/rAJ๒๕>>, เมษายน ๒๕๕๙.

๑.๓.๒ ประสิทธิภาพในการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ไว้ดังนี้

๑) ศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณคดี จากเอกสาร หนังสือ ตำรา และสัมภาษณ์นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี ที่มีอยู่ในวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๒) สสำรวจความสามารถทางด้านทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารของบุคลากรในวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นทั้ง ๔ ทักษะ คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ออกเป็นชุดเครื่องมือวิจัย

๓) ศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภาษาอังกฤษของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีแหล่งโบราณสถานและโบราณคดี

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดการเลือกสถานที่แบบเจาะจง จำนวน ๓ วัด ซึ่งวัดแต่ละแห่งเป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลนครเชียงราย ได้แก่ วัดพระแก้ว และวัดร่องเสือเต้นเนื่องจากวัดทั้งสองแห่งนี้เป็นวัดที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี โดยวัดพระแก้วมีหอพระหยก ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน “พระพุทธรัตนกร นวุติวัสสานุสรณ์มงคล” หรือ “พระหยกเชียงราย” และพระอุโบสถของวัดพระแก้วมีพระประธานในอุโบสถ ชื่อว่าพระเจ้าล้านทอง เป็นพระพุทธรูปสำริด ปางมารวิชัยซึ่งถือเป็นพระประธานที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย ส่วนวัดร่องเสือเต้นเป็นวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมที่มีโทนสีเป็นโทนสีน้ำเงินฟ้าตัดกับสีทองเพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับวิหารโดยสีน้ำเงินฟ้าของวิหารแสดงถึงธรรมะขององค์สมเด็จพระพุทธเจ้าที่แผ่ขยายไปทั่วโลกซึ่งเป็นหลักคำสอนที่อยู่บนพื้นฐานเหตุและผล เปรียบเสมือนท้องฟ้าที่สดใสเป็นศิลปะแนวพุทธศิลป์ร่วมสมัยที่แฝงด้วยธรรมของพุทธองค์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาสักการะตลอดทั้งปี

กลุ่มที่ ๒ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในเขตอำเภอเชียงแสน ได้แก่ วัดพระธาตุผาเงาเนื่องจากวัดแห่งนี้เป็นวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านโบราณคดีทางพระพุทธศาสนามีพระพุทธรูปศิลปะเชียงแสนที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัย นอกจากนี้วัดพระธาตุผาเงามีเรื่องเล่าขานจากผู้ที่เดินทางไปสักการะว่า ช่วยให้หายจากอาการ เจ็บไข้ได้ป่วย ทุเลาอาการของโรคต่างๆ ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกพื้นที่ เดินทางมาสักการะอยู่ตลอดทั้งปี

คณะผู้วิจัยได้ลงสำรวจข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นจากสถิติของวัดต่างๆ จำนวน ๑๐ วัดในเทศบาลนครเชียงรายและอำเภอเชียงแสนและใช้สถิติของนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมมากที่สุดในทุกวันตลอดระยะเวลา ๓ เดือน (เดือนตุลาคม- ธันวาคม ๒๕๕๙) จึงได้ข้อสรุปเป็น ในเขตเทศบาลนคร

เชียงราย คือ วัดพระแก้ว และวัดร่องเสือเต้น ส่วนลำดับถัดมาคือ วัดพระธาตุมหาเจา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (คุณภาพ)

๑) บุคลากรของวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย ได้แก่

- วัดพระแก้ว จำนวน ๑๐ รูป/คน
- วัดร่องเสือเต้น จำนวน ๑๐ รูป/คน
- วัดพระธาตุมหาเจา จำนวน ๑๐ รูป/คน

๒) วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษที่มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในด้านภาษาอังกฤษ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา เป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย

๑) พระครูสุธีสุตสุนทร, ดร.	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว พระอารามหลวง จังหวัดเชียงราย และรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒) นายศุภกร ณ พิบูล	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และวิทยากรผู้บรรยายพิเศษ เกี่ยวกับภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓) ดร. ญัฐพล สันธิ	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และวิทยากรผู้บรรยายพิเศษ เกี่ยวกับภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
๔) Ajarn Anthony Mcgreger	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และวิทยากรผู้บรรยายพิเศษ เกี่ยวกับภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
๓) ตัวแทนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	วัดละ ๒ รูป/คน
๔) ผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด	จำนวน ๑๐ คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน ๕๐ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

มีนาคม ๒๕๕๙ – กันยายน ๒๕๕๙

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

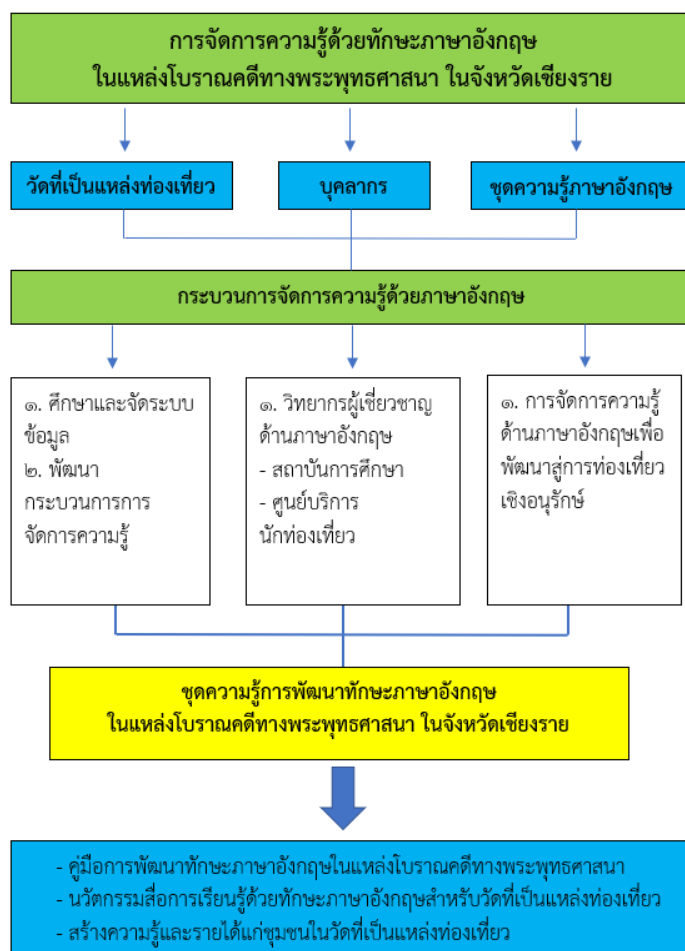
การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษ(Knowledge Management by English Skills)หมายถึง การจัดการความรู้โดยใช้ทักษะทางภาษาอังกฤษ คือ ทักษะทั้ง ๔ ด้านในภาษาอังกฤษ ได้แก่ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และ ทักษะการเขียน ให้กับชุมชนในแหล่งโบราณคดีที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านการอนุรักษ์ และด้านการให้ความหมายของโบราณสถานในจังหวัดเชียงราย มาจัดการองค์ความรู้ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา

แหล่งโบราณคดี(Archeology) หมายถึง โบราณสถานที่ตั้งอยู่ในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามเป้าหมายของการวิจัยนี้

บุคลากรของวัดหมายถึง เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร แม่ชี ที่อยู่ในวัด และประชาชนที่อุปถัมภ์อุปัฏฐากวัดที่เป็นแหล่งโบราณสถานโบราณคดีนั้นๆ

ความรู้ชุมชน(Knowledge Community)หมายถึง ความรู้ด้านภาษาอังกฤษในการสื่อสารของพระภิกษุ สามเณร และประชาชนที่แหล่งโบราณคดีตั้งอยู่

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดกระบวนการการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรในวัดที่มีโบราณสถานโบราณคดี เป็นแหล่งท่องเที่ยว

๑.๗.๒ ได้ทราบถึงกระบวนการจัดการความรู้ของพระภิกษุ สามเณร และชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย

๑.๗.๓ ได้แนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้แก่พระภิกษุ สามเณร ชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

๑.๗.๔ ได้นวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษสำหรับวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา

บทที่ ๒

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของชุมชน
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง
- ๒.๖ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๒.๗ แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

๒.๑.๑ ที่มาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด โดยความรู้คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษา เล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะความเข้าใจ หรือ สารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยินได้ฟัง การคิด หรือ การปฏิบัติ องค์กรวิชาในแต่ละสาขา^{๑๓} การจัดการความรู้ หรือ KM ซึ่งที่ย่อมาจากคำว่า “Knowledge Management” คือ การจัดการความรู้มักเกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ระบบจัดเก็บเอกสาร ฐานข้อมูล และแพลตฟอร์มการสื่อสารที่ช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการแบ่งปันความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร ตัวอย่างของกระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ การรวบรวมประสบการณ์จากโครงการที่เสร็จสิ้นแล้ว การสร้างฐานความรู้เพื่อให้พนักงานใหม่สามารถเรียนรู้จากงานที่เคยทำไปแล้ว และการใช้ระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ระหว่างบุคลากรในองค์กร สรุปได้ว่า การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรในการปรับตัวและเติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๒.๑.๒ ความหมายของการจัดการความรู้

^{๑๓} บดินทร์ วิจารณ์, การจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๗).

Tiwana^{๑๔} นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ ให้ความหมายของการบริหารจัดการความรู้ว่า เป็นกระบวนการที่องค์กรใช้ในการรวบรวม จัดระเบียบ และเผยแพร่ความรู้ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการใช้ประโยชน์จากความรู้ดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการความรู้ช่วยในการสร้างและรักษาความสามารถในการแข่งขันขององค์กรโดยการทำให้ความรู้ที่มีอยู่ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่และส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม โดย Tiwana เน้นว่า การบริหารจัดการความรู้ไม่ได้เป็นเพียงแค่เรื่องของเทคโนโลยีหรือระบบสารสนเทศ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการจัดการคน วัฒนธรรมองค์กร และกระบวนการทำงาน ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องถูกบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้การจัดการความรู้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

วีรจุมมาชะศิริรานนท์^{๑๕} ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการความรู้ว่าเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้าง พัฒนา จัดเก็บ และเผยแพร่ความรู้ในองค์กร โดยเน้นการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านการพัฒนาองค์กรและบุคลากร การบริหารจัดการความรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การปรับปรุงกระบวนการทำงาน และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยเขาเน้นว่า การบริหารจัดการความรู้ไม่ใช่เพียงการจัดเก็บข้อมูลหรือเอกสาร แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาองค์กรให้เติบโตและยั่งยืนในระยะยาว

Laudon^{๑๖} กล่าวถึง Knowledge Management ว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การรวบรวม การจัดเก็บ การแบ่งปัน และการนำความรู้ไปใช้ภายในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งเพื่อสร้างมูลค่าให้กับองค์กร การบริหารจัดการความรู้รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการจัดการข้อมูลและความรู้ ตลอดจนการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการที่ช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความรู้ได้อย่างเต็มที่ Laudon เน้นว่า การบริหารจัดการความรู้เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับองค์กรที่ต้องการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เนื่องจากความรู้เป็นสินทรัพย์ที่มีค่าและสามารถนำไปใช้ในการสร้างนวัตกรรม การปรับปรุงกระบวนการ และการตัดสินใจที่ดีขึ้นในองค์กรซึ่งรูปแบบของการบริหารจัดการความรู้มี ๒ ประเภท คือ

๑. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถบันทึก ถ่ายโอน และถ่ายทอดได้อย่างชัดเจนในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น เอกสาร คู่มือ แนวทางการปฏิบัติ สูตรคำนวณ กฎระเบียบ และข้อมูลเชิงลึกที่ถูกจัดเก็บในฐานข้อมูลหรือระบบสารสนเทศ ความรู้ประเภทนี้สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรือผ่านระบบต่างๆ โดยไม่สูญเสียความหมายหรือเนื้อหา ความรู้ที่ชัดเจนมักจะถูกบันทึกในรูปแบบของข้อความ กราฟิก หรือข้อมูลดิจิทัล ทำให้สามารถเข้าถึง

^{๑๔} Tiwana, Amrit, *The Knowledge Management Toolkit: Practical Techniques for Building a Knowledge Management System*, Upper Saddle River, (NJ: Prentice Hall, 2000).

^{๑๕} วีรจุมมาชะ ศิริรานนท์, *การพัฒนาวิสัยทัศน์ผู้นำ*, (กรุงเทพมหานคร: ซีระป้อมวรรณกรรม, ๒๕๔๕).

^{๑๖} Laudon, K.C. and Laudon, J.P, *Management Information Systems: Managing the Digital Firm*, (Singapore: Pearson Education Indochina, 2006).

และใช้งานได้ง่าย นอกจากนี้ยังสามารถจัดการและแจกจ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพภายในองค์กร หรือระหว่างองค์กรต่างๆ ซึ่งทำให้เป็นทรัพยากรที่มีค่าในการสนับสนุนการทำงานและการตัดสินใจของบุคลากร

๒. ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและยากที่จะถ่ายทอดหรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากเป็นความรู้ที่มาจากประสบการณ์ส่วนตัว ทักษะ สัญชาตญาณ ความเชื่อ และการตัดสินใจที่บุคคลนั้นได้เรียนรู้และสะสมมา ความรู้ประเภทนี้มักถูกส่งผ่านการปฏิบัติจริง การทดลอง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งทำให้ยากที่จะอธิบายหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้เข้าใจอย่างครบถ้วนตัวของความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน เช่น ความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาซับซ้อน สัญชาตญาณในการตัดสินใจ การจัดการสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด หรือทักษะในการเจรจาต่อรอง ความรู้เหล่านี้มักถูกถ่ายทอดผ่านการสังเกต การฝึกงาน การทำงานร่วมกัน หรือการให้คำปรึกษาจากผู้มีประสบการณ์มากกว่าเป็นการเขียนหรือการบันทึกเป็นข้อมูลเชิงเอกสาร เนื่องจากความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการถ่ายทอดอย่างครบถ้วน การจัดการความรู้ในองค์กรจึงมักเน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการแบ่งปันประสบการณ์เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การกำหนดขอบเขตและเป้าหมายของการจัดการความรู้

ก่อนที่จะมีการจัดการความรู้ หรือทำ KM จะต้องมีการกำหนดขอบเขต และเป้าหมาย KM ก่อน ซึ่งขอบเขต KM เป็นหัวเรื่องกว้างๆ ของความรู้ที่จำเป็นและสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งต้องการจะนำมากำหนดเป้าหมาย KM ซึ่งแต่ละองค์กรสามารถใช้แนวทาง ในการกำหนดขอบเขตและเป้าหมาย KM เพื่อจัดทำแผนการจัดการความรู้ขององค์กร ได้ ๔ แนวทาง คือ

แนวทางที่ ๑ เป็นความรู้ที่จำเป็นและสนับสนุนวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ขององค์กร

แนวทางที่ ๒ เป็นความรู้ที่สำคัญต่อองค์กร เช่น ความรู้เกี่ยวกับลูกค้า ประสบการณ์ ความรู้ที่สั่งสมมา

แนวทางที่ ๓ เป็นปัญหาที่องค์กรประสบอยู่และสามารถนำ KM มาช่วยได้

แนวทางที่ ๔ เป็นแนวทางผสมกันระหว่างแนวทางที่ ๑, ๒ หรือ ๓ หรือจะเป็นแนวทางอื่นที่องค์กรเห็นว่าเหมาะสม

แนวทางการตัดสินใจเลือกขอบเขต KM

การตัดสินใจเลือกขอบเขต KM อาจใช้แนวทางต่อไปนี้ มาช่วยในการตัดสินใจว่า ขอบเขต KM ไດที่องค์กรจะคัดเลือกมาจัดทำแผนการจัดการความรู้ขององค์กร^{๑๗} เช่น

- ความสอดคล้องกับทิศทางและประเด็นยุทธศาสตร์ในระดับของหน่วยงานตนเอง
- ทำให้เกิดการปรับปรุงที่เห็นได้ชัดเจน หรือเป็นรูปธรรม

^{๑๗} กองพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัยมหิดล, การจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมหิดล, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒).

- มีโอกาสทำได้สำเร็จสูง (โดยพิจารณาจากความพร้อมด้านคน งบประมาณ เทคโนโลยี วัฒนธรรมองค์กร ระยะเวลาดำเนินงาน ฯลฯ)
- เป็นเรื่องที่ต้องทำ คนส่วนใหญ่ในองค์กรต้องการให้ทำ
- เป็นเรื่อง que ผู้บริหารให้การสนับสนุน
- เป็นความรู้ที่ต้องนำมาจัดการอย่างเร่งด่วน
- แนวทางอื่น ๆ ที่องค์กรเห็นว่าเหมาะสม

กระบวนการจัดการความรู้ และกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ ตามที่สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ เสนอให้ส่วนราชการนำมาจัดทำแผนการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับขอบเขตและเป้าหมาย KM ขององค์กร มี ๒ แนวคิด คือ

๑. แนวคิดเรื่องกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)
๒. แนวคิดเรื่องกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

๒.๑.๓ ขั้นตอนการจัดทำแผน KM^{๑๘}

การจัดทำแผนการจัดการความรู้ (KM Plan) เป็นกระบวนการที่ต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการความรู้ในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนหลักๆ ในการจัดทำแผน KM มีดังนี้

๑. การวิเคราะห์และระบุความต้องการ (Assessment of Needs)

๑.๑) วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน สํารวจและวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์กรในปัจจุบัน เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายในการจัดการความรู้

๑.๒) ระบุความต้องการด้านความรู้ หาความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำงานและการพัฒนาองค์กร รวมถึงความรู้ที่องค์กรขาดหรือจำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มเติม

๑.๓) กำหนดเป้าหมาย ระบุเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผ่านการจัดการความรู้ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การสร้างนวัตกรรม หรือการพัฒนาความสามารถของพนักงาน

๒. การวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ (Planning and Strategy Development)

๒.๑) กำหนดกลยุทธ์ KM วางกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ โดยพิจารณาจากความต้องการที่ระบุไว้ และสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร

๒.๒) ระบุบทบาทและความรับผิดชอบ กำหนดบทบาทของบุคลากรหรือทีมงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการ KM

๒.๓) วางแผนการจัดหาและการจัดเก็บความรู้ กำหนดวิธีการจัดหาและจัดเก็บความรู้ เช่น การสร้างฐานข้อมูล การจัดเก็บเอกสาร การจัดทำคู่มือการทำงาน หรือการสร้างระบบการแบ่งปันความรู้

๓. การพัฒนาระบบและเครื่องมือ (Development of Systems and Tools)

^{๑๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (ก.พ.ร.) และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๕๑)

๓.๑) เลือกและพัฒนาระบบ KM เลือกและพัฒนาระบบหรือเครื่องมือที่จะใช้ในการจัดการความรู้ เช่น ระบบจัดเก็บข้อมูล ฐานข้อมูลออนไลน์ ระบบการจัดการเอกสาร และแพลตฟอร์มการสื่อสาร

๓.๒) จัดเตรียมเทคโนโลยีที่จำเป็น เตรียมเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการจัดการความรู้ เช่น ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือระบบคลาวด์

๔. การดำเนินการและการสนับสนุน (Implementation and Support)

๔.๑) การอบรมและพัฒนาศักยภาพ: จัดอบรมให้กับพนักงานเกี่ยวกับการใช้ระบบและเครื่องมือ KM รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ในองค์กร

๔.๒) การส่งเสริมวัฒนธรรมการจัดการความรู้: ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กรผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Communities of Practice) และการใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารภายใน

๔.๓) การนำไปปฏิบัติ: เริ่มดำเนินการตามแผน KM ที่วางไว้ โดยทำให้ระบบและกระบวนการต่างๆ ถูกนำมาใช้จริงในองค์กร

๕. การติดตามและการปรับปรุง (Monitoring and Evaluation)

๕.๑) ติดตามผลการดำเนินการ ติดตามและประเมินผลการจัดการความรู้ในองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อดูว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้รับการบรรลุหรือไม่

๕.๒) การประเมินผลลัพธ์ ประเมินผลลัพธ์จากการจัดการความรู้ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การพัฒนาทักษะของพนักงาน หรือการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ

๕.๓) การปรับปรุงแผน ปรับปรุงแผน KM และกระบวนการต่างๆ ตามผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๖. การปรับใช้ในระยะยาว (Long-term Integration)

๖.๑) การทำให้ KM เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ทำให้การจัดการความรู้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและกระบวนการทำงานประจำวันในองค์กร

๖.๒) การบูรณาการ KM เข้ากับกลยุทธ์องค์กร บูรณาการ KM เข้ากับกลยุทธ์และเป้าหมายระยะยาวขององค์กรเพื่อให้การจัดการความรู้สามารถสนับสนุนการเติบโตและความยั่งยืนขององค์กรได้อย่างต่อเนื่อง

การจัดทำแผน KM ที่ดีต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการติดตามผลและปรับปรุงกระบวนการตามความจำเป็นเพื่อให้การจัดการความรู้ในองค์กรมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้ โดย สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ มีดังนี้

๑. องค์กรจะต้องมีการกำหนดขอบเขตการจัดการความรู้ หรือ ขอบเขต KM (KM Focus Area) และเป้าหมาย KM (Desire State) ที่องค์กรต้องการเลือกทำ และต้องการจัดการความรู้ที่จำเป็นต้องมีในกระบวนการงาน (Work Process) เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์ขององค์กร

๒. เมื่อองค์กรได้ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของขอบเขต KM (KM Focus Area) และเป้าหมาย KM (Desired State) แล้ว ให้นำหัวข้อเป้าหมาย KM ที่องค์กรต้องทำ มาจัดทำ

แผนการจัดการความรู้ (KM Action Plan) โดยการจัดทำแผนจะขึ้นอยู่กับความพร้อมขององค์กรที่ทำให้เป้าหมาย KM บรรลุผลสำเร็จ โดยการประเมินองค์กรของตนเองก่อนจัดทำแผน KM

๓. การประเมินองค์กรของตนเองเรื่องการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบถึงความพร้อม (จุดอ่อน - จุดแข็ง / โอกาส - อุปสรรค) ในเรื่องการจัดการความรู้ และนำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการจัดทำแผน KM ให้ สอดรับกับเป้าหมาย KM ที่เลือกไว้ โดยองค์กรสามารถเลือกวิธีการประเมินองค์กรตนเองเรื่องการจัดการ ความรู้ที่เหมาะสมกับองค์กร ได้ ดังนี้

๓.๑) ใช้วิธีการประเมินองค์กรตนเองเรื่องการจัดการความรู้ KMAT (The Knowledge Management Assessment Tool: KMAT) ซึ่งเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ในการประเมินองค์กรตนเองในเรื่องการจัดการความรู้ และให้ข้อมูลกับองค์กรว่ามีจุดอ่อน-จุดแข็ง โอกาส-อุปสรรค ในการจัดการความรู้เรื่องใดบ้าง โดยเครื่องมือนี้แบ่งออกเป็น ๕ หมวด ดังนี้

หมวด ๑ กระบวนการจัดการความรู้

หมวด ๒ ภาวะผู้นำ

หมวด ๓ วัฒนธรรมในเรื่องการจัดการความรู้

หมวด ๔ เทคโนโลยีการจัดการความรู้

หมวด ๕ การวัดผลการจัดการความรู้

๓.๒) ใช้วิธีอื่น ๆ ในการประเมินองค์กรตนเองเรื่องการจัดการความรู้ เช่น แบบสอบถาม รายงานผลการวิเคราะห์องค์กร เป็นต้น

การประเมินองค์กรตนเองดังกล่าว จะต้องเป็นการระดมสมองกันภายในองค์กรเอง โดยอย่างน้อยจะต้องมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามขอบเขต KM และเป้าหมาย KM เข้าร่วมการประเมินองค์กรด้วยผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินตนเองเรื่อง การจัดการความรู้ จะต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนกับขอบเขต KM และเป้าหมาย KM ซึ่งจะช่วยให้การจัดทำแผนการจัดการความรู้สามารถสอดคล้องกับผลลัพธ์ ที่ได้จากการประเมิน และส่งผลให้เป้าหมาย KM บรรลุผลสำเร็จตามแผนที่กำหนด

๔. นำผลการประเมินตนเองที่ได้ มาจัดทำแผนการจัดการความรู้ หรือ แผน KM ตามกระบวนการจัดการความรู้ และกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยให้ระบุถึงกิจกรรมต่างๆ ตาม กระบวนการจัดการความรู้ (๗ ขั้นตอน) และกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (๖ องค์ประกอบ) คือ

๑) วิธีการสู่ความสำเร็จ

๒) ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๓) เป้าหมาย

๔) วัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องใช้

๕) งบประมาณดำเนินการ

๖) ผู้รับผิดชอบการดำเนินการ

นายแพทย์วิจารณ์ พานิช^{๑๙} ได้ให้ความหมายของคำว่า “การจัดการความรู้” ไว้ คือ สำหรับนักปฏิบัติการจัดการความรู้คือ เครื่องมือ เพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย ๔ ประการไปพร้อมๆ กัน ได้แก่

๑. บรรลุเป้าหมายของงาน
๒. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน
๓. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรเรียนรู้ และ
๔. บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลายประการเพื่อจัดการความรู้ภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๖ ประการหลัก ได้แก่

๑) การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) การสร้างความรู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยการวิจัย การทดลอง การศึกษา หรือการสร้างนวัตกรรม ซึ่งสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมเช่น การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ การสร้างแนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ หรือการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน

๒) การรวบรวมความรู้ (Knowledge Capture) การรวบรวมความรู้เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร รายงาน ข้อมูล หรือประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งสามารถทำได้โดยการสร้างฐานข้อมูล เอกสารคู่มือ หรือการบันทึกการประชุม

๓) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) การจัดเก็บความรู้หมายถึงการจัดระเบียบและเก็บรักษาความรู้เพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่ายในอนาคต โดยการใช้ระบบการจัดการเอกสาร ระบบฐานข้อมูล หรือคลังข้อมูลที่จัดทำขึ้นเพื่อการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีระบบ

๔) การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวข้องกับการส่งต่อและเผยแพร่ความรู้ให้กับบุคลากรในองค์กรหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการประชุม การจัดสัมมนา การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือการสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติ (Communities of Practice)

๕) การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) การใช้ความรู้หมายถึงการนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา หรือการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในกระบวนการทำงาน โดยการใช้ความรู้ในการปรับปรุงกระบวนการ ทำการวิเคราะห์ และการตัดสินใจที่ดียิ่งขึ้น

๖) การปรับปรุงและพัฒนาความรู้ (Knowledge Improvement and Development)

การปรับปรุงและพัฒนาความรู้เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและปรับปรุงความรู้ที่มีอยู่เพื่อให้ทันสมัยและมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เช่น การอัปเดตข้อมูล การปรับปรุงแนวทางปฏิบัติ หรือการฝึกอบรมเพิ่มเติม

^{๑๙} วิจารณ์ พานิช, การจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๗).

การดำเนินการทั้ง ๖ ประการนี้ช่วยให้องค์กรสามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้ไปใช้เพื่อสร้างคุณค่าและความได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างต่อเนื่อง

โดยที่การดำเนินการ ๖ ประการนี้บูรณาการเป็นเนื้อเดียวกัน ความรู้ที่เกี่ยวข้องเป็นทั้ง ความรู้ที่ชัดแจ้ง อยู่ในรูปของตัวหนังสือหรือรหัสอย่างอื่นที่เข้าใจได้ทั่วไป (Explicit Knowledge) และความรู้ฝังลึกอยู่ในสมอง (Tacit Knowledge) ที่อยู่ในคน ทั้งที่อยู่ในใจ (ความเชื่อ ค่านิยม) อยู่ใน สมอง (เหตุผล) และอยู่ในมือ และส่วนอื่นๆ ของร่างกาย (ทักษะในการปฏิบัติ) การจัดการความรู้เป็น กิจกรรมที่คนจำนวนหนึ่งทำร่วมกันไม่ใช่กิจกรรมที่ทำโดยคนคนเดียว เนื่องจากเชื่อว่า “จัดการ ความรู้” จึงมีคนเข้าใจผิด เริ่มดำเนินการโดยรีเข้าไปที่ความรู้ คือ เริ่มที่ความรู้ นี่คือความผิดพลาดที่ พบบ่อยมาก การจัดการความรู้ที่ถูกต้องจะต้องเริ่มที่งานหรือเป้าหมายของงาน เป้าหมายของงานที่ สำคัญ คือ การบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ ที่เรียกว่า Operation Effectiveness และนิยามผลสัมฤทธิ์ ออกเป็น ๔ ส่วน คือ

๑) ผลสัมฤทธิ์ด้านปริมาณ (Quantitative Achievement): หมายถึงผลลัพธ์ที่สามารถวัด หรือประเมินได้เป็นตัวเลข เช่น จำนวนของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้, จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม, ยอดขาย, หรือปริมาณงานที่เสร็จสิ้นในช่วงเวลาที่กำหนด

๒) ผลสัมฤทธิ์ด้านคุณภาพ (Qualitative Achievement): หมายถึงผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้อง กับคุณภาพหรือมาตรฐานของงาน เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า, ความถูกต้องของงาน, คุณภาพของ สินค้าและบริการ, หรือการตอบสนองต่อความต้องการและคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๓) ผลสัมฤทธิ์ด้านเวลา (Time Achievement): หมายถึงความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารจัดการเวลา เช่น การดำเนินงานเสร็จสิ้นภายในกรอบเวลาที่กำหนด, การลดระยะเวลาในการ ทำงานหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์, การส่งมอบโครงการตามกำหนดเวลา

๔) ผลสัมฤทธิ์ด้านต้นทุน (Cost Achievement): หมายถึงความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารจัดการต้นทุน เช่น การลดต้นทุนการผลิต, การควบคุมงบประมาณให้เป็นไปตามที่กำหนด, การเพิ่มผลตอบแทนจากการลงทุน, หรือการบริหารทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด

ทั้ง ๔ ส่วนนี้เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่ใช้ในการประเมินและวัดผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน หรือโครงการต่าง ๆ โดยการพิจารณาทั้งหมดนี้ร่วมกันสามารถช่วยให้เห็นภาพรวมของความสำเร็จที่ เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุม

การจัดการความรู้ที่ดีเริ่มต้นด้วย สัมมาทิฐิ: ใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุ ความสำเร็จและความมั่นคงในระยะยาว การจัดการที่ริเริ่มดำเนินการ การฝึกอบรมโดยการปฏิบัติจริง และดำเนินการต่อเนื่อง การจัดการระบบการจัดการความรู้ แรงจูงใจในการริเริ่มดำเนินการจัดการ ความรู้ แรงจูงใจแท้ต่อการดำเนินการจัดการความรู้ คือ เป้าหมายที่งาน คน องค์กร และความเป็น ชุมชนในที่ทำงานดังกล่าวแล้ว เป็นเงื่อนไขสำคัญ ในระดับที่เป็นหัวใจสู่ความสำเร็จในการจัดการ ความรู้ แรงจูงใจเทียมจะนำไปสู่การดำเนินการจัดการความรู้แบบเทียม และไปสู่ความล้มเหลวของ การจัดการความรู้ในที่สุด แรงจูงใจเทียมต่อการดำเนินการจัดการความรู้ในสังคมไทย มีมากมายหลาย แบบ ที่พบบ่อยที่สุด คือ ทำเพียงเพื่อให้ได้ชื่อว่าทำ ทำเพราะถูกบังคับตามข้อกำหนด ทำตามแฟชั่น แต่ไม่เข้าใจความหมาย และวิธีการดำเนินการ จัดการความรู้อย่างแท้จริง

๒.๑.๔ องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process)

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process) มีหลากหลายแนวคิดที่ถูกนำเสนอ แต่ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ ที่สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ในองค์กร ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการคิดค้น การวิจัย หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง ความรู้ใหม่ที่ได้มานี้อาจเป็นความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) หรือความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)

๒) การเก็บรวบรวมความรู้ (Knowledge Capture/Collection) เป็นการรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ภายในและภายนอกองค์กร โดยอาจรวบรวมผ่านการบันทึก การสัมภาษณ์ การสำรวจ หรือการจัดทำเอกสารความรู้ที่สำคัญ

๓) การจัดเก็บและการจัดระเบียบความรู้ (Knowledge Storage and Organization) เป็นการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบที่เป็นระบบและสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ฐานข้อมูลความรู้, เอกสารอิเล็กทรอนิกส์, หรือระบบการจัดการเอกสาร (Document Management Systems) เพื่อให้ความรู้ที่ถูกเก็บไว้สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ในอนาคต

๔) การถ่ายโอนและการเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Transfer and Dissemination) เป็นกระบวนการในการแบ่งปันความรู้ไปยังผู้ที่ต้องการหรือผู้ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยใช้วิธีต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การสอนงาน การจัดสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่ความรู้

๕) การใช้ความรู้ (Knowledge Application) เป็นการนำความรู้ที่ได้รับหรือสร้างขึ้นมาใช้ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา หรือพัฒนางานในองค์กร การใช้ความรู้ที่มีอย่างเหมาะสมจะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

๖) การประเมินผลและการปรับปรุงความรู้ (Knowledge Evaluation and Improvement) เป็นการประเมินผลของการจัดการความรู้เพื่อวัดความสำเร็จและประสิทธิภาพของกระบวนการ จากนั้นจึงปรับปรุงกระบวนการหรือวิธีการจัดการความรู้ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

องค์ประกอบเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ความรู้ถูกสร้างขึ้น เก็บรักษา และใช้อย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

หัวใจของการจัดการความรู้

มีผู้รู้ได้กล่าวถึง KM หลายแง่หลายมุมที่อาจรวบรวมมาซึ่งคำตอบว่า หัวใจของ KM อยู่ที่ไหนได้ โดยอาจกล่าวเป็นลำดับขั้นหัวใจของ KM เหมือนกับลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of needs) ของ McGregor ได้ โดยเริ่มจากข้อสมมุติฐานแรกที่เป็นสากลที่ยอมรับทั่วไปว่าความรู้คือพลัง (DOPA KM Team)

๑. Knowledge is Power: ความรู้คือพลัง

๒. Successful knowledge transfer involves neither computers nor documents but rather in interactions between people. (Thomas H Davenport): ความสำเร็จของการถ่ายทอดความรู้ไม่ใช่อยู่ที่คอมพิวเตอร์หรือเอกสาร แต่อยู่ที่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนด้วยกัน

๓. The great end of knowledge is not knowledge but action: จุดหมายปลายทางสำคัญ ของความรู้มิใช่ที่ตัวความรู้ แต่อยู่ที่การนำไปปฏิบัติ

๔. Now the definition of a manager is somebody who makes knowledge productive: นิยามใหม่ของผู้จัดการ คือ ผู้ซึ่งทำให้ความรู้ผลิตดอกออกผล

จะเห็นว่า จากข้อความที่กล่าวถึง ความรู้ดังกล่าวพอทำให้มองเห็นหัวใจของ KM เป็นลำดับขึ้นมาเริ่มแต่ข้อความแรกที่ว่า ความรู้คือพลังหรือความรู้คืออำนาจ ซึ่งเป็นข้อความที่เป็นที่ยอมรับที่เป็นสากล ทั้งภาคธุรกิจ เอกชน และภาคราชการ จากการยอมรับดังกล่าวมาสู่การเน้นที่ปฏิสัมพันธ์ของคนว่ามีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้กว่าเครื่องมือหรือเอกสารใดและมักกล่าวถึงว่า แม้ความรู้จะถูกจัดระบบและง่ายต่อการเข้าถึงของบุคคลต่างๆ ดีเพียงใดก็ตาม ถ้ามีความรู้ เกิดความรู้ขึ้นแล้ว หากไม่นำไปใช้ประโยชน์ ก็ไม่ใช่จุดหมายปลายทางของความรู้และที่ชัดเจนก็คือประโยชน์สุดท้ายที่เน้นการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ให้เกิดมรรคผลมีคุณค่าประโยชน์เป็นรูปธรรมว่านั่นเป็นนิยามใหม่ของผู้ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการเลยทีเดียว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าหัวใจของ KM อยู่ที่การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

อาจารย์นายแพทย์ วิจารณ์ พานิช กล่าวไว้น่าคิด หลังจากการไปร่วมสัมมนา “นวัตกรรม การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข” โดยได้ฟังการบรรยายของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ตีความ “การเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข” ทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นขอนำมาเล่าสู่กันฟัง ท่านบอกว่า การพัฒนาชุมชนต้องมี ๔ องค์ประกอบ^{๒๐}คือ

(๑) ชุมชน หมายถึงการอยู่ร่วมกัน ความเป็นชุมชนมีเป้าหมายที่การอยู่ร่วมกัน

(๒) เป็นสุข หมายถึงความเป็นทั้งหมด ความเป็นปกติ สมดุล บูรณาการของปัจจัยต่างๆ อย่างน้อย ๘ ด้าน ได้แก่ ชีวิต สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศาสนธรรม ครอบครัว และชุมชน

(๓) การเรียนรู้ หมายถึงการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนนั้น ๆ ผ่านการปฏิบัติ

(๔) การสร้างเสริม หมายถึงการเข้าไปเอื้ออำนวย ส่งเสริม เสริมพลัง (Empower) ไม่ใช่เข้าไปสอนหรือถ่ายทอดความรู้

ทั้ง ๔ องค์ประกอบนี้ คือหัวใจของการจัดการความรู้ในทุกบริบท ไม่ใช่แค่การจัดการความรู้ของชาวบ้านหรือของชุมชน ในเรื่องการจัดการความรู้ การเรียนรู้สำคัญกว่าตัวความรู้ เพราะถ้าไม่ระวัง ตัวความรู้จะเป็นความรู้ที่หยุดนิ่งตายตัว การเรียนรู้จะมีลักษณะ “ตื่นได้” คือมีชีวิต เป็นพลวัต การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้ร่วมกัน เป็น Collective Learning และเป็นการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ (Interaction learning through action)

บดินทร์ วิจารณ์ เป็นบุคคลหนึ่งที่นำเสนออย่างยิ่งในด้านการจัดการความรู้ (Knowledge Management - KM) และองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ได้กล่าวไว้เมื่อคราวสัมมนาวิชาการ เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๔๘ ณ ห้องประชุม ๒ อาคาร HS๐๕ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่า การจัดการความรู้ (KM) สิ่งสำคัญมันอยู่ที่การลงมือปฏิบัติให้ได้ ใช้ภาษาเดียวกัน สื่อความหมายกันให้ได้ การเรียนรู้ของบุคคลหัวใจสำคัญอยู่ที่เราจะได้

^{๒๐} วิจารณ์ พานิช, การจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๗).

เรียนรู้จากการสอนคนอื่น (Learning from Teaching) และ สิ่งที่สำคัญของการจัดการความรู้ ก็คือ เรื่องของคน การพัฒนาคน คนพัฒนาตนเอง การวางแผนทำงาน การจัดลำดับความสำคัญ ของงาน ขององค์กร^{๒๑}

๒.๑.๕ เครื่องมือในการจัดการความรู้

กรมการปกครองได้จัดทำกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งปรากฏอยู่ในเอกสาร “คำรับรอง การปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๔๙” ซึ่งได้ส่งให้ ก.พ.ร.เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๙ แล้ว เมื่อพิจารณาเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนดังกล่าว จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ

(๑) แผนการจัดการความรู้ในส่วนของกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process)

(๒) แผนการจัดการความรู้ในส่วนของกระบวนการจัดการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

ซึ่งทั้ง ๒ ส่วน จะมีความสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนตามขอบเขต และเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้บรรลุผล ขณะเดียวกันในแต่ละ ส่วนก็จะมีโครงการ และกิจกรรมของแต่ละสำนัก กอง รองรับ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งขณะนี้มียุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนเป็นงานที่มีความสำคัญอีกงานหนึ่ง ที่ต้องการ พลังการมีส่วนร่วมของทุก ๆ ส่วน ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และจะเป็นอีกก้าวหนึ่งที่สำคัญในการที่จะก่อเกิด การรวบรวมสะสมองค์ความรู้ การใช้ประโยชน์และต่อยอดองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน

การจัดการความรู้ประกอบด้วย กระบวนการหลักๆ ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้าง และแสวงหา ความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ การ แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ สุดท้ายคือ การเรียนรู้ และเพื่อให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อองค์กร เครื่องมือหลากหลายประเภทถูกสร้างขึ้นมานำไปใช้ในการถ่ายทอดและ แลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งอาจแบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ คือ (๑) เครื่องมือที่ช่วยในการ “เข้าถึง” ความรู้ ซึ่ง เหมาะสำหรับความรู้ประเภท Explicit (๒) เครื่องมือที่ช่วยในการ “ถ่ายทอด” ความรู้ ซึ่งเหมาะ สำหรับความรู้ประเภท Tacit ซึ่งต้องอาศัยการถ่ายทอด โดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหลัก ใน บรรดาเครื่องมือดังกล่าวที่มีผู้นิยมใช้กันมากประเภทหนึ่งคือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือชุมชน นัก ปฏิบัติ (Community of Practice: CoP)

๒.๑.๖ การประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการความรู้

การประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการความรู้มีปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ (Key Success Factors) ของการจัดการความรู้ ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทของหน่วยงานตนเองได้ดังต่อไปนี้^{๒๒}

^{๒๑} บดินทร์ วิจารณ์, การจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๗).

^{๒๒} เอกสารประกอบการสัมมนาเพื่อพัฒนาการสร้างเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนา คุณภาพมาตรฐานการศึกษา(Mini UKM) ครั้งที่ ๕, (ณ อารายานา ภูพิมานีสอร์ท อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา วันที่ ๑๙-๒๑ มีนาคม ๒๕๕๓).

๑) ผู้บริหาร: การจัดการความรู้ในองค์กร ผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมระดมสมองผู้บริหารหรือการประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์

๒) จิตอาสา: การดำเนินการจัดการความรู้ในองค์กรองค์กรควรส่งเสริมและพัฒนาการทำงานแบบจิตอาสาโดย เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความตั้งใจและสนใจในการการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานจัดการความรู้

๓) สร้างทีมขับเคลื่อน: เพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ในองค์กร มีการขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่อง องค์กรควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อปูพื้นฐานการจัดการความรู้ในองค์กรและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่สามารถดำเนินการจัดการความรู้ได้เช่น การอบรมบุคลากรเพื่อทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย (Knowledge Facilitator) คอยอำนวยความสะดวกและกระตุ้นการดำเนินการจัดการความรู้ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้องค์กรเกิดการก้าวกระโดดจนถึงระดับการนำองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้

๔) กระบวนการคุณภาพ PDCA (Plan Do Check Act): เพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ในองค์กรเกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและพัฒนาอย่างมีคุณภาพควรทำหลักการ PDCA (Plan Do Check Act) มาใช้ในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของการจัดการความรู้ในองค์กร เริ่มตั้งแต่มีกระบวนการวางแผนการจัดการความรู้ มีการปฏิบัติตามแผน มีการนำองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ มีการวิเคราะห์ปรับปรุงการดำเนินงานมีคณะทำงานติดตามอย่างจริงจังมีการรายงานต่อผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับอย่างทั่วถึง และมีคณะกรรมการประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหา

๕) การเปิดหู เปิดตาบุคลากรในองค์กร: เพื่อสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ในองค์กรของบุคลากรในองค์กร ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่นการจัดกิจกรรมการประชุมชี้แจงแก่บุคลากร เป็นต้น

๖) การเปิดใจยอมรับ: เพื่อให้บุคลากรเปิดใจยอมรับการดำเนินการจัดการความรู้ในองค์กร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์กรอาจดำเนินการได้โดยการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์การสอดแทรกกิจกรรมการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เช่น Before Action Review (BAR) และ After Action Review (AAR) เป็นต้น

๗) การมีส่วนร่วม: เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้จากหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กร และหน่วยงานภายนอกองค์กรควรจัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่สนใจเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมทั้งเปิดรับฟังความคิดเห็น

๘) การสร้างบรรยากาศ: การดำเนินการกิจกรรมการจัดการความรู้ ควรมีการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การยอมรับความคิดเห็นของบุคลากร ซึ่งอาจทำได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรมสภากาแฟ การเปลี่ยนสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำเทคนิค Edutainment มาใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการเสริมสร้างบรรยากาศใหม่ให้เร้าใจ เป็นต้น

๙) การจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้: ในการจัดการความรู้ องค์กรควรส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum) เพื่อสกัดขุมความรู้ออกมาจาก

กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบันทึกไว้ใช้งานต่อ และเกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้หรือ ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice : CoP) การเล่าเรื่องแบบ SST(Success Story Telling) กระบวนการสุนทรียะสนทนา (Dialogue) หรือ กระบวนการสภากาแฟโลก (World Café) เป็นต้น

๑๐) การให้รางวัลยกย่องชมเชย:เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ โดยข้อควรพิจารณาได้แก่ ค้นหาความต้องการของบุคลากร, แรงจูงใจระยะสั้นและระยะยาว, บูรณาการกับระบบที่มีอยู่, ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับกิจกรรมที่ทำในแต่ละช่วงเวลา การให้รางวัลยกย่องชมเชย อาจทำได้โดยการประเมินผลงานพนักงาน การประกวดเรื่องเล่าเร้าพลัง การประกวดCoPดีเด่น การมอบโล่รางวัลหรือเกียรติบัตร หรือ จัดให้มีเงินรางวัลพิเศษ เป็นต้น

๑๑) การจัดเอกสารประกันคุณภาพ (QA Document): เพื่อให้การดำเนินงานการจัดการความรู้ในองค์กร สามารถตรวจสอบและประกันคุณภาพได้องค์กรควรเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เช่น จดหมายเวียน ประกาศใช้ แผนดำเนินงาน การถอดบทเรียน คู่มือการจัดการความรู้การจัดเก็บเอกสารที่เป็นคลังความรู้ ทั้งนี้อาจใช้ซอฟต์แวร์มาช่วยในการบริหารจัดการ

๑๒) การสื่อสารภายในองค์กร: เพื่อให้บุคลากรในองค์กรทุกคน ทุกระดับสามารถติดตามข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการจัดการความรู้ในหน่วยงานได้อย่างต่อเนื่องควรทำการสื่อสารกับบุคลากร ซึ่งอาจดำเนินการได้โดยการจัดทำวารสาร/จุลสารการจัดการความรู้ การจัดทำเว็บไซต์การจัดการความรู้ การจัดทำบันทึกบทความของตนเอง (Personal Journal) ลงบนเว็บไซต์ หรือ web blog ซึ่งมีเครื่องมือหรือซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการเขียน Blog ได้มากมาย เช่น WordPress หรือ Movable Type เป็นต้น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ

๒.๒.๑ ที่มาของแนวคิดการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ

ภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนไทย และคนทั่วโลกไปแล้ว มนุษยชาติทุกวันนี้สื่อสารกันด้วยภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารกันโดยตรง การใช้อินเทอร์เน็ต การดูทีวี การดูภาพยนตร์ การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หนังสือคู่มือทางด้านวิชาการต่างๆ ฯลฯ การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังประชาคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ นั้นหลักสูตรได้เน้นให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ หมวด ๔ มาตรา ๒๒ ระบุว่าจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพในภาวะปัจจุบัน อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และยิ่งจะเพิ่มมากขึ้น

เรื่อย ๆ นั้นการเรียนรู้ภาษาของประเทศอื่นย่อมไม่ได้เปรียบในการทำกิจการต่างๆ เพราะคงไม่มีใครจะติดต่อสื่อสารและรู้เรื่องได้ดีเท่ากับการพูดภาษาเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น สภาพสังคมและเศรษฐกิจของโลกได้มีการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นตัวกลางในการสื่อสาร ดังนั้น การพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษโดยที่มุ่งเน้นไปที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะทางภาษาอังกฤษประกอบด้วย ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ทักษะการฟัง เป็นทักษะที่สำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ทักษะต่อ ๆ ไป ได้แก่ การพูด การอ่าน และการเขียน การฟังแยกออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับเริ่มต้น เน้นการฟังเสียง คำ วลี แล้วสามารถออกเสียงได้ถูกต้อง รู้จักสังเกตและจับได้ว่าเสียงต่าง ๆ มีความแตกต่างกันอย่างไร และระดับที่สองเป็นการฟังประโยคและเรื่องราวเพื่อความเข้าใจ ดังนั้น การฝึกทักษะการฟังจึงประกอบด้วย การฟังเสียง พยางค์ คำศัพท์ การสนทนา และเรื่องฟังแล้วเข้าใจได้^{๒๓}

การพูดเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสาร ในการทักษะการพูดเบื้องต้น มุ่งเน้นให้ใช้ทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สิ่งสำคัญคือครูผู้สอนจะต้องให้ความถูกต้องรูปแบบเสียง ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามแบบหรือตัวอย่างที่กำหนด เพื่อนำไปสู่ขั้นการสอนพูดที่มีประสิทธิภาพและได้ผลสัมฤทธิ์สูงสุด การเตรียมกิจกรรมที่จะนำไปสู่กิจกรรมการสอนพูด ครูต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ และระดับภาษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน

การอ่านเพื่อการสื่อสารเป็นอ่านเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งทีนอกเหนือไปจากการอ่านเพื่อศึกษาตัวภาษา เพราะในชีวิตจริง การอ่านสิ่งต่าง ๆ เช่นหนังสือพิมพ์ ป้ายประกาศ โฆษณา หรือแม้แต่นวนิยาย ผู้อ่านไม่ได้สนใจที่ตัวภาษา แต่สนใจที่สาระที่ได้รับ หลังจากนั้นก็อาจมีการแสดงออกต่อสิ่งที่อ่านในรูปแบบต่าง ๆ^{๒๔}

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสื่อสารได้ทั้ง ๔ ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน ซึ่งพิตรวัลย์ โกวิทวที^{๒๕} กล่าวว่า ทักษะการเขียนเป็นทักษะขั้นสุดท้ายที่ผู้เรียนจะต้องรู้จักนากฎเกณฑ์ไวยากรณ์ คำศัพท์ไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ โอกาสและบุคคล ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกคำสั่ง อธิบาย อ่านให้ฟัง บอกให้จดเปลี่ยนมาเป็นชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียน อำนวยความสะดวก จัดกิจกรรมการเรียนให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน

๒.๒.๒ ความหมายของทักษะด้านภาษาอังกฤษ

ความหมายของทักษะการฟัง

^{๒๓} กุศยา แสงเดช, ภาษาอังกฤษภาคปฏิบัติสำหรับครูประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็ค, ๒๕๔๕).

^{๒๔} สุมิตรา อังวัฒนกุล, วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕).

^{๒๕} กระทรวงศึกษาธิการ, การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒).

ริเวอร์ส^{๒๖}ได้ให้ความหมายของการฟังว่า การฟังเป็นทักษะที่สร้างความหมาย คือ เมื่อได้ยิน ผู้ฟังจะอาศัยคำ การเรียงลำดับคำและเสียงที่ได้ยินมาสร้างความหมาย

รอสท์ และ คูก^{๒๗} ให้ความหมายของการฟังที่สอดคล้องกันว่า การฟังเป็นความสามารถของในการตีความในสิ่งที่ได้ฟัง โดยเป็นลักษณะการถอดรหัสในสิ่งที่ไม่รู้มาก่อน โดยการพิจารณาจากตัวชี้แนะทางภาษา (clue) มากกว่าที่จะเน้นการจับคู่เสียงกับความหมาย

อันเดอร์วูด^{๒๘} ให้ความหมายของการฟังไว้ว่า หมายถึงการที่ผู้ฟังให้ความสนใจและพยายามที่จะเข้าใจความหมายของสิ่งที่ฟัง รวมทั้งพยายามที่จะเข้าใจความหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารด้วย

ความหมายของทักษะการพูด

สุมิตรา อังวัฒน์กุล^{๒๙} กล่าวว่า การพูดเป็นการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ และความรู้สึกรู้สึกให้ผู้ฟัง และเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้พูด

สกอตต์^{๓๐} กล่าวว่า การพูดเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป คือ ผู้พูดและผู้ฟัง โดยผู้ร่วมสนทนาแต่ละคนต้องสามารถตีความในสิ่งที่ฟัง ซึ่งไม่สามารถทำนายได้ล่วงหน้าว่ามีรูปแบบภาษาใด และมีความหมายแบบใด รวมไปถึงการโต้ตอบด้วยภาษาที่ทำให้เกิดประโยชน์และสะท้อนความตั้งใจในการปฏิสัมพันธ์ทางวาจาด้วย

ความหมายของทักษะการอ่าน

บารุง โตรัตน์^{๓๑} กล่าวว่า การอ่านหมายถึง กระบวนการที่ผู้อ่านสร้างความหมายจากสิ่งที่เรียน ต้องการสื่อตลอดเวลาที่อ่าน ผู้อ่านตั้งสมมติฐานได้คาดเดาความหมายในสิ่งที่อ่าน แสดงความสนใจในสิ่งที่ตนไม่เข้าใจ พร้อมกันนั้นผู้อ่านจะแก้ปัญหาในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจไม่ชัดเจนสามารถเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อได้

ประเทิน มหาจันทร์^{๓๒} ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านหมายถึงกระบวนการแปลความหมายของตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่มีการจดบันทึกไว้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนมีความสัมพันธ์กับการพูด การอ่านที่แท้จริงนั้นจะต้องเป็นการอ่านที่สามารถเข้าใจความเรื่องที่อ่านเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดรวบยอดหรือจินตนาการของผู้อ่านซึ่งจะเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิด

^{๒๖} Rivers, W.M, *Teaching Foreign – language Skills*, (Chicago: The University of Chicago Press, 1982).

^{๒๗} Rost, M., *Listening in Action*, (New Jersey: Prentice Hall Ltd., 1991).

^{๒๘} Underwood, M., *Teaching Listening*, 5thed. (New York: Longman, 1993).

^{๒๙} สุมิตรา อังวัฒน์กุล, *การวิจัยทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕).

^{๓๐} Scott, R., “Speaking” *Communication in the Classroom*. Edited by Keith Johnson and Keith Morrow. (London: Longman Group Ltd., 1981).

^{๓๑} บารุง โตรัตน์, *การสอนเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร*, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๖).

^{๓๒} ประเทิน มหาจันทร์, *การสอนอ่านเบื้องต้น*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖).

ความเข้าใจความหมายตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่อ่าน โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเป็นพื้นฐาน

เดอชองต์^{๓๓} กล่าวว่า การอ่านเป็นปฏิกริยาระหว่างการมองเห็น โดยผู้อ่านเคลื่อนสายตาตามบรรทัดจากตัวอักษรซ้ายไปขวา หยุดทำความเข้าใจแล้วรวบรวมเข้าเป็นหน่วยความคิด ผู้อ่านจะตีความหมายสิ่งที่อ่านโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิม เพื่อประมวลเป็นความคิด การพิจารณาและการสรุปความคิดเห็น

ความหมายของทักษะการเขียน

สุมิตรา อังวัฒนกุล^{๓๔} กล่าวว่า ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ การฝึกทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารจะเป็นการเขียนในระดับที่สูงกว่าเขียนประโยค แต่เป็นการเขียนถ้อยคำและสำนวนในรูปแบบของประโยคที่เป็นที่ยอมรับ และเรียงประโยคให้เหมาะสมและสามารถสื่อความหมายได้

ลาโด^{๓๕} กล่าวว่า การเขียนคือ การสื่อความหมายด้วยตัวอักษรของภาษาที่เข้าใจกันได้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ผู้เขียนจะต้องใช้ตัวอักษรอย่างมีความหมายเรียงร้อยถ้อยคำและข้อความได้อย่างถูกต้องตามโครงสร้างและไวยากรณ์ของภาษานั้นๆ นอกจากนี้ การเขียนมิใช่ความสามารถในการเรียบเรียงประโยคให้ถูกต้องตามไวยากรณ์เท่านั้น แต่เป็นการเลือกถ่ายทอดประสบการณ์อย่างมีจุดหมาย แต่ต้องสัมพันธ์กับทักษะของการเลือกใช้ภาษาได้เหมาะสมกับสถานการณ์อีกด้วย

๒.๒.๓ หลักสำคัญและขั้นตอนการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ มีดังนี้

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์^{๓๖} กล่าวว่า การสอนทักษะการฟัง ควรปฏิบัติไปตามลำดับจากง่ายไปหายาก ดังต่อไปนี้

๑. การฟังคำเดี่ยว ฟังวลี ประโยค ซึ่งอาจจัดทำได้โดยให้แสดงออกถึงลักษณะต่างๆ กัน เช่น ปฏิบัติตามคำสั่ง วาดรูป เล่นเกม บอกทิศทางตามแผนที่ ทั้งนี้อาจให้สังเกตการณ์เน้นเสียงหนักเบาในคำ และระดับเสียงสูงต่ำในประโยค เป็นต้น

๒. การฟังโดยพยายามเชื่อมโยงคำต่าง ๆ ที่ได้ยินเป็นกลุ่มที่มีความหมายเพื่อให้จำง่าย เช่น พยายามสร้างจินตนาการจากคำเป็นภาพ ซึ่งจะเป็นภาพที่สวยงามหรือเป็นภาพที่ตลกก็ได้ เพื่อให้จำสิ่งที่ฟังได้นานขึ้นและเกิดความสนใจที่จะฟังต่อไป

^{๓๓} Dechant, Emerald V, *Improving the Teaching of Reading*, 3rd ed, (Englewood Cliff: Prentice Hall, n.d.).

^{๓๔} สุมิตรา อังวัฒนกุล, *การวิจัยทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕).

^{๓๕} Lado, R., *Language Testing*, 9th ed, (Bombay: Tata McGraw-Hill, n.d.).

^{๓๖} สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, *การสอนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒).

๓. การฟังเนื้อเรื่องสั้น ๆ ซึ่งอาจมีคำศัพท์และโครงสร้างที่รู้จักแล้ว โดยที่ผู้สอนให้สรุปเหตุการณ์ว่าใครทำอะไร ทำแล้วหรือยังไม่ได้ทำหรือกำลังทำอยู่ หรือสรุปได้ว่าบุคคลในเรื่องมีอาชีพอะไร เป็นต้น

๔. การฟังบทสนทนาหรือข้อความต่างๆ ควรเป็นบทสนทนาหรือข้อความที่อยู่ในชีวิตประจำวันหรือเป็นธรรมชาติ คือมีความเร็วปกติ ผู้พูดมีเพศ วัย อาชีพ สถานภาพทางสังคมและสำเนียงต่างๆ กัน เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับสำนวนที่ใช้อยู่จริง

ในขณะเดียวกัน ริกสัน^{๓๗} ก็ได้เสนอแนวทางการสอนทักษะการฟังไว้ ๓ ขั้นตอน คือ

๑. ขั้นก่อนการฟัง (Pre-listening) เป็นขั้นเตรียมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะฟังเนื้อหา โดยให้ทำกิจกรรมก่อนการฟัง มีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนเพื่อจะได้รับประสิทธิผลจากการฟังให้มากที่สุด กิจกรรมในขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบว่า ตนจะได้ฟังอะไรต่อไปครูผู้สอนสามารถทำกิจกรรมที่ทำทนายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นที่จะฟังเนื้อหาที่กำหนดให้ซึ่งครูอาจใช้กิจกรรมเล่าเรื่องบางตอนเกี่ยวกับบางสิ่งที่ฟัง หรือการให้ผู้เรียนคาดคะเนว่าจะได้ฟังอะไร นอกจากนี้การให้ผู้เรียนลองทำนายเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่จะได้ฟัง

๒. ขั้นการฟัง (While-listening) เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดเพื่อแสดงว่าผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาเรื่องที่ฟัง โดยที่ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมที่ทำทนายและมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเลือกรับฟังสิ่งที่ฟังหรือเนื้อหาที่ฟัง ซึ่งอาจเลือกรับฟังรายละเอียดหรือสาระสำคัญของเนื้อเรื่องที่ฟังเท่านั้น

๓. ขั้นติดตามผล (Follow up) เป็นขั้นตอนที่ครูให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับความถูกต้องด้านเนื้อหาที่ฟัง ซึ่งครูอาจให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ฟัง และพร้อมที่จะทบทวน อภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาที่ฟัง หรือใช้ความรู้ที่ได้จากการฟังทำภาระงาน เป็นต้น

ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ มีดังนี้

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (๒๕๓๒ : ๕๘-๖๔) กล่าวว่า เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการฝึกทักษะการพูด ผู้สอนควรจัดกิจกรรมออกเป็น ๔ ระยะ คือ

๑. กิจกรรมก่อนสนทนา (pre-conversation activities) เป็นการเตรียมผู้เรียนโดยการสร้างความสนใจ ทบทวนโดยการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ เข้ามาช่วย ดังตัวอย่างกิจกรรมต่อไปนี้คือ

๑.๑ ให้ความรู้ทางคำศัพท์และโครงสร้างใหม่ที่นำมาใช้ในบริบทที่มีความหมายในบทสนทนาเพื่อให้ผู้เรียนพร้อมจะฝึกทักษะ

๑.๒ การให้ความรู้ทางด้านการออกเสียงศัพท์และโครงสร้างที่จำเป็นในการฝึกซึ่งอาจทำได้โดยการนำเข้าสู่บริบทและฝึกก่อนการฝึกสนทนาจริง

๑.๓ การให้ความรู้ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับบทสนทนาที่นำมาใช้สอน เช่น สถานภาพระดับของความเป็นทางการและการแสดงอารมณ์ของคู่สนทนา เป็นต้น

๑.๔ ฝึกออกเสียงคำและระดับเสียงสูงต่ำในประโยค

^{๓๗} Rixon, S., *Developing Listening Skill*, (London: Macmillan Publisher Ltd., 1986).

- ๑.๕ การฟังวลีหรือประโยคในอัตราเร็วปกติอย่างเป็นธรรมชาติ
  - ๑.๖ ให้ฝึกบทสนทนาตามทิศทางไปสถานีโรงแรมล์ของชาวต่างประเทศ และให้บอกว่าชาวต่างประเทศกล่าวคำขอโทษหรือขอความช่วยเหลือให้บอกทิศทาง
  - ๑.๗ การฟังบทสนทนา
  - ๑.๘ การจับคู่บทสนทนา โดยเลือกข้อความที่เหมาะสม
  - ๑.๙ การเลือกคำถามคำตอบในบทสนทนาที่เหมาะสม
  - ๑.๑๐ การให้ข้อมูลในสวนที่ผู้ร่วมสนทนาไม่มี (dyads)
  ๒. การสนทนาโดยการกำหนดขอบข่ายทั้งหมด (controlled conversation)
  ๓. การสนทนาโดยการกำหนดขอบข่ายให้ครึ่งหนึ่ง (semi-controlled conversation) โดยให้ผู้เรียนเลือกคำถาม-ตอบ ในบทสนทนาที่ไม่สมบูรณ์
  ๔. การสนทนาโดยเสรี (free conversation) คือการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสสนทนาโต้ตอบกันเองอย่างอิสระ โดยผู้เรียนเลือกใช้ศัพท์และโครงสร้างเองตามความเหมาะสม และแสดงบทบาทสมมติแก้ปัญหาหรืออภิปราย เป็นต้น
- สกอตต์^{๓๘} ได้เสนอขั้นตอนในการสอนทักษะการพูดดังนี้
๑. บอกวัตถุประสงค์ ผู้สอนจะบอกให้นักเรียนรู้ถึงสิ่งที่จะเรียน
  ๒. การสอนเนื้อหา ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะของภาษา ผู้พูดเป็นใคร ผู้พูดจะบอกอะไร สิ่งที่ถูกพูด สถานที่พูด และเนื้อหาที่พูด
  ๓. การฝึกและการถ่ายโอน เป็นการพูดพร้อม ๆ กันหรือทีละคน หรือจับคู่กันฝึกในรูปแบบต่าง ๆ

ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ มีดังนี้

- กลัาหาญ ชไนเดอร์^{๓๙} ได้แบ่งทักษะการอ่านออกเป็น ๔ ส่วน คือทักษะการอ่านในขั้นต้น (Prereading skills) ทักษะการสังเกตคำ (Word recognition) ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ (Comprehensive) และทักษะการอ่านเพื่อการเรียนรู้ (Functional reading)
- อัจฉรา ชิวพันธ์^{๔๐} ได้กล่าวถึงแนวการสอนอ่านดังนี้
๑. สอนให้สัมพันธ์กันทุกทักษะ คือ การฟัง การพูดและการเขียน
  ๒. ให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนตนเองให้มากที่สุด
  ๓. ให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ
  ๔. ให้นักเรียนได้มีโอกาสร่วมในการประเมินผลความก้าวหน้าของตนทุกระยะ
  ๕. สร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อการอ่าน โดยครูต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

^{๓๘} Scott, R., "Speaking" Communication in the classroom. Edited by Keith Johnson and Keith Morrow. (London: Longman Group Ltd., n.d.).

^{๓๙} กลัาหาญ ชไนเดอร์, คู่มือเตรียมสอบบรรจุครู อาจารย์ วิชาเอกภาษาอังกฤษ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร, ม.ป.ป).

^{๔๐} อัจฉรา วงศ์โสธร, เทคนิคการสร้างข้อสอบภาษาอังกฤษ สำหรับวัดและประเมินผลการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๙).

นอกจากนี้ วิลเลียมส์^{๔๑} ได้เสนอขั้นตอนในการสอนอ่านไว้ ๓ ขั้นตอน คือ

๑. ขั้นก่อนการอ่าน (Pre-Reading) จุดประสงค์ของขั้นตอนนี้คือ
  - ๑.๑ เพื่อแนะนำและกระตุ้นความสนใจหัวเรื่อง
  - ๑.๒ เพื่อชักจูงให้ผู้เรียนสนใจเรียนด้วยการให้เหตุผลสำหรับการอ่าน
  - ๑.๓ เพื่อเตรียมตัวในด้านภาษาให้แก่ผู้เรียนก่อนการอ่านเนื้อเรื่อง
๒. ขั้นการอ่าน (While-Reading) ขั้นตอนนี้เน้นเนื้อเรื่องที่จะอ่าน โดยมีจุดหมายดังนี้
  - ๒.๑ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจจุดประสงค์ของการเรียน
  - ๒.๒ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างของงานเขียนหรือเนื้อความที่จะอ่าน
  - ๒.๓ เพื่อช่วยขยายเนื้อความของเรื่องให้ชัดเจน
๓. ขั้นหลังการอ่าน (Post-Reading) มีจุดหมายให้ผู้เรียนมีความสามารถดังนี้
  - ๓.๑ สามารถถ่ายโอนความรู้ ความคิดในเรื่องที่อ่านไปแล้ว
  - ๓.๒ สามารถเชื่อมโยงเรื่องที่อ่านเข้ากับความรู้ ความสนใจ หรือความคิดเห็นของ

ผู้เรียน

ขั้นตอนการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ มีดังนี้

จอห์นสัน และ มอร์โรว์^{๔๒} กล่าวว่า ขั้นตอนในการสอนทักษะเขียน มีขั้นตอนใหญ่ ๆ ๓ ขั้นตอนดังนี้

๑. ตั้งจุดประสงค์ ผู้สอนจะต้องตั้งจุดประสงค์ทั้งจุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทางเหมือนการสอนทักษะอื่นๆ
  ๒. การดำเนินการสอน ในการดำเนินการสอนอาจจะทำได้โดยใช้สื่อการสอนต่างๆมาช่วย เช่น ภาพ เทป ตาราง กราฟ แผนที่ ข้อเขียนต่าง ๆ เป็นต้น มาใช้ให้เหมาะสมกับประเภทของข้อเขียนและวิธีการต่างๆ
  ๓. การฝึกเขียนโดยการลงมือ ในระยะเริ่มต้นก็ควรใช้วิธีการเขียนแบบกำหนดขอบข่ายให้เขียน คือเขียนรายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลในเรื่องที่กำหนดให้ ถ้าเป็นระยะต่อไปก็เป็นการเขียนโดยใช้รูป เช่น ให้เขียนระดับการศึกษา ชนิดของอาชีพลงในแบบฟอร์ม
- ซาเมล, เดวีส์ และ อัมเบิร์ก^{๔๓} ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสอนเขียนว่า มีอยู่ ๗ ประการ คือ
๑. Prewriting เป็นขั้นที่จัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นการเรียน
  ๒. Writing เป็นขั้นการเขียนร่างแรก โดยมีจุดประสงค์เบื้องต้นที่เนื้อความในการเขียน

^{๔๑} Williams, E., *Reading in the Language Classroom*, (London: Macmillan Publisher Ltd., 1986).

^{๔๒} Scott, R., "Speaking" *Communication in the classroom*, Edited by Keith Johnson and Keith Morrow. (London: Longman Group Ltd., n.d.).

^{๔๓} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ., *สรุปอรรถาธิบาย เรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นทักษะการสื่อสารตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖).

๓. Responding เป็นขั้นที่ผู้อื่นช่วยอ่านงานเขียนอย่างคร่าว เพื่อชี้แนะในเรื่องข้อความหรือรูปแบบทางภาษา
๔. Revision เป็นขั้นที่นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงงานฉบับที่ร่างไว้ในครั้งแรก
๕. Editing เป็นขั้นที่ผู้เขียนตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาของงานเขียน
๖. Evaluation เป็นขั้นที่ครูตรวจงานเขียนของเด็ก
๗. Post-writing เป็นขั้นที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นคุณค่าของงานเขียนมากกว่าที่จะเป็นแค่การให้เกรด

๒.๒.๔ กระบวนการและการประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ

กิจกรรมการสอนทักษะการฟัง

พินอกเซียโร และ บรัมพิต^{๔๔} ได้เสนอแนะกิจกรรมในการสอนทักษะการฟัง สรุปได้ดังนี้

๑. ให้ฟังคำสั่งที่ใช้ในการเรียนการสอนของครู เช่น การถามคำถาม และกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนองอย่างเหมาะสม ฟังการบอกแนวทางในการปฏิบัติ การอธิบายภาพ การเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการบอกแนวทางในการทำกิจกรรมของครูเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น
๒. ให้ฟังเพื่อนคนอื่นถามคำถาม สรุปเรื่อง หรือเล่าเรื่องต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ
๓. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทสมมติ แสดงละครหรือการสนทนาต่าง ๆ
๔. ให้ฟังคำบรรยายของบุคคลภายนอกหรือฟังบทเรียนจากเทป ฟังเพลง หรือปาฐกถาต่าง ๆ
๕. ให้ดูภาพยนตร์ โดยเฉพาะที่จัดทำขึ้นเพื่อสอนภาษาอังกฤษ และจากโปรแกรมภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์
๖. ให้สัมภาษณ์ชาวต่างชาติที่อยู่ในชุมชน
๗. ให้เข้าร่วมการบรรยาย การประชุมปฏิบัติการ ชมรมภาษาหรือการประชุมต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษ
๘. ให้เล่นเกมภาษาอังกฤษ

เบิร์น^{๔๕} ได้เสนอขั้นตอนการสอนทักษะการพูดไว้ ๓ ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นนำเสนอ (The Presentation stage) เป็นขั้นที่ครูสอนเนื้อหาใหม่ให้นักเรียนเข้าใจ จำได้ และนำไปใช้ในการฝึกพูดครั้งต่อไป ครูผู้สอนจะเป็น “ผู้ให้ความรู้” ควรใช้เวลาในขั้นนี้น้อยแต่มีประสิทธิภาพ ควรนำเสนอบทสนทนาหรือบทเขียนร้อยแก้ว (Prose Passage)

ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นฝึกปฏิบัติ (The Practice stage) เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกพูดโดยใช้ความรู้ที่เพิ่งเรียนมาให้ถูกต้อง ครูทำหน้าที่เป็น “ผู้ควบคุม” ให้การฝึกนั้นถูกต้องสื่อที่ใช้การฝึกมี ๒ ประเภทคือ แบบฝึก (Drills) และเนื้อเรื่อง (Texts)

^{๔๔} สุมิตรา อังวัฒนกุล, *วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕).

^{๔๕} Byrne, D., *Teaching Oral English*. (Singapore: Longman Publisher Ltd., 1986).

ขั้นตอนที่ ๓ ขั้นผลิตภาษา (The Production stage) ขั้นนี้ครูปล่อยให้ให้นักเรียนใช้ภาษาที่รับรู้และฝึกในขั้นที่สองมาแล้ว ได้อย่างอิสระเต็มที่ ครูทำหน้าที่เป็น “ผู้จัดการ” เน้นให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างคล่องแคล่วมากกว่าเน้นความถูกต้องทางไวยากรณ์ อาจให้จัดกิจกรรมเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มก็ได้

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

๒.๒.๑ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้นมีลักษณะที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ นั่นคือ สามารถนำภาษาที่เรียนไปใช้ได้จริง โดยเน้นกระบวนการในการเรียนเท่ากับรูปแบบภาษา เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการที่เกิดขึ้นในการสื่อสารจริง เช่น การเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบทบาทของตนและของผู้ที่ตนสื่อสาร และเหมาะสมกับบริบทของการสื่อสารด้วย รวมทั้งผู้สื่อสารมีโอกาสรับข้อมูลย้อนกลับว่าการสื่อสารของตนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์จริงมากที่สุด และจะแก้ไขเฉพาะข้อผิดพลาดของภาษาที่สื่อสารสำคัญๆ เท่านั้นที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการสื่อสาร เพื่อมิให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจ^{๔๖}

พิน็อคคาริโอ และบรัมพิท^{๔๗} กล่าวถึงลักษณะการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารว่า เป็นการสอนที่ให้ความสำคัญกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้ง ๔ ทักษะ คือ พูด ฟัง อ่าน และเขียน เพื่อการสื่อสารในบริบทหรือสถานการณ์ต่างๆ โดยการเรียนการสอนจะเป็นลักษณะบูรณาการทุกทักษะภาษาอังกฤษ เนื้อหาที่เรียนจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ การเรียนการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างและกฎทางภาษายังมีความจำเป็นเพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ เพียงแต่ผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้นให้ค้นพบกฎเกณฑ์ต่างๆ เหล่านั้นด้วยตนเองมากขึ้น ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ภาษา การเรียนรู้ภาษาบ่อยครั้งเกิดจากการลองผิดลองถูก เป้าหมายหลักของการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสารคือ ความคล่องในการสื่อสารเนื้อหา (Fluency) กิจกรรมการเรียนการสอนจึงเน้นให้ผู้เรียนสื่อสารกับผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าแนวทางการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารให้ความสำคัญทั้งในด้านการใช้ภาษาและการตีความข้อความต่างๆ เพื่อตัดสินใจว่าจะใช้ความรู้ทางภาษาที่มีอยู่อย่างไร แนวทางการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารจึงมีลักษณะการสอนที่เน้นทุกทักษะ เพื่อตอบสนองความจำเป็นในการใช้ภาษาของผู้เรียนการจัดกิจกรรมแบบหลากหลายบริบทเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษามากขึ้น การสอนยังคงให้ความรู้เรื่องไวยากรณ์ การตีความและความเหมาะสมของการใช้ภาษาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) การเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารครอบคลุมการสอนทักษะการพูด ฟัง อ่าน และเขียนขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้ภาษาในแต่ละบริบท

^{๔๖} อรุณี วิริยะจิตตราและคณะ, *เหลียวหลังแลหน้าการสอนภาษาอังกฤษ*. (กรุงเทพมหานคร: หน้าต่างสู่ โลกกว้าง, ๒๕๕๕).

^{๔๗} Richards, J.C. & Rodgers, T., *Approaches and Methods in Language Teaching*, (New York: Cambridge University Press, 2001).

๒) การเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะสร้างโอกาสในการใช้ภาษาของผู้เรียนในบริบทต่าง ๆ รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแบบอุปนัย (Inductive Process) คือ ผ่านกระบวนการค้นพบกฎและรูปแบบของภาษาด้วยตนเอง และจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบที่สอนกฎและรูปแบบภาษา (Deductive Process) ควบคู่กันไป

๓) การเรียนการสอนเพื่อการสื่อสารยังคงเน้นการให้ความรู้ด้านกฎไวยากรณ์การตีความ และการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ และเป็นกระบวนการเน้นที่ภาพรวม (Holistic Process) คือ ใช้ทั้งทักษะภาษาและทัศนภาวะ (Modality) หลายรูปแบบซึ่งแสดงถึงระดับความแน่ใจว่าสิ่งที่พูดนั้นจะเกิดขึ้นเช่น must ต้องเกิดขึ้นแน่นอน probably อาจเกิดขึ้น เป็นต้น

๔) กิจกรรมภาษาหรือแบบฝึกหัดที่มีคุณภาพต้องทำให้ผู้เรียนมีโอกาสสื่อความหมายในภาษา เพิ่มพูนแหล่งการเรียนรู้ภาษา ส่งเสริมการใช้ภาษาและมีส่วนร่วมในการสื่อสารรวมทั้งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตน มีประโยชน์ น่าสนใจ และน่ามีส่วนร่วมบทบาทของผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้ผลย้อนกลับในการใช้ภาษาของผู้เรียนห้องเรียนเป็นเสมือนชุมชนที่ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

๒.๒.๒ ความหมายของการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

การสื่อสารภาษาอังกฤษนั้น ทักษะการพูดเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้พูดจะต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกเพื่อที่จะสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการสื่อสาร ดังนี้

สมิตรา อังวัฒนกุล^{๔๘} ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการพูดเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจให้ผู้ฟังได้รับรู้ และเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้พูด โดยใช้กลวิธีในการพูดที่ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ

ชัยยา เปรมภักดี^{๔๙} กล่าวว่า เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ข่าวสารโดยใช้ถ้อยคำ น้ำเสียงหรือกิริยาอาการ โดยผู้พูดจะต้องมีความรู้ในเรื่องเสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์รวมถึงวัฒนธรรม ผู้พูดจะต้องใช้วิธีการพูดที่ทำให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการสื่อสาร หมายถึง การใช้ความสามารถด้านภาษาในการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป การสื่อสารให้มีประสิทธิภาพนั้นผู้พูดจะต้องเลือกใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมถึงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมถูกต้องกับโอกาสและมารยาทในการพูดที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมและประเพณีของสังคม

๒.๒.๓ หลักสำคัญและขั้นตอนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ลักษณะเด่นของแนวคิดการสอนการสื่อสาร คือการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียน คือ การนำภาษาไปใช้ในการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ดังนั้นผู้สอนจึงควรมีแนวทางในการ

^{๔๘} สมิตรา อังวัฒนกุล, กิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, (กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชา การสอนภาษาอังกฤษ คุรุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕).

^{๔๙} ชัยยา เปรมภักดี, การเปรียบเทียบความสามารถและเจตคติในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่ได้รับการสอนตามแนวทางทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานและการสอนตามคู่มือครู, *ปริญญาานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๓).

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะหลักในการสอนการสื่อสารไว้ดังนี้

มอลโรว์^{๕๐} กล่าวถึงหลักในการสอนการสื่อสารไว้ดังนี้

๑. ต้องให้ผู้เรียนรู้ว่ากำลังทำอะไร เพื่ออะไร ให้ผู้เรียนรู้จักมุ่งหมายของการเรียนและฝึกใช้ภาษาว่าเมื่อจบแล้วจะสามารถนำภาษาไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างไร

๒. การสอนภาษาโดยแยกภาษาออกเป็นส่วนๆ ไม่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ดีเท่ากับการสอนในลักษณะบูรณาการในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารต้องใช้หลายทักษะรวมกัน และบางครั้งก็ต้องอาศัยการทำทางประกอบ ดังนั้นผู้เรียนภาษาก็ควรจะได้ทำพฤติกรรมเช่นเดียวกับในชีวิตจริง ผู้เรียนควรจะได้ฝึกและใช้ภาษาในลักษณะของทักษะรวมตั้งแต่มเริ่มต้น

๓. ต้องให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการใช้ภาษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนนำภาษาไปใช้ได้จริง และควรให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกใช้ข้อความที่เหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ด้วย โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความหมายของสำนวนภาษาในรูปแบบต่างๆ

๔. ต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกใช้ภาษาในกิจกรรมต่างๆ ให้มากที่สุด เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) การแก้ปัญหา (Problem Solving) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียน

๕. ผู้เรียนต้องไม่กลัวว่าจะใช้ภาษาผิด แนวการเรียนการสอนการสื่อสารให้ความสำคัญกับการใช้ภาษา (Use) มากกว่าวิธีการใช้ภาษา (Usage) ผู้สอนจึงไม่ควรแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียนทุกครั้ง ควรแก้ไขเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เพราะการแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียนอาจทำให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจและไม่กล้าใช้ภาษาในการทำกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้การสอนการสื่อสาร ควรให้ความสำคัญในเรื่องความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา (Fluency) เป็นอันดับแรก ซึ่งภาษาที่ใช้อาจไม่ถูกต้องนักแต่สามารถที่จะสื่อความได้ ส่วนความถูกต้องของการใช้ภาษา (Accuracy) ก็ควรคำนึงถึงเช่นกัน

สมถวิล ชนะโสภณ^{๕๑} ได้กล่าวถึงหลักการเรียนการสอนเพื่อการสื่อสารไว้ ดังนี้

๑. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ (Learner center) ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการใช้ภาษา ซึ่งอาจจะจัดอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมคู่หรือกิจกรรมกลุ่ม

๒. การเรียนภาษาเกิดจากการร่วมกิจกรรมที่ครูจัดให้ กิจกรรมทางภาษาจะต้องจัดให้นักเรียนทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีสภาพใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดและเป็นกิจกรรมที่มีความหมาย

๓. กิจกรรมหรือแบบฝึกจะมีลักษณะเป็นการข้อมูลเพิ่มเติม โดยการจัดกิจกรรมให้มีช่องว่างเพื่อการสื่อสาร (Information gap) เพื่อกระตุ้นและเร้าใจ

^{๕๐} Morrow, K., *Principles of Communicative Competence in Communication in the Classroom* Edited by Keith Johnson and Keith Morrow, (London: Longman Group Limited, n.d.).

^{๕๑} สมถวิล ชนะโสภณ, *หลักการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเอกสารประกอบการวิชาทฤษฎีวิธีสอนภาษาอังกฤษ*, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป).

๔. ให้มีการสื่อสารการสอนมุ่งให้ความสำคัญทางด้านความหมาย (Meaning) และความสามารถในการสื่อสาร (Fluency) มิใช่รูปแบบ (Form) และความถูกต้อง (Accuracy)

๕. การทดสอบจะต้องเป็นการทดสอบการใช้ภาษาจริง มิใช่เป็นการทดสอบความรู้เกี่ยวกับภาษา

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักสำคัญของการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น ผู้เรียนต้องรู้เป้าหมายของการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยครูต้องใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการทักษะทางภาษาทั้ง ๔ ด้าน ให้ผู้เรียนฝึกทักษะทางภาษาและใช้กฎเกณฑ์ทางภาษาให้มีลักษณะเหมือนกับการสื่อสารในสถานการณ์ที่เป็นจริงที่สุด เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนไม่ใช่แค่สามารถแปลความหมายของภาษาได้ แต่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีความเหมาะสม

๒.๒.๔ องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สิ่งสำคัญคือการวัดผลและการประเมินผลขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา ซึ่งการวัดและการประเมินผลได้มาจากการที่นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสาร กล่าวคือ นักเรียนต้องมีการใช้ทักษะ ๔ ทักษะได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้ง ๔ ทักษะนี้ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ วิธีการสอนก็ถือเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่เป็นส่วนสำคัญที่จะนำนักเรียนไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ดังนั้นการประเมินผลตามวิธีสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารจะเน้นการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน สำหรับการทดสอบความสามารถในการสื่อสารนั้นแบ่งเป็น ๒ ลักษณะในปัจจุบัน^{๕๒} ดังนี้

๑) การทดสอบความสามารถด้านภาษาแบบรวม ในการทดสอบนี้ ผู้เรียนจะต้องใช้ความรู้ความสามารถทางภาษามากกว่าหนึ่งทักษะและมีระยะเวลาจำกัด การทดสอบลักษณะนี้ที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย คือการเขียนตามคำบอกและการสอบสัมภาษณ์

๒) การทดสอบความสามารถทางภาษาจุดย่อย การทดสอบนี้จะวัดองค์ประกอบย่อยของภาษา เช่น เสียงของโครงสร้างคำศัพท์ หรือทักษะต่าง ที่แยกออกเป็นทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งแบบทดสอบในลักษณะนี้จะแยกออกเป็นส่วนๆ ตามองค์ประกอบของภาษาหรือตามทักษะที่ต้องการวัด

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ คือการวัดผลประเมินผลตามทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน นอกจากนี้วิธีการสอนก็มีความสำคัญที่ต้องเน้นการสื่อสารในตัวผู้เรียนคือ ให้ตอบคำถามที่ผู้สอนถาม ให้ฟังแล้วลำดับเหตุการณ์ของบทสนทนาต่างๆ รวมไปถึงถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการต่างๆ ออกมาเป็นคำพูดของตนเองให้คู่สนทนาได้รับฟัง

^{๕๒} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กิจกรรมส่งเสริมภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕).

๒.๒.๕ กระบวนการและเครื่องมือในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

สมพิศ แสงศิริรักษ์^{๕๓} ได้กล่าวถึงการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งแบ่งเป็นขั้นตอนได้ ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation) จะเน้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ควบคู่กับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาด้วย การนำเสนอเนื้อหาอาจดำเนินการ ดังนี้

๑) การนำเข้าสู่เนื้อหา (Lead-in) ครูผู้สอนเสนอบริบทหรือสถานการณ์แก่ผู้เรียน โดยใช้ภาพ แผนที่ หรือเรื่องเล่าให้ฟัง จากนั้น จึงนำเสนอเนื้อหา โดยให้ผู้เรียนฟังหรืออ่านเรื่อง ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวหรือบทสนทนาที่มีบริบทหรือสถานการณ์กำกับในเนื้อหาจะต้องมีคำศัพท์ รูปแบบภาษาที่ต้องการนำเสนอมาฝึกและควรมีคำศัพท์สำนวน หรือรูปแบบภาษาที่ผู้เรียนรู้จักแล้วบ้าง

๒) การดึงความรู้เดิมหรือการทบทวนความรู้ (Elicitation) ครูผู้สอนตั้งคำถาม ๒-๓ คำถาม เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนอยู่มากน้อยเพียงใด ถ้าผู้เรียนตอบได้หรือบอกคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องได้ ก็ไม่จำเป็นต้องเสียเวลากับการนำเสนอเนื้อหาใหม่มากนัก

๓) การอธิบาย (Explanation) อธิบายเนื้อหาทางภาษาที่จำเป็นเมื่อครูผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนยังไม่เข้าใจ อาจนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาที่หลากหลาย (Function) นำเสนอวิธีการใช้และให้ความหมาย ถ้าจำเป็นอาจใช้ภาษาแม่ของผู้เรียนในการอธิบาย

๒. ขั้นการฝึก (Practice) ให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษาที่เพิ่งเรียนรู้ใหม่ โดยเริ่มต้นด้วยการฝึกแบบควบคุม (Controlled practice) ครูผู้สอนเป็นผู้นำในการฝึก เน้นให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบของภาษา เน้นความถูกต้องของภาษา และให้ผู้เรียนทำความเข้าใจความหมายและวิธีการใช้รูปแบบภาษานั้นๆ การฝึกขั้นนี้จะเริ่มด้วยการฝึกแบบกลไก (Mechanism) อาจเป็นแบบฝึกหัดโครงสร้าง (Structural exercises) ในรูปแบบต่างๆ โดยทำให้ซ้ำๆ ตามตัวอย่างได้ ให้สามารถจดจำ และนำไปใช้ตามรูปแบบ จนเกิดความคล่องแคล่วเป็นอัตโนมัติ ให้ผู้เรียนฟังประโยคตัวอย่างจากเทปหรือเสียงครูผู้สอน ๑-๓ ครั้ง จากนั้น ให้ผู้เรียนฝึกพูดโดยออกเสียงตามเป็นกลุ่มย่อย หรือทีละคนรูปแบบการฝึกที่ใช้ อาจจะเป็นการฝึกเชื่อมประโยคการฝึกบทสนทนาสั้นๆ (Micro dialogue) การฝึกขยายประโยค การใช้คำแทนที่ การฝึกตามสถานการณ์ต่างๆ ครูผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมสถานการณ์สำหรับฝึกไว้หลายรูปแบบให้ผู้เรียนค่อยๆ ถ่ายโอนโครงสร้างทางภาษาจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่อีกสถานการณ์หนึ่งที่คล้ายคลึงกันแล้วจึงให้สถานการณ์ใหม่เพื่อฝึกการใช้ให้คล่อง

๓. ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production) การฝึกขั้นตอนนี้สำคัญที่สุด ทั้งนี้ เพราะการฝึกนี้ เปรียบเสมือนตัวกลางที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ภาษาในชั้นเรียนกับการนำภาษาไปใช้จริงนอกชั้นเรียน โดยทั่วไปมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ ด้วยตนเองโดยผู้สอนเป็นเพียงผู้กำหนดสถานการณ์และชี้แนะแนวทางให้เท่านั้น ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่าง

^{๕๓} สมพิศ แสงศิริรักษ์, การสอนแบบร่วมมือตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้, (นนทบุรี: แคนคิดดีมีเดีย, ๒๕๔๕).

เป็นอิสระ ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาตามรูปแบบที่กำหนด เหมือนการฝึกแบบควบคุม การได้เลือกใช้ภาษาเอง ช่วยให้เกิดความมั่นใจ ผู้สอนจะเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้จัดการชั้นเริ่มต้นกิจกรรม เช่น อธิบายวิธีทำกิจกรรม จัดกลุ่มผู้เรียน หลังจากนั้นผู้เรียนจะดำเนินการเองทั้งหมด ผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ เมื่อผู้เรียนมีปัญหาในการทำกิจกรรม และเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ หรือประเมินผลกิจกรรม ในภายหลัง กิจกรรมใช้ภาษาในขั้นนี้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (Role play) การแสดงสถานการณ์จำลอง (Simulation) จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ในชั้นเรียนไปใช้ภายนอกได้ และเพื่อเป็นการเรียนที่เป็นธรรมชาติในสถานการณ์ต่างๆ การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารจึงมักใช้สื่อซึ่งเป็นของจริง (Authentic materials) เช่น บทความโฆษณาจากหนังสือพิมพ์ ข่าวจากวิทยุ โทรทัศน์ การพยากรณ์อากาศ เมนูอาหาร เป็นต้น

ขั้นตอนการสอนทั้ง ๓ ขั้นดังกล่าว ใช้สำหรับทักษะการส่งสาร (Productive skills) คือ ทักษะการพูด และการเขียน ในกรณีที่จัดการสอนทักษะการรับสาร (Receptive skills) คือ ทักษะการฟัง และการอ่านนั้น จะนิยมใช้เป็นลำดับการสอนย่อย (Teaching steps) ซึ่งมี ๓ ลำดับ คือ Pre-listening/reading ซึ่งเป็นการเตรียมผู้เรียนเข้าสู่การฟังหรือการอ่าน กิจกรรมที่ใช้มักเป็นการสอนคำศัพท์ หรืออ่านคำถามนำเรื่อง While-listening/reading เป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังฟังหรืออ่านนั้น กิจกรรมที่ใช้มักเป็นคำถามหรือแบบฝึกหาคำไขว้ (Key-words) ส่วน Post-listening/reading เป็นกิจกรรมที่ใช้หลังจากการฟังหรือการอ่าน แล้วเป็นทดสอบความเข้าใจ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของชุมชน

๒.๔.๑ ที่มาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของชุมชน

การจัดการความรู้ หรือ Knowledge Management เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นจากการค้นพบว่าองค์กรต้องสูญเสียความรู้ไปพร้อมๆ กับการที่บุคลากรลาออกหรือเกษียณ อายุราชการ อันส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรเป็นอย่างมาก ดังนั้นจากแนวคิดที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้มากแต่เพียงอย่างเดียวจึงเปลี่ยนไป และมีคำถามต่อไปว่าจะทำอย่างไรให้องค์กรได้เรียนรู้ด้วย

พรธิดา วิเชียรปัญญา^{๕๔}กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการความรู้ เป้าหมายหลัก คือ การใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่ได้มีการรวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์และกำหนดประเด็น รวมไปถึงการเผยแพร่องค์ความรู้ เพื่อประสิทธิภาพและความเจริญก้าวหน้าขององค์กร โดยผ่านการสนับสนุนจากเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ เพื่อใช้เก็บรวบรวมและเผยแพร่ วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของการจัดการความรู้ มีดังต่อไปนี้

๑) เพื่อให้องค์กรตระหนักและเห็นความสำคัญของความรู้ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล และในองค์กร โดยนำความรู้ขึ้นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในแง่ของการทำงานและวิถีการดำเนินชีวิต

^{๕๔} พรธิดา วิเชียรปัญญา, การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๗).

๒) มีการนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เช่น การเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงาน การนำระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการติดต่อ และเปลี่ยนองค์ความรู้ภายในและระหว่างหน่วยงาน

๓) เพื่อสร้างและพัฒนา ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานภายในองค์กร โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษา ระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน เป็นต้น

๒.๔.๒ ความหมายของการจัดการความรู้ของชุมชน

ศรัณย์ ชูเกียรติ^{๕๕} ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการความรู้ของชุมชนหรือองค์กร คือการจัดการและรักษาระดับในการจัดเก็บองค์ความรู้ในองค์กรให้เป็นระเบียบ มีระบบที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ Loudon ก็ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ในชุมชนหรือองค์กรว่า การบริหารจัดการความรู้มีความสำคัญเป็นพิเศษในองค์กรที่มีลักษณะการบริหารงานแบบแบนราบ และแบบเครือข่าย ซึ่งในการจัดการในระดับต่างๆ จะมีการจัดการแยกแยะความจริงในส่วนที่จะสามารถนำมาช่วยสมาชิกในทีมในการพัฒนางานในหน้าที่ รวมทั้งการแบ่งปันข้อมูล เพื่อพัฒนางานในส่วนงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย

Erwin^{๕๖} ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วม การเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน การให้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ใช้วิธีการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Goodman^{๕๗} กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งมวลชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม และมวลชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเกี่ยวข้องของกิจกรรมต่างๆ ของมวลชนในกิจกรรมต่างๆ จะมี ๒ ด้าน คือ

๑. ด้านความคิดหรือกำหนดนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก ๓ ระดับ คือ
  - มวลชนเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดเห็น (Information Input)
  - มวลชนมีส่วนแบ่งในอำนาจตัดสินใจ (Share Decision Making)
  - มวลชนเป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Formulation)
๒. ด้านทำหรือด้านดำเนินการตามนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก ๓ ระดับ คือ

^{๕๕} ศรัณย์ ชูเกียรติ, เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้ “องค์ความรู้” ในองค์กรกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จภายใต้สภาวะการณปัจจุบัน, จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๗๕ (มีนาคม ๒๕๔๑): ๑๓-๒๒.

^{๕๖} Erwin W., *Participation Management: Concept, Theory and Implementation*, (Atlanta Ga: Georgia State University, n.d.).

^{๕๗} พงษ์ธร ัญญสิริ, *แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๔๓).

- ร่วมกำหนดเป้าหมายแผนงาน (Participation on Formulating Objective and Plan)
- ร่วมดำเนินการในกระบวนการจัดการ (Participating on Management Resources)
- ร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหาร (Supporting on Management Resources)

๒.๔.๓ หลักการและขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชน

การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ขึ้น ซึ่งจะไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อยๆ ความรู้นี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ๆ อีกเป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้” ซึ่งวงจรความรู้ เริ่มจาก องค์ความรู้ แล้วไปสู่การนำความรู้ไปใช้ เมื่อนำความรู้ไปใช้แล้วก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งจะหมุนวนกลับไปเป็น องค์ความรู้ อีกครั้งหนึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้องค์กรและคนในชุมชนเข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กรหรือชุมชน ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การบ่งชี้ความรู้ – พิจารณาว่า วิสัยทัศน์ / พันธกิจ / เป้าหมายของวิทยาลัยฯ คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เราจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง, อยู่ในรูปแบบใด, อยู่ที่ใคร

๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ – การสร้างความรู้ใหม่แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว

๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ – เป็นการวางโครงสร้างความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต

๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ - ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกันปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์

๕. การเข้าถึงความรู้ – การทำให้ผู้ใช้ความรู้นั้นเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ – ทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็น เอกสาร ฐานความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือกรณีเป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็นระบบทีมข้ามสายงานกิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัวหรือเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

๗. การเรียนรู้ – ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ > นำความรู้ไปใช้ > เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง^{๕๘}

๒.๔.๔ การประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการความรู้ของชุมชน

การบริหารจัดการความรู้สัมพันธ์กับเรื่อง องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นอย่างยิ่ง หากองค์กรจะพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ก็จำเป็นต้อง

^{๕๘}บุญดี บุญญาภิกิจและคณะ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: จีวีพัฒน์ เอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๘)

บริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรให้เป็นระบบเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ได้จริงและต่อเนื่อง หากองค์กรใดมีการจัดการความรู้โดยไม่มีการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร ก็นับเป็นการลงทุนที่สูญเปล่าได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการความรู้ มีความซับซ้อนมากกว่าการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม เพราะเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อภายหลังจากที่บุคลากรมีความรู้ความชำนาญแล้ว องค์กรจะอย่างไรให้บุคลากรเหล่านั้นยินดีถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น และในขั้นตอนสุดท้าย องค์กรจะต้องหาเทคนิคการจัดเก็บความรู้เฉพาะไว้กับองค์กรอย่างมีระบบเพื่อที่จะนำออกมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บริษัทักษ์ใหญ่หลายแห่งในสหรัฐอเมริกายังคงแข่งขันกันหาวิธีบริหารจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อให้อยู่ในโลกของการแข่งขันได้สำหรับประเทศไทยนั้นคงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับผู้บริหารที่จะหาวิธีในการดึงความรู้ออกมาจากตัวบุคคล และการกระตุ้นให้บุคลากรถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนร่วมงาน ซึ่งการถ่ายทอดความรู้บางประเภทนั้น การฝึกอบรมอาจจะไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุด อุปสรรคที่มักพบอยู่เสมอของการบริหารจัดการความรู้คือพฤติกรรม "การหวงความรู้" และวัฒนธรรม "การไม่ยอมรับในตัวบุคคล" หากองค์กรสามารถกำจัดจุดอ่อนทั้งสองอย่างนี้ได้การบริหารจัดการความรู้ก็มีใช้เรื่องยากจนเกินไปสืบเนื่องจากการปฏิรูประบบราชการครั้งสำคัญที่ผ่านมาเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๔๕ ได้มีการวางกรอบแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินไว้อย่างชัดเจน ซึ่งรวมถึงการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นเรื่องของการกำหนดขอบเขต แบบแผน วิธีปฏิบัติ โดยเฉพาะมาตรา ๑๑ ได้กำหนดเป็นหลักการว่าส่วนราชการต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาความรู้เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างความมีส่วนร่วมในหมู่ราชการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กร กล่าวคือหากองค์กรใดก็ตามถึงแม้จะมีวิธีการในการกำหนด รวบรวม คัดเลือกถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ที่ดีเพียงใดก็ตาม หากบุคลากรไม่ได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ก็เป็นการสูญเปล่าของเวลาและทรัพยากรที่ใช้ ดังคำกล่าวของ Peter Senge ที่ว่า “ความรู้คือความสามารถในการทำอะไรก็ตามอย่างมีประสิทธิภาพ”

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง

๒.๕.๑ ที่มาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นกรอบแนวคิดแบบหนึ่งเพื่อให้องค์กรที่ต้องการจัดการความรู้ภายในองค์กร ได้มุ่งเน้นถึงปัจจัยแวดล้อมภายในองค์กร โดยมีพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างไปจากสภาพการณ์เดิมซึ่งสามารถกำหนดล่วงหน้าและสามารถจัดการหรือควบคุมให้เกิดผลหรือดำเนินไปตามเป้าหมายที่ต้องการได้กล่าวอีกนัยหนึ่ง “การเปลี่ยนแปลง” (Change) ซึ่งเคยถูกมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอนตามธรรมชาติและมีอิทธิพลต่อมนุษย์หรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งโดยตรงและทางอ้อมนั้นปัจจุบันถือว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถกำหนดหรือวางแผนล่วงหน้าและสามารถจัดการหรือควบคุมให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปตามเป้าหมายหรือ

ผลลัพธ์ที่ต้องการได้ การเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเป็นสากลที่เกิดขึ้นกับองค์การไม่มีองค์การไหนที่อยู่รอดได้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงและยังสามารถกล่าวอีกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่รอดขององค์การในระยะยาว^{๕๙}

๒.๕.๒ ความหมายของกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงเป็นการทำให้เกิดความแตกต่างกับองค์กร โดยจะเป็นแบบรูปนัยหรือสถานภาพและบทบาทของคนในองค์กรเพื่อให้คนในองค์กรได้มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก กระบวนการปรับปรุงสภาพปัจจุบันขององค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรเป็นการปรับปรุงทั้งคน โครงสร้าง และเทคโนโลยี^{๖๐} ซึ่งทั้งสามอย่างนี้ ถือเป็นสิ่งที่ปกติทั่วไปที่จะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น หน้าที่ของผู้บริหารจะต้องจัดการกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้เกิดการปรับปรุงอย่างมีเป้าหมาย โดยการบริหารการเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ ด้วย ๖ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. การเตรียมความพร้อมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในองค์กร คือ การเน้นให้ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการความรู้ การแก้ไขกฎระเบียบให้มีความยืดหยุ่น การสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างให้โอกาสพนักงานแสดงความคิดเห็น และการส่งเสริมการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เช่น การประกาศนโยบายการจัดการความรู้ให้ทุกคนทราบ เป็นต้น

๒. การสื่อสาร เพื่อให้ทุกคนในองค์กรอยากให้ความร่วมมือในการจัดการความรู้ในองค์กร โดยการเน้นทุกคนเข้าใจถึงสิ่งที่องค์กรจะทำ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับทุกคน และแต่ละคนจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร ผ่านช่องทางการสื่อสารในรูปแบบต่าง เช่น จดหมายเวียน E-Mail Intranet เป็นต้น

๓. กระบวนการและเครื่องมือ เพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ในองค์กร และสามารถเข้าถึง ค้นหาและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ง่าย สะดวก รวดเร็วมากขึ้น โดยเน้นการพิจารณาความเหมาะสมกับชนิดของความรู้ ลักษณะขนาดสถานที่ตั้งองค์กร ลักษณะการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น หากเป็นความรู้ที่เป็นเอกสาร จับต้องได้ อาจใช้หนังสือเวียน หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้ แต่ถ้าหากเป็นความรู้ที่ต้องใช้ประสบการณ์ หรือใช้ประสาทสัมผัส อาจใช้การสอนงานระหว่างทำงาน หรือประสบการณ์โดยตรงเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้ เป็นต้น

๔. การฝึกอบรมและการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญและหลักการของการจัดการความรู้ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย

^{๕๙} จินตนา บุญบังการและณัฐพันธ์ เขจรนันท์, การจัดการเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอร์เน็ท, ๒๕๔๙).

^{๖๐} Robbins, S. P., *Organization Behavior*. 10th ed. Upper Saddle River, (New Jersey: Prentice - Hall, 2003).

วิธีการ และการประเมินผลและการปรับปรุงการฝึกอบรม / การเรียนรู้ ซึ่งตัวอย่างหลักสูตร ได้แก่ KM Implementation ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (COP) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม การใช้ IT เป็นต้น

๕. การวัดผล เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และนำผลของการวัดมาปรับปรุงแผนและการดำเนินการให้ดีขึ้น ตลอดจนนำผลการวัดมาใช้ในการสื่อสารกับบุคลากรในทุกระดับให้เห็น ประโยชน์ของการจัดการความรู้

๖. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องด้านความต้องการของบุคลากร แรงจูงใจระยะสั้นและระยะยาว การบูรณาการกับระบบที่มีอยู่ การปรับเปลี่ยนให้เข้ากับกิจกรรมที่ทำในแต่ละช่วงเวลา

๒.๕.๓ รูปแบบกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง

Athos และ Pascale จากบริษัท McKinsey Consulting ได้เสนอตัวแปรที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงขององค์การซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายคือ McKinsey's Seven S Model ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ^{๖๑} ดังนี้

๑. กลยุทธ์การดำเนินงานขององค์การ (Strategy)
๒. โครงสร้างองค์การ (Structure)
๓. ระบบกระบวนการงาน (System)
๔. การจัดอัตรากำลัง (Staff)
๕. ทักษะความชำนาญ (Skill)
๖. แบบแผนวัฒนธรรม (Style)
๗. เป้าหมายค่านิยมหรือวิสัยทัศน์ร่วม (Super ordinate Goals, Shared values or Shared Vision)

จากแนวคิดต่างๆ ที่ได้เสนอรูปแบบในการเปลี่ยนแปลงองค์การได้มีการนำแนวคิดเหล่านั้นมาพัฒนาเป็นเทคนิคการบริหารงานเพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนองค์การและการจัดการมากมายหลายเทคนิคแต่เทคนิคการบริหารที่สำคัญที่กำลังมีความพยายามนำมาใช้ในการปฏิรูปการบริหารงานในภาครัฐของไทยประกอบด้วยเทคนิคต่างๆ ดังนี้

๑. การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision Management) เป็นเทคนิคที่นำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจและกลยุทธ์ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นความพยายามที่จะปรับบทบาทของรัฐจากการเป็นผู้ดำเนินการให้บริการเอง (Rowing) มาเป็นผู้กำกับดูแล (Steering) ให้ประชาชนได้รับบริการที่ดียิ่งขึ้น

๒. การจัดการระบบงานหรือการรีปรับระบบงาน (Business Process Management or Business Process Reengineering) ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการใหม่โดยพยายามนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้หรือนำมามาตรการอื่นๆ มาปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้สูงขึ้น ซึ่งในประเทศไทย

^{๖๑} ปันรสมา ลากุล ณ อุษยยา, “การบริหารการเปลี่ยนแปลง”, <<http://www.opdc.go.th>>, พฤศจิกายน ๒๕๖๓.

ก็ได้มีการปรับรื้อระบบงานในหน่วยงานภาครัฐบางหน่วยเช่นกรมทะเบียนการค้า เป็นต้นแต่หน่วยงานอื่นๆ ส่วนใหญ่จะใช้การบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management) เข้ามาใช้ โดยให้มีการกำกับผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานที่สำคัญ (Key Performance Indicators) และให้แต่ละหน่วยงานไปรื้อปรับระบบงานของตนเพื่อให้สามารถดำเนินการให้เกิดผลได้ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

๓. การคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรม (Activity-Based Costing) ซึ่งเป็นการปรับระบบข้อมูลทางบัญชีและการเงินให้สะท้อนถึงต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถเลือกใช้วิธีการดำเนินงานที่ประหยัดที่สุดได้ ซึ่งการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรมนี้ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิรูประบบงบประมาณสู่ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting)

๔. การบริหารวงรอบของระยะเวลา (Cycle-Time Management) ซึ่งเป็นการบริหารโดยมุ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ให้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานน้อยลงและสามารถผลิตผลงานได้ตรงตามเวลาที่ต้องการซึ่งโดยทั่วไปมักต้องมีการจัดการหรือรื้อปรับระบบงานเข้ามาช่วย

๕. การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Management) ซึ่งเป็นการจัดการระบบสารสนเทศและนาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีใช้ในการปรับปรุงงานด้านต่างๆ ขององค์การซึ่งจะช่วยให้การปรับปรุงงานในด้านอื่นๆ เช่น การรื้อปรับระบบงานการบริหารวงรอบของระยะเวลาและการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรมเป็นไปได้โดยสะดวกรวดเร็วขึ้น

๖. การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management) ซึ่งเป็นการทำให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ขององค์การโดยอาศัยกิจกรรมต่างๆ

๗. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) ซึ่งเป็นการปรับระบบการบริหารงานบุคคลจากเดิมที่มุ่งเน้นการเป็นผู้ดูแลระบบระเบียบการจัดการงานบุคคลมาสู่การบริหารจัดการที่มุ่งสรรหาดูแลและพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การโดยมุ่งเน้นในด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถ (Competency) และการมุ่งเน้นที่ผลการดำเนินงาน (Performance Management)

๒.๕.๔ องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและโดยทั่วไปในทุกระดับขององค์กรจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้น องค์กรจะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงโดยองค์ประกอบสำคัญในการบริหารการเปลี่ยนแปลงเกิดปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ๑) ปัจจัยภายนอก และ ๒) ปัจจัยภายใน

๑) ปัจจัยภายนอก คือ กฎระเบียบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นของทางราชการหรือเอกชน สภาพการตลาดขององค์กร เทคโนโลยีต่างๆ รวมไปถึงสภาพเศรษฐกิจ

๒) ปัจจัยภายใน คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร กล่าวคือ องค์กรต้องมีองค์ประกอบสำคัญคือ กลยุทธ์ในการดำเนินการซึ่งกลยุทธ์นั้นจำเป็นต้องมีความสดใหม่และการ

ดำเนินงานภายในองค์กรต้องมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนี้ ทักษะคติของคนในองค์กรก็มีความสำคัญเพราะบุคคลเหล่านี้ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์กร ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนานโยบายเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่เข้มแข็ง รวมไปถึงทัศนคติของคนในองค์กร^{๖๒}

ปัจจัยสำคัญที่ควรพิจารณาในการเปลี่ยนแปลงทำให้ต้องมีการปรับระบบระเบียบขั้นตอนการดำเนินงานไปด้วยและเมื่อระเบียบวิธีการดำเนินงานเปลี่ยนไปทักษะความสามารถของบุคลากรก็มักจะต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถปฏิบัติงานตามระเบียบวิธีใหม่ได้ โดยแบ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร (Structural change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้องค์กรมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเพื่อให้การดำเนินการเกิดผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังโดยเพิ่มการทำงานเป็นทีม ลดสายงานการบังคับบัญชาจากบนลงล่าง พัฒนาระบบการให้คำปรึกษาหารือและจัดระบบการปฏิบัติงานใหม่

๒. การลดต้นทุน (Cost cutting) การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้มุ่งไปสู่การตัดกิจกรรมที่ไม่จำเป็นและสำคัญต่อองค์กรออกไปเพื่อลดต้นทุนลง

๓. การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน (Process change) การเปลี่ยนแปลงนี้มุ่งไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เช่น การรื้อปรับระบบในการให้บริการแก่ลูกค้าการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ขององค์กรทั้งนี้จุดมุ่งหมายของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานคือต้องการให้มีการทำงานที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นมีความน่าเชื่อถือและลดต้นทุนในการทำงานให้ต่ำลง

๔. การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม (Cultural change) การเปลี่ยนแปลงนี้เน้นไปที่บุคคลซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์กรอีกด้านหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งไปที่การยึดหลักการบริการลูกค้าเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและผู้รับบริการ โดยรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงใน ๓ ส่วนคือโครงสร้างองค์กร (Structure) เทคโนโลยี (Technology) และคน (People)^{๖๓}

๒.๖ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒.๖.๑ ที่มาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด

^{๖๒} Luecke, R., *Managing Change and Transition*, (Boston: Harvard Business School Publishing, 2003).

^{๖๓} Luecke, R., *Managing Change and Transition*, (Boston: Harvard Business School Publishing, 2003).

ของโอคเลย์^{๖๔} ที่ว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing ingredient) ในกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน นั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมายปัจจัยขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมาย

สุพัตรา ขาดิปัญญาชัย^{๖๕} กล่าวว่า การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ควรเน้นที่บรรยากาศการเรียนรู้ ที่ก่อเกิดการช่วยคิดช่วยทำ ผลสำเร็จของการเรียนรู้จะอยู่ที่การปฏิบัติของสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน สามารถประสานช่วยเหลือกันตามความถนัด เกิดความสุขที่จะทำงานร่วมกันกับผู้อื่นมากกว่าจะแข่งขันชิงดีชิงเด่นหรือกระทำเพียงให้เกิดความรู้เชิงเทคนิคเท่านั้น และชุมชนที่เริ่มเรียนรู้จึงควรเริ่มจากปัญหาที่ใกล้ตัว ไม่ซับซ้อนมากเกินไป ควรเป็นเรื่องส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือกลุ่มมากกว่าปัญหารายบุคคล ผู้นำชุมชนควรมีความสามารถในการหล่อหลอมจิตใจของสมาชิกให้มีความปรารถนาในสิ่งเดียวกัน ไม่สร้างความกดดัน ชักนำไปเกิดความตื่นตัวและความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วม

ด้วยเหตุที่กระบวนการเรียนรู้ มีความหมายว่า เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต และใช้ความรู้คู่คุณธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นเครื่องมือการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคม อีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อพัฒนาวิถีการใช้ชีวิต และรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

นับตั้งแต่อดีต ครอบครัวและชุมชนในสังคมไทย มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในสังคม ทั้งวิชาการ วิชาชีพและวิชาชีพ หากแต่เมื่อมีระบบโรงเรียนเกิดขึ้น ประกอบกับความเชื่อว่าโรงเรียนจะตอบสนองการพัฒนาอาชีพและคุณลักษณะของประชาชนได้ ครอบครัวและชุมชนจึงลดบทบาทในการจัดการศึกษาลง จนก่อเกิดปัญหาความอ่อนแอทางการศึกษา จึงเกิดการทบทวนกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้กับวิถีการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง โดยการประสานความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคม ทั้งการสนับสนุนของนโยบายภาครัฐ การร่วมสนับสนุนของบุคลากรภาครัฐ การจัดระบบสนับสนุนในชุมชน รวมทั้งการรวมพลังของทุกส่วนในสังคม

๒.๖.๒ ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้คือ โคเฮน และอัฟฮอฟ^{๖๖} ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่าสมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน ๔ มิติได้แก่

^{๖๔} Project Design Implementation and Evaluation, Rural Development Committee Center for International Studies, (Cornell University, n.d.).

^{๖๕} สุพัตรา ขาดิปัญญาชัย, กระบวนการเรียนรู้: แนวคิด ความหมาย และบทเรียนในสังคมไทย. (กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๘).

^{๖๖} Cohen, J. M. and Uphoff, N. T., Rural development: Concept and measures for project design, implementation and evaluation. (New York: Cornell University, n.d.).

- ๑.๑ การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
- ๑.๒ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
- ๑.๓ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
- ๑.๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค United Nation และ William W. Reeder^{๖๗} ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการพบปะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่มนอกจากนี้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์^{๖๘} ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนแบ่งได้ออกเป็น ๒ ลักษณะได้แก่

๑. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่างๆ ในชุมชนประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจวางแผนการร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริมชักนำสนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

๒. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจอารมณ์รวมทั้งค่านิยมของประชาชน เป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความผูกพันมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

๒.๖.๓ หลักการสำคัญและปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

Koufman, H. F.^{๖๙} ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่าอายุเพศ การศึกษาขนาดของครอบครัวอาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนอกจากนี้ปรัชญา เวสารัชช์^{๗๐} ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มี ๓ ปัจจัยคือ

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ประสบการณ์ต่างๆ อายุ เพศ ระดับการศึกษา

^{๖๗} William W. Reeder, *Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families in New York State*, (New York: Cornell University, n.d.).

^{๖๘} สุชาติ จักรพิสุทธิ์, การศึกษาทางเลือกของชุมชน, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ ๒๗ฉบับที่ ๔ (มิถุนายน - สิงหาคม ๒๕๔๓): ๑๘ - ๒๓.

^{๖๙} Koufman, F., *Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities*. (Agricultural Experiment Station Bulletins, n.d.).

^{๗๐} ปรัชญา เวสารัชช์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป).

๒. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ
  ๓. ปัจจัยด้านการสื่อสาร
- การมีส่วนร่วมของชุมชน มีกระบวนการดังนี้
๑. การวางแผน
  ๒. การดำเนินการ
  ๓. การใช้บริการจากโครงการ
  ๔. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

การที่ชุมชนจะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกันในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ทั้งระบบนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเป็นการรับรู้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากภายนอก ดังมีผู้ให้ความเห็นไว้ดังต่อไปนี้

องค์การสหประชาชาติเสนอเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมไว้ ๕ ประการ คือ

- (๑) รัฐบาลจะต้องยอมรับในแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในเบื้องต้น และได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในแผนหรือนโยบายในระดับต่างๆ
- (๒) ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชนที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่นๆ ได้
- (๓) ประชาชนต้องมีอิสระในความคิดริเริ่ม และในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น เพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเอง
- (๔) ชุมชนต้องมีการไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ๆ โดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนา เทคนิค วิธีการในการจัดสรรทรัพยากร และความรู้ทางการบริหาร
- (๕) ชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและความคิด เทคนิคที่จะเป็น โดยเฉพาะในระยะแรก

๒.๖.๔ กระบวนการและแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ^{๗๑} ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๓ ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย แบ่งได้ดังนี้

^{๗๑} พ.ต.อ.หญิงสมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ, การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

คณะกรรมการ

ตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙).

๑) การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐ” ที่ตนเท่านั้น มีสิทธิตัดสินใจ

๒) ทศนคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วม จะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชนและต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงานกับประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงใจต่อประชาชน

๓) การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่างๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร การตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น เป็นต้น

๔) ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจ และมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างการเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือไว้วางใจอาจทำได้คือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน

๕) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริง และด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา มีความหลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบายบางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้น ประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

๖) **ฉันทามติ (Consensus)** การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนร่วมกัน หาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือการที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย

๒.๗ แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

๒.๒.๑ ที่มาของแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นตัวกำหนดแผนการดำเนินการ และแนวทางในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การพัฒนาหลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะเป็นการมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีพัฒนาการตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเน้นถึงความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอีกด้วย

ในการจัดการศึกษาทุกระบบและทุกรูปแบบให้สำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้น สิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ หลักสูตร เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนแก่นสำคัญในการวางแผนทางการจัดการศึกษา และเป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ทั้งนี้มีนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง^{๗๒} กล่าวไว้ว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนแผนการเดินทางและตารางที่ยืดหยุ่นได้ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ ตลอดจนการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ

สุนน ออมรวีวัฒน์^{๗๓} กล่าวว่า หลักสูตรเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ นั่นคือกำหนดจุดหมายปลายทางหรือลักษณะของผู้เรียนที่จะเป็นผลผลิตของการศึกษา เช่น ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้อะไร มีทักษะอะไร ตลอดทั้งบุคลิกภาพและเจตคติควรเป็นอย่างไร อย่างไรก็ตามหลักสูตรจะถูกกำหนดโดยเป้าหมายทางการศึกษาด้วย โดยที่เป้าหมายทางการศึกษาจะพยายามอธิบายถึงผลผลิตทางการศึกษาอย่างกว้างๆ ในขณะที่หลักสูตรจะกำหนดรายละเอียด และจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่จะต้องเกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการเรียนการสอน

อึ้ง บัตรี^{๗๔} ได้กล่าวไว้สรุปว่า หลักสูตร เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน จึงเปรียบเสมือนแผนที่ที่ครูจะต้องกำหนดเข็มทิศให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นจุดหมายปลายทางของการสอน จะช่วยกำหนดว่าจะต้องทำอะไรบ้างระหว่างทาง ใช้อุปกรณ์ใดบ้าง ต้องตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างไร ในขณะที่ผู้เรียนก็จะทราบล่วงหน้าว่าจะ

^{๗๒} สันต์ ธรรมบำรุง, **หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศาสนา, ม.ป.ป).

^{๗๓} สุนน ออมรวีวัฒน์, **สาระและกิจกรรมการสอนวิชาหลักสูตรและการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐)

^{๗๔} อึ้ง บัตรี, **ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒)

เรียนรู้อะไร จะได้รับผลอย่างไร ต้องเตรียมการอย่างไรจึงจะเรียนรู้ได้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย สำหรับ Pratt^{๗๕} ได้กล่าวเปรียบเทียบว่า หลักสูตร มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเช่นเดียวกับความสำคัญของพิมพ์เขียวในการสร้างบ้าน โดยผู้วางแผนหลักสูตรจะต้องตั้งคำถามของการนำหลักสูตรไปใช้ได้ชัดเจน รวมไปถึง กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรว่ามีกี่ข้ออะไรบ้าง เพื่อคำตอบที่ได้จะเป็นการยกระดับความผาสุกของมนุษย์นั่นเอง

๒.๒.๒ ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

คำว่าหลักสูตร มีความหมายที่กว้างมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำไปใช้ในการให้คำจำกัดความ โดยหลักสูตรอาจหมายถึง รายการที่โรงเรียนกำหนดสอน รายวิชาที่จัดสอนให้กับเด็กรายวิชาที่ทางโรงเรียนเปิดสอน หรือ การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น^{๗๖} เป็นต้น เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ เป็นการวางแผนการจัดเนื้อหาสาระที่มุ่งเน้นกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมประสบการณ์นอกห้องเรียนในระยะสั้น

หลักสูตร (Curriculum) เป็นคำที่มีความหมายอย่างหลากหลายตามมุมมองของนักวิชาการด้านหลักสูตรและบริบทของการใช้ แหล่งที่มาของคำว่าหลักสูตร Bobbitt ศาสตราจารย์ทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยชิคาโกได้เขียนหนังสือชื่อ “The Curriculum” ในปี ค.ศ. ๑๙๘๑ หรือประมาณปี พ.ศ.๒๔๖๑

Taba^{๗๗} กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า เป็นแผนการเรียนที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล ในขณะที่ Saylor และ Alexander (๑๙๗๔) กับ Beauchamp (๑๙๘๑) ให้ความหมายของหลักสูตรคล้ายคลึงกัน ว่าเป็นแผนที่แสดงถึงความตั้งใจที่จะจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ให้ได้รับการศึกษาและสิ่งอื่น ๆ ร่วมกัน โดยมีแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และ แนวทางการประเมินหลักสูตรที่ชัดเจน ส่วน Crow (๑๙๘๐) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า คือ ประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่ตั้งจุดหมายเอาไว้

สุมน อมรวิวัฒน์^{๗๘} กล่าวว่า หลักสูตร คือ แนวกำหนดประสบการณ์ทั้งหมดที่มุ่งหมายให้นักเรียนได้รับการศึกษาทั้งในแง่วิจารณ์และพัฒนาทุกด้าน ครอบคลุมถึงการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีฝึกอบรมเด็กในชั้นเรียน หลักสูตรมีฐานะเป็นมาตรฐานและเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กเรียน ครูจึงสามารถเพิ่มเติมเสริมแต่งให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน

^{๗๕} Pratt, D., *Curriculum Planning*. (Orlando: Harcourt Brace College Publishers, 1994).

^{๗๖} วิชัย วงษ์ใหญ่, *กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓).

^{๗๗} Taba, Hilda, *Curriculum Development: Theory and practice*. (New York: Harcourt, Brace and World, n.d.).

^{๗๘} สุมน อมรวิวัฒน์, *สาระและกิจกรรมการสอนวิชาหลักสูตรและการสอน*, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป)

และท้องถิ่นได้ สำหรับความหมายของหลักสูตรที่กรมวิชาการได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับความหมายของหลักสูตรของ Gay^{๗๙} ที่กล่าวว่า หลักสูตรคือ โครงการหรือประมวลความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม กาญจนา คุณารักษ์^{๘๐} สรุปไว้ว่าหลักสูตรคือโครงการหรือแผน หรือข้อกำหนดอันประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้างกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆในการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ โดยส่งเสริมให้เอากัตบุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ในสังคม ในโลกอย่างมีคุณภาพและมีความสุข

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปความหมายของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรหมายถึง แผนงานหรือโครงการที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ โดยส่งเสริมให้เอากัตบุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ในสังคม และในโลกอย่างมีคุณภาพและอย่างมีความสุข สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

๒.๒.๓ หลักสำคัญและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่^{๘๑} สรุปไว้ คือเป็นแผนและแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย เป็นหลักและแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดและการบริหาร การศึกษา การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรม การเรียนการสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ระบบหลักสูตรจะกำหนด ความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแหล่งทรัพยากร และการประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของครูและผู้บริหาร และ เป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทางสังคมจากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าหลักสูตรเป็นตัวบอกถึงแผนการจัดการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าแนวทางว่าจะจัดการศึกษาไปในทิศทางใด มีวัตถุประสงค์อย่างไร และจะต้องเตรียมและจัดกระทำอะไรบ้างให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น นั่นหมายรวมถึงจะต้องวางแผนจัดการเรียนการสอน เตรียมสื่อการสอน และวัสดุผลอย่างไร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่วางไว้ในตอนต้น

^{๗๙} Gay, G., "Achieving educational Equality through Curriculum Desegregation" *Phi Delta Kappan* 72, No.1 (September 1990): 61-62.

^{๘๐} กาญจนา คุณารักษ์, *พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร*, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒).

^{๘๑} วิชัย วงษ์ใหญ่, *กระบวนการพัฒนาหลักสูตร*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓).

๒.๒.๔ องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรแต่ละหลักสูตรต่างประกอบไปด้วยส่วนสำคัญหลายส่วน มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในมุมมองที่หลากหลาย ทั้งในลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่างกัน ดังนี้

Taba^{๒๒} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักที่สำคัญของหลักสูตร ได้แก่

- ๑) จุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- ๒) เนื้อหาสาระวิชา
- ๓) วิธีการสอนและการจัดดำเนินการเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และ
- ๔) การประเมินผล

ในขณะที่ Tyler^{๒๓} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วยโครงสร้าง ๔ ประการคือ

- ๑) จุดมุ่งหมาย (educational purpose) ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน
- ๒) ประสบการณ์ (educational experience) ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุผล

บรรลุผล

๓) วิธีการจัดประสบการณ์ (Organizational of Educational Experience) เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) การประเมิน (determination of what to evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด แต่สำหรับ Beauchamp^{๒๔} กลับมองว่าหลักสูตรมีความคล้ายคลึงกับกับระบบต่างๆที่ประกอบด้วย ๓ ส่วนหลัก คือ

- ๑) ส่วนที่เป็นตัวป้อนเข้า (input) ได้แก่ เนื้อหาวิชา ผู้เรียนชุมชน และพื้นฐานการศึกษา
- ๒) ส่วนของกระบวนการ (process) ได้แก่ ลักษณะการใช้ สื่อและอุปกรณ์ ระยะเวลา และการวัดผล
- ๓) ผลลัพธ์ที่ได้ (output) ได้แก่ ความรู้ ทักษะ เจตคติ และความมั่นใจ

สมุน อมรวิวัฒน์^{๒๕} กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในแง่ของสิ่งที่ต้องมีในทุกหลักสูตร ได้แก่ พื้นฐานของหลักสูตร หลักสูตรแม่บท เอกสารและวัสดุประกอบหลักสูตรแผนการสอนประจำบทเรียน กิจกรรมการเรียน ผู้เรียน และการวัดและประเมินผล ส่วน สัจจ อูทรานันท์^{๒๖} พูดถึงองค์ประกอบต่างๆเช่นเดียวกับท่านอื่น แต่เพิ่มเติมในส่วนของ หลักสูตรที่ดีต้องคำนึงถึง เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร และข้อเสนอแนะต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

^{๒๒} Taba, H., *Curriculum Development: Theory and Practice*, (New York: Harcourt, Brace and World, n.d.).

^{๒๓} Tyler, Ralph W., *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. (Chicago: The University of Chicago.n.d.).

^{๒๔} Beauchamp, G.A., *Curriculum Theory*, (Illinois: F.E. Peacock Publisher, n.d.).

^{๒๕} สมุน อมรวิวัฒน์, *สาระและกิจกรรมการสอนวิชาหลักสูตรและการสอน*, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

^{๒๖} สัจจ อูทรานันท์, *ทฤษฎีหลักสูตร*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม).

อ้าง บัควอรี^{๕๗} ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ว่าประกอบไปด้วย ๑) เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (education goals and policies) ๒) จุดหมายของหลักสูตร (curriculum aims) ๓) รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (types and structures) ๔) จุดประสงค์ของวิชา (subject objectives) ๕) เนื้อหา (content) ๖) จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (instructional objectives) ๗) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (instructional strategies) ๘) การประเมินผล (evaluation) และ ๙) วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (curriculum materials and instructional media)

๒.๒.๕ หลักการในการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรใดๆ จะใช้แนวคิดและหลักการพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร โดยที่การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรจะให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดีที่สุดในขณะเดียวกันก็ยังสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ด้วย โดยที่การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรมีแนวคิดและหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรประเภทและระดับการศึกษาใดๆ ควรตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างหลากหลายทั้งด้านความถนัด ความสนใจ ระดับความสามารถ ตลอดจนข้อจำกัดส่วนบุคคล

๒. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะต้องมีความแตกต่างจากหลักสูตรเดิมที่มีหรือใช้อยู่ในปัจจุบัน ความแตกต่างดังกล่าวเป็นที่ต้องการของผู้เรียนเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

๓. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพบริบททางภูมิศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ตามหลัก “ภูมิสังคม”

๔. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นควรตอบสนองความต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ

๕. นวัตกรรมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ควรทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรหลักสูตร (curriculum resources) อย่างประหยัด คุ่มค่า

๖. การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยใช้การวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร

๗. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาช่วยออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร เพื่อช่วยเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีที่เป็นปัจจุบัน

๘. การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรใดๆ ข้อมูลด้านต่างๆ จากผู้เรียนนั้น เป็นหัวใจสำคัญ สำหรับการออกแบบหลักสูตรในทุกๆ หลักสูตร ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็น supply side ให้ชัดเจนในขั้นตอนการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

^{๕๗} อ้าง บัควอรี, ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒).

๙. นวัตกรรมหลักสูตรจะมีคุณลักษณะของความเป็นนวัตกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไปความเป็นนวัตกรรมจะลดลง ทำให้ต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (curriculum change) อย่างต่อเนื่อง

๒.๒.๖ การประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีแนวคิดอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ๑) การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย และ ๒) การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ซึ่งความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียนด้วย ทั้งนี้ Saylor และ Alexander ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตร^{๘๘} ดังนี้

ในการพัฒนาหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการมากมาย ได้แก่ การร่างหรือการสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาถึงข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ เพื่อให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้น สมบูรณ์ สามารถสนองความต้องการของบุคคล และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ได้มีนักการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับ และถือเป็นต้นแบบของการพัฒนาหลักสูตรได้เสนอแนวคิดและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรที่น่าสนใจไว้ ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

Tyler^{๘๙} ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน โดยมีการคำนึงองค์ประกอบต่างๆที่มีความสัมพันธ์กัน โดย Tyler ให้ข้อคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรใดๆ จะต้องวิเคราะห์คำถามที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาคืออะไร ประสพการณ์การศึกษาที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนมีอะไรบ้างเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ เราจะจัดประสพการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ และจะประเมินประสพการณ์ของการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ ๑) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราวโดยอาศัยการศึกษาสังคม ผู้เรียน ความคิดเห็นของนักวิชาการ จากนั้นจึงเลือกเป็นจุดหมายถาวรโดยผ่านการกลั่นกรองเพื่อคัดเอาเฉพาะสิ่งที่สำคัญด้วยการพิจารณาจากจิตวิทยา การเรียนรู้ปรัชญาการศึกษา และปรัชญาสังคม เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายสุดท้าย หรือจุดมุ่งหมายถาวรที่นำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ขั้นที่ ๒) การเลือกประสพการณ์ในการเรียนรู้ มีสิ่งที่จะต้องพิจารณาได้แก่ผู้เรียนควรได้ฝึกกิจกรรมและเรียนรู้เนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนมีความพอใจที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย

^{๘๘} Saylor, G.J., and Alexander, W.M., *Curriculum Planning for Modern Schools*, (New York: Holt, Rinehart and Winston, n.d.).

^{๘๙} Tyler, Ralph W., *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. (Chicago: The University of Chicago, n.d.).

ซึ่งกิจกรรมและประสบการณ์หลายๆด้าน อาจนำไปสู่จุดมุ่งหมายเพียงข้อเดียวหรือกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เพียงหนึ่งอย่าง อาจตอบสนองจุดมุ่งหมายได้หลายข้อ

ขั้นที่ ๓) การจัดประสบการณ์เรียนรู้ ในการจัดประสบการณ์ให้เป็นหน่วย ต้องมีการสำรวจความสัมพันธ์ด้านเวลาและเนื้อหา โดยมีเกณฑ์การจัดอย่างมีประสิทธิภาพคือ ความต่อเนื่อง (continuity) การเรียงลำดับขั้นตอน (sequence) และการบูรณาการ (integration)

ขั้นที่ ๔) การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่พิจารณาว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Hunkins

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Hunkins^{๙๐} ใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร คล้ายของ Tyler ที่เรียกว่า เทคนิควิธีการทางวิทยาศาสตร์ (technical – scientific models) มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ๗ ขั้นตอน คือ

๑) การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร (Curriculum conceptualization and legitimization)

๒) การวินิจฉัยหลักสูตร (Curriculum diagnosis) เพื่อคัดเลือกวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๓) การคัดเลือกเนื้อหา (Content selection) เป็นการคัดเลือก ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ ทฤษฎี และเกณฑ์ รวมทั้งกระบวนการทางปัญญา

๔) การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Experience selection) เป็นการคัดเลือกวิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ

๕) การนำหลักสูตรไปใช้ (Implementation) ในขั้นนี้รวมถึงตั้งแต่การทดลองใช้หลักสูตร การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรการประชาสัมพันธ์ และการใช้หลักสูตร

๖) การประเมินผล (Evaluation) เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร

๗) การดูแลหลักสูตร (Maintenance) เป็นการกำกับ ดูแล อำนวยความสะดวกทั้งด้านการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร การจัดสรรด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้แก่ชุมชน

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor และ Alexander

Saylor และ Alexander^{๙๑} ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ มีความสมบูรณ์ และมีความยืดหยุ่นมากขึ้นโดยอาศัยการผสมผสานแนวคิดของ Tyler และ Tabáปรับขยายเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรสามารถที่จะทำการ

^{๙๐} Ornstein, A.C. and Hunkins, F.P., *Curriculum Foundations Principles and Issues*. (Boston: Allyn and Bacon, 1993).

^{๙๑} Saylor, G.J., and Alexander, W.M., *Curriculum Planning for Modern Schools*, (New York: Holt, Rinehart and Winston, n.d.).

ปรับปรุงได้ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดของกระบวนการ ซึ่งรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และขอบเขต (Goals, Objectives and Domains) ซึ่งจุดประสงค์หลักของหลักสูตรจะอยู่ภายใต้ข้อมูลพื้นฐาน ๔ ประการ คือพัฒนาการมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะทางการเรียนรู้ และความชำนาญพิเศษ ทั้งนี้ยังต้องคำนึงถึงตัวแปรอื่นๆ ด้วย ได้แก่ ความต้องการของชุมชน กฎหมายรัฐ ข้อค้นพบในการวิจัยและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร

๒) การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Designing) โดยอาศัยข้อมูลจากส่วนแรก ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนหลักสูตรในส่วนของการเรียนการสอน เช่น การคัดเลือกเนื้อหา การจัดลำดับเนื้อหา การเลือกวิธีสอนเพื่อออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมและความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ได้เลือกมาแล้ว อย่างไรก็ตามการเลือกรูปแบบของหลักสูตร จะต้องเลือกให้เหมาะสมกับเป้าหมาย จุดหมายความต้องการของผู้เรียนและลักษณะของสังคม ตลอดจนข้อกำหนดต่างๆ ของสังคม และปรัชญาทางการศึกษาด้วย

๓) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นการนำหลักสูตรที่ได้ออกแบบไปใช้จริง โดยครูผู้สอน จะต้องวางแผนและจัดทำแผนการสอน เลือกวิธีการสอนและสื่อการเรียนการสอน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้

๔) การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) เป็นขั้นตอนการตัดสินใจเลือกเทคนิคการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตรว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด โดยทำการประเมินตัวหลักสูตร คุณภาพการสอน และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้พัฒนาหลักสูตรจะนำผลการประเมินมาพิจารณาว่าควรจะยกเลิกหรือปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรอย่างไร

การพัฒนาหลักสูตรของ Beauchamp

Beauchamp^{๑๒}ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเป็นรูปแบบเชิงระบบโดยมีองค์ประกอบ ๓ องค์ประกอบ คือ ๑) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ พื้นฐานทางการศึกษาลักษณะของชุมชน ลักษณะของบุคคล หลักสูตรเดิม ความรู้ของผู้เรียนและเนื้อหาในแต่ละวิชาคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม และความสนใจของผู้เรียน ๒) กระบวนการ (Process) ได้แก่ การเลือกขอบเขตของหลักสูตร การเลือกบุคลากร การเลือกลำดับการดำเนินงานและวิธีการ การกำหนดวัตถุประสงค์ รูปแบบและการวางแผนหลักสูตร การเลือกวิธีการนำหลักสูตรไปใช้และการเลือกวิธีการประเมินผลหลักสูตร ๓) ผลผลิตของหลักสูตร (Output) ได้แก่ หลักสูตรที่ประกอบด้วยเนื้อหาที่เพิ่มขึ้น เจตคติที่เปลี่ยนแปลง และข้อคิดเห็นในการนำหลักสูตรไปใช้

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาหลักสูตรมีหลายรูปแบบ โดยการนำแนวคิดของ Beauchamp Saylor และ Alexander มาผสมผสานกัน เป็นการพัฒนาระบบที่ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต มีขั้นตอนสำคัญ ๓

^{๑๒} Beauchamp, G.A., *Curriculum Theory*. (Illinois: F.E. Peacock Publisher, n.d.).

ขั้นตอน คือ ๑) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสำรวจความต้องการจำเป็นของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ๒) พัฒนาหลักสูตร โดยเริ่มจากการกำหนดจุดประสงค์ และ เป้าหมายของหลักสูตร การกำหนดขอบเขตเพื่อคัดเลือกและจัดเรียงลำดับเนื้อหาวิชา ออกแบบ กิจกรรมการฝึกอบรมและสื่อที่ใช้ มีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ๓) การนำหลักสูตร ไปใช้และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

พวงพรรณ แสงนาโก^{๓๓} ศึกษาการจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเขาสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า ๑) การจัดการ ความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเขาสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ๒) การเปรียบเทียบการจัดการ ความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเขาสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ ๓) การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเขาสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและ รายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภาภรณ์ อินทมาตย์^{๓๔} ศึกษาการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดจันทบุรี พบว่า ๑) การจัดการศึกษาใน สถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชลบุรี โดยรวม และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ๒) เปรียบเทียบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับการจำแนกตาม ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงานและวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยองค์ประกอบของการจัดการ ความรู้ในภาพรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ การ จัดเก็บและค้นคืนความรู้ และด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์แตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

เอ็บสไตน์^{๓๕} ได้วิจัยเรื่อง การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรผลการวิจัยพบว่า อูปรกรณ์ สื่อสารมีความสำคัญต่อการแพร่กระจายความรู้ซับซ้อนมากกว่าความรู้ธรรมดาทั่วไป ในการแบ่งปัน

^{๓๓} พวงพรรณ แสงนาโก, “การจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเขาสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (สาขาการบริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

^{๓๔} สุภาภรณ์ อินทมาตย์, “การจัดการความรู้ในสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒)

^{๓๕} Epstein, L. D., “Sharing knowledge in organization: How people use media to Communicate”, *Doctoral dissertation*, (The University of California, Berkeley, 2000).

แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ที่ซ่อนเร้นในตัวบุคคล การสื่อสารแบบพบปะสนทนา โดยตรงจะ ให้ผลดีกว่าจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ความสัมพันธ์ใกล้ชิดจะมีบทบาทสำคัญมากต่อการ แพร่กระจายความรู้การเป็นเพื่อนจะทำให้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ได้มากกว่าการขาด ความสำคัญเป็นเพื่อน บุคคลที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยจะสื่อสารความรู้ได้ดีกว่า

ขวัญจิรา ภูครองตา^{๔๖} ศึกษาการจัดการความรู้ในโรงเรียนห้วยเม็กวิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๓: กรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ๑) ปรากฏการณ์ ปัจจุบันของการจัดการความรู้ด้านการกำหนดเป้าหมายความรู้มีแนวทางการดำเนินการอย่างชัดเจน โดยยึดตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและมีตัวชี้วัดจัดโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการ ประจำปี มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ด้านการสร้าง และค้นหาความรู้ให้ความรู้กับครู โดยส่งครูเข้าร่วมอบรมประชุมสัมมนา เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ นำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาแจ้งในที่ประชุม การประชาสัมพันธ์ จัดทำป้ายนิเทศด้านการยกระดับความรู้พัฒนาต่อยอดความรู้ในรายวิชาของตนเอง ทำการวิจัยในชั้น เรียน เขียนรายงานวิชาการ ๒) ปัญหาอุปสรรคของการจัดการความรู้ด้านการกำหนดเป้าหมายความรู้ ครูไม่ให้ความร่วมมือทุกคนขาดการวางแผนที่ดี ด้านการสร้างและค้นหาความรู้แหล่งค้นคว้ามีความ จำกั ัด ครูขาดทักษะในการสืบค้นข้อมูล ด้านการเก็บความรู้ให้เป็นระบบครูยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ครูบางคนไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ได้ข้อมูลจากครูทุกคน ด้านการเข้าถึงความรู้ จำนวนเครื่องพิมพ์ไม่เพียงพอกับบุคลากร ด้านการ ยกระดับความรู้ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร ๓) ข้อเสนอแนะการ จัดการความรู้ควรเพิ่มแหล่งค้นคว้าอย่างหลากหลาย ผู้บริหารควรให้ขวัญกำลังใจควรมีผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านคอยให้คำปรึกษาควรมีคณะทำงานติดตามและประเมินผล รวมทั้งการให้คำปรึกษาอย่าง ต่อเนื่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ

สุพรรณิ กัณหติลล^{๔๗} ได้ทำการศึกษากิจการการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เสมือนจริง การ ออกแบบการเรียนรู้ทางการพยาบาล กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๑๑๖ คนวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธรูป ผลการการศึกษาค้นคว้าพบว่า การประเมิน การจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียน พบว่า การสอนช่วยทำให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาการพยาบาล (Problem solving skill) ในระดับมาก ($X = ๔.๔๑$, S.D. = .๕๗) และทำให้เกิดทักษะการตัดสินใจทาง คลินิกในระดับมาก ($X = ๔.๔๑$, S.D. = .๔๘) ผู้เรียนร้อยละ ๙๓ ระบุว่า ขั้นตอนของการสะท้อนคิดช่วย ให้ผู้เรียนเรียนรู้ในระดับมากนอกจากนี้ยังพบว่า ร้อยละ ๖๙.๘๒ ประเมินการรับรู้ความสามารถของ ตนเองเพิ่มขึ้น และการรับรู้ความสามารถของตนเองมีคะแนนเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($X = ๓.๙๘$, S.D.

^{๔๖} ขวัญจิรา ภูครองตา, “การจัดการความรู้ในโรงเรียนห้วยเม็กวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๓”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓).

^{๔๗} สุพรรณิ กัณหติลล และ ตรีชฎา ปุ่นสำเร็จ, การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เสมือนจริง:การ ออกแบบการเรียนรู้ทางการพยาบาล. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, ๙(๑), ๑-๑๔,(๒๕๕๙).

=๒.๑๑) ผู้เรียนมีความพึงพอใจ การจัดการเรียนการสอนแบบ SBL ในระดับมาก($X = ๔.๓๙$, $S.D. = ๐.๗๒$)

บวรจิต พลจันทร์^{๙๘} ได้ทำการศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยใช้สถานการณ์จำลองกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒/๓ โรงเรียนปากชมวิทยา อำเภอปากชม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ ในภาคเรียนที่ ๒ ปี การศึกษา ๒๕๕๐ จำนวน ๒๘ คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

๑. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยใช้สถานการณ์จำลองมีประสิทธิภาพเท่ากับ ๗๘.๒๓/๗๙.๖๖ แสดงว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ ๗๕/๗๕

๒. ดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยใช้สถานการณ์จำลอง เท่ากับ ๐.๖๖ แสดงว่า นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาไทยร้อยละ ๖๖

๓. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

รุ่งดาว จารุภูมิ^{๙๙} ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยการใช้กิจกรรมการสัมภาษณ์และการพูดบรรยายเหตุการณ์จากภาพ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาเลขานุการ ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา ๒๕๔๐ จำนวน ๗๒ คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบความสามารถในการพูดทางตรงใน ๓ หัวข้อเรื่อง คือ การสมัครงาน การโทรศัพท์ติดต่อและการรับโทรศัพท์ และการต้อนรับผู้มาติดต่อ โดยมีแบบประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาจาก การสัมภาษณ์สูงกว่าจากการพูดบรรยายเหตุการณ์จากภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

กุลเชษฐ สุทธิดี^{๑๐๐} ได้ศึกษาผลการใช้กลวิธีการเรียนแบบร่วมมือที่เน้นการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๐ คน ผลการศึกษา พบว่า การเรียนแบบร่วมมือที่เน้นการแข่งขัน

^{๙๘} บวรจิต พลจันทร์, การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยใช้สถานการณ์จำลอง, **วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑).

^{๙๙} รุ่งดาว จารุภูมิ, การเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยการใช้กิจกรรมที่แตกต่างกันของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์**, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

^{๑๐๐} กุลเชษฐ สุทธิดี, การใช้กลวิธีการเรียนแบบร่วมมือที่เน้นการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔).

ระหว่างกลุ่มด้วยเกม ช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนทักษะการพูดภาษาอังกฤษตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากขึ้น

นิรัญ โคตรศรี^{๑๑๑} ได้ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติแบบมีลำดับขั้นกับนักเรียนที่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษต่ำโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการการพูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียนมากขึ้น ผลการศึกษา พบว่ารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้บทบาทสมมติแบบมีลำดับขั้นมีส่วนช่วยให้นักเรียนที่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษต่ำ มีส่วนร่วมในการการพูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียนมากขึ้นและนักเรียนมีความเข้าใจด้านไวยากรณ์ และคำศัพท์มากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ชญาภา เทศวานิช^{๑๑๒} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินสื่อการเรียนรู้อังกฤษชุด Say Hello ๑-๖ โดยผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ สังกัดสถานศึกษาของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินภาษาอังกฤษชุด Say Hello ๑-๖ ของบริษัทสำนักพิมพ์แม็ค จำกัด โดยผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ สังกัดสถานศึกษาของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับช่วงชั้นที่ ๑-๒ สังกัดสถานศึกษาของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ใช้สื่อการเรียนรู้อังกฤษชุด Say Hello ๑-๖ จำนวน ๓๘ โรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างจากครูผู้สอนได้จำนวน ๑๒๐ คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่แบบสอบถาม ผลการวิจัยการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้อังกฤษชุด Say Hello ๑-๖ พบว่า ๑) ด้านเนื้อหา ครูผู้สอนมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ลำดับสูงสุดได้แก่ เนื้อหาของสื่อการเรียนรู้อังกฤษ ๒) ด้านวิธีการนำเสนอ ครูผู้สอนมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ลำดับสูงสุดได้แก่ ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ๓) ด้านกิจกรรม ครูผู้สอนมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ลำดับสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมในบทเรียนมีความสอดคล้องกับลักษณะของวิชาภาษาอังกฤษ ๔) ด้านการประเมินผล ครูผู้สอนมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ลำดับสูงสุดได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการประเมินผลจริง ๕) ด้านรูปแบบของสื่อการเรียนรู้อังกฤษ ครูผู้สอนมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ลำดับสูงสุด ได้แก่ สีที่ใช้ในการพิมพ์มีความเหมาะสมและเป็นธรรมชาติ

สิตา สิทธิธรรณฤทธิ์^{๑๑๓} ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาสื่อเสริมทักษะการเรียนรู้อังกฤษคำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันด้วยการ์ตูนแอนิเมชัน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓” โดยมี

^{๑๑๑} นิรัญ โคตรศรี, การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติแบบมีลำดับขั้นกับนักเรียนที่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษต่ำ, *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔).

^{๑๑๒} ชญาภา เทศวานิช, การประเมินสื่อการเรียนรู้อังกฤษชุด Say Hello ๑-๖ โดยผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษสังกัดสถานศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

^{๑๑๓} สิตา สิทธิธรรณฤทธิ์, การพัฒนาสื่อเสริมทักษะการเรียนรู้อังกฤษคำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันด้วยการ์ตูนแอนิเมชัน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑).

วัตถุประสงค์เพื่อ ๑) พัฒนาสื่อเสริมทักษะการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันด้วยการ์ตูนแอนิเมชันให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๒) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ ๓) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๔๐ คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ความต้องการของครูในการใช้สื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ แบบสอบถามความต้องการของนักเรียนในการใช้สื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ แบบสำรวจคำศัพท์ที่นำมาใช้ในการสร้างสื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ คำศัพท์ และ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังการใช้สื่อเสริมทักษะการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้สื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสื่อเสริมทักษะการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก

วิชชุดา เสือแก้ว^{๑๐๔} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับช่วงชั้นที่ ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ และความต้องการในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับช่วงชั้นที่ ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต ๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ด้านสภาพการผลิตสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับช่วง ชั้นที่ ๑ สามารถผลิตสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ได้ด้วยตนเองในระดับพอใช้ในประเภทสื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุด โดยใช้ตำราหรือแบบเรียน เป็นแหล่งข้อมูลในการผลิตสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ และใช้ทั้งงบประมาณโรงเรียนและงบประมาณส่วนตัวในการผลิตสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ สภาพการใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาในการ ผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ประเภทต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการ ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ประเภทต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เป็นตัวกลางถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพ หากครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีความรู้ความสามารถในการผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ที่ถูกต้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

^{๑๐๔} วิชชุดา เสือแก้ว, การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับช่วงชั้นที่ ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ๒๕๕๒).

กัลปพฤกษ์ เกื้อเกตุ^{๑๐๕} ทำการวิจัยเรื่องการวางแผนพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการเติบโต การท่องเที่ยวชายแดนกรณีศึกษาเมืองหนองคายได้ข้อสรุปว่าแนวทางพัฒนาเมืองหนองคายควร พัฒนาให้เป็น “ประตูสู่อินโดจีน” ของการท่องเที่ยวสู่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาวเวียดนามและ ทางใต้ของจีนโดยจะต้องเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆการพัฒนาเพื่อรองรับการเติบโตการท่องเที่ยว ชายแดนจะมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาเมืองหนองคายดังนี้คือสร้างโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชายแดนเพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ภายในพื้นที่เมืองหนองคายส่งเสริมเอกลักษณ์ คุณค่าความงามและวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณ รัฐประชาชนลาวนอกจากนี้ยังช่วยปรับปรุงสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยป้องกัน ปัญหาและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

พรเพ็ญ จรรย์นฤมล^{๑๐๖} ทำการวิจัยเรื่องบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัยจังหวัดสุโขทัยพบว่ามีการให้การศึกษาแก่ชุมชนเป็นอันดับแรก เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะพัฒนาก่อนแล้วจึงจัดให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเองมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน ประชาสัมพันธ์ในสื่อทุกประเภทเพื่อให้เป็นที่รู้จักการศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งได้เป็น ๔ บทบาทคือบทบาทผู้บริหารบทบาทผู้ให้การศึกษาบทบาทผู้ ประสานงานและบทบาทผู้ติดตามและประเมินผลสำหรับปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทของ ผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าผู้นำท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการวางแผนการ ตัดสินใจในการดำเนินงานของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติข้อจำกัดในด้าน การสื่อสารทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องของการอธิบายความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับ ชุมชนมีความล่าช้าในการติดต่อขอความร่วมมือบ้างในบางครั้งเนื่องจากระบบและขั้นตอนของระบบ ราชการ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะทางของแหล่งท่องเที่ยวและส่วนราชการที่อยู่ห่างไกลกัน

จินตนา แสนวงค์^{๑๐๗} ทำการวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตทหาร: กรณีศึกษากองพลรบพิเศษที่ ๒ เพื่อศึกษาสภาพการณ์การดำเนินงานและผลการดำเนินงานตลอดจน ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของทหารที่ผ่านมาศึกษาความสอดคล้องระหว่าง แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทหารกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเพื่อเสนอ แนวทางการจัดการเปิดพื้นที่ทหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนการควบคุมการใช้พื้นที่ทหารเพื่อการ ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมโดยใช้การสัมภาษณ์และแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้พบว่าการท่องเที่ยว ในกองพลรบพิเศษที่ ๒ มีลักษณะของการจัดการตามแนวทางของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นหลักในการดำเนินงานโดยเน้นคุณภาพซึ่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นสินค้า หลักและมีกิจกรรมเสริมต่างๆเป็นสินค้ารองแต่การท่องเที่ยวในปัจจุบันยังไม่เป็นที่แพร่หลายเนื่องจาก

^{๑๐๕} กัลปพฤกษ์ เกื้อเกตุ, การวางแผนพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการเติบโตการท่องเที่ยว ชายแดน:กรณีศึกษาเมืองหนองคาย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

^{๑๐๖} พรเพ็ญ จรรย์นฤมล, บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะ กรณีอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย, (กรุงเทพมหานคร: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, ๒๕๔๒).

^{๑๐๗} จินตนา แสนวงค์, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตทหาร: กรณีศึกษากองพลรบพิเศษที่ ๒ / จินตนา แสนวงค์, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒).

ขาดการประชาสัมพันธ์ขาดป้ายสื่อความหมายและความปลอดภัยในการเดินป่าแต่การสอบถามจากนักท่องเที่ยวพบว่ามีความพึงพอใจและต้องการกลับมาเที่ยวอีกครั้งนอกจากนี้ยังมีแนวทางการจัดการเปิดพื้นที่ทหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ๖ แนวทางคือการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวการจัดการจัดการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นการจัดการส่งเสริมการตลาดและการจัดการด้านการลงทุน

กฤษดา ยะการ^{๑๐๘} ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่ และเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันโดยปัจจัยที่ศึกษาได้แก่อาชีพ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยทำการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิจากการศึกษาพบว่า ๑. ประชาชนตำบลแม่ทราย มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก ๒. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน ๓. ประชาชนคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน ๔. ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน ๕. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกันและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

มัชฌิมา อุดมศิลป์^{๑๐๙} ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคนจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ๒) ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ๓) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคนจังหวัดสมุทรสงคราม ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๑ คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ได้แก่ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๘ คนและการสนทนากลุ่มจำนวน ๙ คน โดยการเลือกแบบเจาะจงผลการวิจัยพบว่า ๑) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนคลองโคนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังชุมชนคลองโคน กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงครามในภาพรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก (ด้านความประทับใจ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) ๒) การปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้นแบบในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความมีจิตสาธารณะของชุมชนในความร่วมมือ

^{๑๐๘} กฤษดา ยะการ, ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชน ตำบลแม่ทราย อำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓).

^{๑๐๙} มัชฌิมา อุดมศิลป์, แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคนจังหวัดสมุทรสงคราม, *วารสารวิทยบริการ*, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม -ธันวาคม ๒๕๕๖)

และการจัดการ รวมไปถึงการร่วมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งของสมาชิกในชุมชนในการทำกะปิดลงโคน จากภูมิปัญญาชาวบ้านจนมีชื่อเสียงโด่งดัง และการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ๓) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองโคโคน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องระดับจังหวัดควรเร่งรัดและสนับสนุน ส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง และควรประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ควรมีการฝึกอบรม หรือมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเนื่องจากว่าการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนชี้แนะแนวทางให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดและเชื่อมโยงกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

เสถียร แป้นเหลือ^{๑๑๐} ได้ศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง ภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับภาวะ ผู้นำและบทบาทหน้าที่ผู้นำในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ความหมาย ความสำคัญ คุณสมบัติ และ องค์ประกอบของการเป็นผู้นำที่ดี เพราะการบริหารและการดำเนินกิจกรรมนักศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้นำนักศึกษา ที่ได้รับการเลือกตั้งขึ้นมาเป็นตัวแทนของนักศึกษาและผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ต้องมีความรู้ความสามารถในการสื่อสารในเรื่องต่างๆ ได้แก่หลักการและกระบวนการสื่อสาร ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสาร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ศิลปะการสื่อสารจึงเป็นคุณลักษณะ ภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับ ผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พรพิมล ประสงค์พร^{๑๑๑} ได้ทำการวิจัย แนวคิดและการใช้ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูมีแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน ๒ แนวคิด คือแนวคิดตามหลักปรัชญา การศึกษาสารัตถนิยม และแนวคิดตามหลักปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม โดยครูผู้มีแนวคิดตามหลักปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมมีวิธีการสอนด้วยการอภิปรายและแปลความ วิธีการสอนแบบตรง ส่วนครูผู้มีแนวคิดตามหลักปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยมมีวิธีการสอนโดยยึดหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบการสอนโดยใช้ผังกราฟฟิก วิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร วิธีการสอนแบบโครงงาน และการสอนแบบบูรณาการ

^{๑๑๐} เสถียร แป้นเหลือ, การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, *ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.(การอุดมศึกษา)*, กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖).

^{๑๑๑} พรพิมล ประสงค์พร, แนวคิดและการใช้ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูมัธยมศึกษา, *วิทยานิพนธ์หลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา*, (กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

ปัจจัยด้านการพื้นฐานการศึกษาส่งผลในด้านความรู้ในเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครูเฉพาะในวิชาที่สอน พื้นฐานทางสังคมที่ส่งผลต่อแนวคิด คือ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้จากสังคมเพื่อนร่วมงาน ความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน ความสนใจและความต้องการของสังคม พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อแนวคิดได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร ความพร้อมทางด้านการบริหารจัดการขององค์กร ลักษณะผู้เรียน การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร จำนวน นักเรียน ความไม่พร้อมทางด้านเศรษฐกิจของครู และพื้นฐานทางครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู จากครอบครัว การประสบกับปัญหาครอบครัว และปัญหาส่วนตัวของครู

ณชมา สุวรรณานนท์^{๑๑๒} ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตร การบริหารงานตำราวจชั้นสูงของสำนักงานตำราวจแห่งชาติ ผลการวิจัยสรุปในด้านการประเมินของผู้บริหารที่มีต่อสภาพแวดล้อมให้ความเห็นว่า ควรมีหลักการและเหตุผลของหลักสูตรเพื่อบอกความสำคัญของหลักสูตรฝึกอบรม และเพิ่มเติมวัตถุประสงค์การฝึกอบรมโดยเน้นด้านจริยธรรม คุณธรรม การดำรงตนในศีลธรรมอันดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรมในหน้าที่ ในการ ปกครอง บังคับบัญชา และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในองค์กร ตลอดจนควรปรับปรุง โครงสร้าง หลักสูตรให้มีความสอดคล้องตรงตามชื่อหลักสูตรด้วยการจัดกลุ่มหมวดวิชา และแสดงวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาให้ชัดเจน รวมถึงควรปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้มีความทันสมัย จัดหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา ให้มีข้อเท็จจริงรายวิชาต่างๆที่ตอบสนองความต้องการของสังคมเป็นลำดับแรก

ผะอบ พวงน้อย และคณะ^{๑๑๓} ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเทคนิคเพื่อการสื่อสารในงานอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า

๑. หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นควรให้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งอาจมีพื้นฐานทางภาษาอังกฤษที่แตกต่างกันและสำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาที่มีความหลากหลายทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้สอนจะดัดแปลงปรับเปลี่ยน

๒. เพิ่มเติมในด้านเนื้อหา เวลาและกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางภาษาที่เหมาะสมกับความจำเป็นในการใช้งานของผู้เข้าอบรมในแต่ละกลุ่มได้ตามสมควร และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่น่าสนใจสำหรับผู้เข้าอบรม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น อาจเป็นการเปิดวิดีโอเทป หรือ วีซีดีภาพยนตร์ เสียงในฟิล์มเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจทางด้านการ สื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในชีวิตจริง ตลอดจนสร้างเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีคิด และการสื่อความหมายของสังคมตะวันตกที่อาจมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากวัฒนธรรม ตะวันออกที่ผู้เข้าอบรมอาศัยอยู่หลายๆ ประการ โดยมีครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำการอธิบาย การถอดความภาษาที่สื่อความหมายในบางช่วงจากบทสนทนาในภาพยนตร์ ตลอดจน ฝึกฝนทักษะการฟังด้วยตนเองในบางประโยคที่สำคัญและตรงกับเนื้อหาที่เรียน หรือฝึกอบรม เช่น การแนะนำตนเอง การ

^{๑๑๒} ณชมา สุวรรณานนท์, การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานตำราวจชั้นสูงของสำนักงานตำราวจแห่งชาติ ๒๕๔๔, ปริญญาการศึกษา กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่), (กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔).

^{๑๑๓} ผะอบ พวงน้อยและคณะ, การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเทคนิคเพื่อการสื่อสารในงานอาชีพ รายงานการวิจัย, ภาควิชาการแปลเพื่อการศึกษาและธุรกิจ คณะศิลปกรรมศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๔๔).

แนะนำผู้อื่น การถามสารทุกข์สุขดิบ การรับโทรศัพท์ การแนะนำสินค้า การโต้แย้งปัญหา ฯลฯ ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถเลือกภาพยนตร์แต่ละเรื่องเฉพาะส่วนที่สอดคล้อง กับเนื้อหาที่สอนมาประยุกต์เป็น อุปกรณ์การสอนเพิ่มเติมได้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังอาจจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมได้ออกไปพบปะ พูดคุยกับชาวต่างชาติที่ใช้ ภาษา อังกฤษในการสื่อสารตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเป็นการฝึกการ แนะนำตนเอง การพูดคุยเกี่ยวกับ อาชีพ สินค้า สาขาวิชาชีพที่จบการศึกษา ตลอดจนความสนใจอื่นๆ และเป็น การสร้างเสริมประสบการณ์การใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอีกทางหนึ่งด้วย

๓. การจัดฝึกอบรมต้องตรวจสอบความพร้อมของสภาพห้องอบรม สื่อการสอนและ อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องว่ามีความพร้อมสมบูรณ์หรือไม่ ถ้าพบว่าไม่พร้อมสมบูรณ์ ต้องรีบ แก้ไขให้เรียบร้อยก่อนวันฝึกอบรม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการฝึกอบรม นั่นเอง

๔. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าอบรม ครูผู้สอนต้องคอยดูแล แนะนำ ให้กับผู้เข้า อบรมอย่างทั่วถึง ซึ่งในกรณีมีผู้เข้าอบรมเกินกว่า ๒๕ คน ขึ้นไป ควรเพิ่มครูผู้สอนจาก ๒ คน เป็น ๓ คน เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รับผลสัมฤทธิ์ที่ดีจากการฝึกอบรมอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ เนื้อหาการฝึกอบรม บางหัวข้อที่ดูเหมือนว่าผู้เข้าอบรมมีประสบการณ์แล้วเป็นอย่างดี ตัวอย่างที่พบใน การอบรมที่ คณะผู้วิจัยจัดขึ้น คือ ผู้เข้าอบรมทุกคนเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้และมีประสบการณ์การเรียน ภาษาอังกฤษเทคนิคมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี ในระดับปริญญาตรี และ ๕ ปี ในระดับ ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง แต่เมื่อครูผู้สอนให้ออกมาแนะนำตนเองเป็นภาษา อังกฤษง่ายๆ หน้าชั้น พบว่าผู้เข้า อบรมทุกคนไม่สามารถแนะนำตนเองได้เกินกว่า ๕ ประโยค ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรเอาใจใส่ ให้ คำแนะนำ และมุ่งเน้นการฝึกฝนการทำกิจกรรมระหว่างการฝึกอบรมด้วยความ ชะมักเขม้น สม่่าเสมอ ตลอดการฝึกอบรม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความกล้าในการเปิดปากพูดคุยเป็นภาษาอังกฤษ จนเกิดความ มั่นใจ ความคุ้นเคยในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของผู้เข้าอบรมแต่ละคนในที่สุด

๕. การสร้างแรงจูงใจในการฝึกอบรม มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาผู้เข้าอบรมในเรื่องต่างๆ หลายประการ เช่น ความตั้งใจจริง ความเอาใจใส่ ความต่อเนื่องในการเรียนหรือการฝึกอบรม ตลอดจนความอดทนต่อความยากลำบากในการเรียน ตัวอย่างที่พบในการอบรมที่คณะผู้วิจัยจัดขึ้น คือ คณะผู้วิจัยชี้แจงความจำเป็นในการจัดการฝึกอบรม การมอบวุฒิบัตรสำหรับผู้ผ่านการฝึกอบรม หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เข้าอบรมต่อประเทศชาติในฐานะปัญญาชนของ ประเทศ ฯลฯ สิ่ง เหล่านี้ถือเป็นแรงกระตุ้นและผลักดันให้หลายๆ คนประสบความสำเร็จใน การฝึกอบรม แม้ว่าจะมี พื้นฐานการเรียนภาษาอังกฤษที่ค่อนข้างอ่อนก็ตาม

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้และ เสนอแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบวิธีการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยกัน ๓ แบบ คือ ๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) การวิจัยในลักษณะนี้ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลในเอกสารที่มีผู้เก็บข้อมูลแล้ว ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายหลักจากวัดจำนวน ๓ วัด และ ๓) การวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการ (Action research) ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้

๓.๑.๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของศิลปะในล้านนา พุทธศิลปกรรมในล้านนา การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย ดังนี้

๑) ประวัติของวัดในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำองค์ความรู้มาประยุกต์เป็นตำราภาษาอังกฤษ

๑) ประวัติความเป็นมาของศิลปกรรม ศิลปะพื้นบ้านและพุทธศิลปกรรมในล้านนา เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาเช่นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สังคม และวัฒนธรรมการออกแบบงานศิลปกรรมในพื้นที่ศิลปะชุมชนที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรม

๒) การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดที่เป็น แหล่งโบราณ คดีทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วัดพระแก้ววัดร่องเสือเต้นและวัดพระธาตุผาเงา

๓) รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ศิลปะของวัดและชุมชน

๔) แนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๑.๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

๑) การลงพื้นที่ในวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจำนวน ๒ เขต ประกอบไปด้วย ๓ แห่ง ได้แก่

เขตที่ ๑ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลนครเชียงราย
ประกอบด้วย ๑) วัดพระแก้ว

๒) วัดร่องเสือเต้น

เขตที่ ๒ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในเขตอำเภอเชียงแสน ประกอบด้วย

๑) วัดพระธาตุมหาเจดีย์

มีการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ บุคลากรของวัด วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตัวแทนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด เพื่อการจัดการความรู้ด้วยภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาตามกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นขั้นตอน (Knowledge Management) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ด้วยภาษาอังกฤษในวัดเป้าหมายที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา

๒) การสัมภาษณ์

เป็นการสนทนากลุ่มกับตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาตามกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นขั้นตอนเพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ด้วยภาษาอังกฤษของบุคลากรในเขตวัดเป้าหมายทั้ง ๓ แห่งเพื่อกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ด้วยภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน (Knowledge Management)

๒.๑) สนทนากลุ่มกับตัวแทนบุคลากรของวัดพระสงฆ์ตัวแทนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัดรวมไปถึงวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแนวทางในการพัฒนาความรู้ทางภาษาอังกฤษของ

๒.๒) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัดและกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่พัฒนาในการจัดหาแนวทางในการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ

๓.๑.๓) การวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยการลงพื้นที่สำรวจการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาหาแนวทางการจัดการความรู้แล้วนำไปสร้างชุดความรู้การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาโดยเน้นการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาตามกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นขั้นตอนเพื่อจัดลำดับความสำคัญและความต้องการในการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องด้วยกระบวนการจัดการความรู้โดยการกระตุ้นให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้เรียนรู้สภาพพื้นฐานความรู้ทางภาษาอังกฤษการติดต่อสื่อสาร การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำและประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัยในการจัดการความรู้ของวัดเป้าหมายที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย วัดพระแก้ววัดร่องเสือเต้นและวัดพระธาตุผาเงา

ขั้นตอนที่ ๒ การร่วมวางแผน เป็นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของวัดเป้าหมายที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการนำมาอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๓ การร่วมดำเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการความรู้อย่างเป็นขั้นตอน โดยขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จะได้ร่วมกันสร้างแนวทางในการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา โดยการสนับสนุนด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการเข้าร่วมในการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนที่ ๔ การร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติ รวมถึงกำหนดแนวทางและรูปแบบการพัฒนา การเผยแพร่ความรู้จากกิจกรรมการพัฒนา

ขั้นตอนที่ ๕ เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องด้วยกระบวนการจัดการความรู้ ที่ได้ดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมในการจัดการความรู้ชุมชนในด้านการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษ ซึ่งก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของแนวทางการพัฒนาและได้แนวทางการจัดการความรู้เพื่อนำเสนออย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

๓.๒ พื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดการเลือกสถานที่แบบเจาะจง จำนวน ๓ วัด แต่ละแห่งเป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้วิจัยได้แบ่งพื้นที่ในการวิจัยเป็น ๓ เขต ดังนี้

เขตที่ ๑ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลนครเชียงรายประกอบด้วย

๑) **วัดพระแก้ว** ซึ่งเป็นวัดสำคัญของจังหวัดเชียงรายเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี จากเดิมตามประวัติพบพระแก้วมรกตซึ่งปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในวันพระศรีรัตนศาสดารามในเขตพระบรมมหาราชวัง วัดพระแก้วเชียงรายนี้อาศัยพระหยก ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน **“พระพุทธรัตนกรนวลวิมลสถานสุภรณ์มงคล”** หรือ **“พระหยกเชียงราย”** และพระอุโบสถของวัดพระแก้ว มีพระประธานในอุโบสถ ชื่อว่า **พระเจ้าล้านทอง เป็นพระพุทธรูปสำริด ปางมารวิชัย** ซึ่งถือเป็นพระประธานที่สวยงามที่สุดในประเทศไทยจากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ในปี ๒๕๕๙ พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยววัดพระแก้วเป็นจำนวนมาก โดยมีข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวตามตารางที่ ๔

๒) **วัดร่องเสือเต้น** เป็นวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมที่มีโทนสีเป็นโทนสีน้ำเงินฟ้าตัดกับสีทองเพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับวิหารโดยสีน้ำเงินฟ้าของวิหารแสดงถึงธรรมะขององค์สมเด็จพระพุทธเจ้าที่แผ่ขยายไปทั่วโลกซึ่งเป็นหลักคำสอนที่อยู่บนพื้นฐานเหตุและผล เปรียบเสมือนห้องฟ้าที่สดใสเป็นศิลปะแนวพุทธศิลป์ร่วมสมัยที่แฝงด้วยธรรมของพุทธองค์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาสักการะตลอดทั้งปีจากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ในปี ๒๕๕๙ พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นเป็นจำนวนมาก โดยมีข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวตามตารางที่ ๔

เขตที่ ๒ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในเขตอำเภอเชียงแสน

๑) **วัดพระธาตุมหาเจา** เป็นวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา มีพระพุทธรูปศิลปะเชียงแสนที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัย นอกจากนี้วัดพระธาตุมหาเจามีเรื่องเล่าขานจากผู้เดินทางไปสักการะว่า ช่วยให้หายจากอาการ เจ็บไข้ได้ป่วย ทุเลาอาการของโรคต่างๆ ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกพื้นที่ เดินทางมาสักการะอยู่ตลอดทั้งปีจากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ในปี ๒๕๕๙ พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยววัดพระธาตุมหาเจาเป็นจำนวนมาก ตามข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวตามตารางที่ ๔

กลุ่มนักท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/ปี	
	ปี ๒๕๕๙	
ชาวไทย	จำนวน	๒,๖๓๓,๐๕๑
	สัดส่วน (%)	๘๒
ชาวต่างชาติ	จำนวน	๕๕๙,๐๕๙
	สัดส่วน (%)	๑๘
รวม	๓,๑๙๒,๑๑๐	

ตารางที่ ๔: จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย^{๑๑๕}

๓.๓ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๓.๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

๑) บุคลากรของวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๓๐ รูป/คน ได้แก่

วัดพระแก้ว จำนวน ๑๐ รูป/คนประกอบด้วย

๑. พระรัตนมุนี
๒. พระครูศรีรัตนการ
๓. พระครูสุธี
๔. ท่านพงศักดิ์
๕. ท่านมหาผดุงศักดิ์
๖. อ้ายแก้ว
๗. เมียอ้ายแก้ว
๘. พ่อบ้านวัดพระแก้ว
๙. อาสาสมัครวัดพระแก้ว (เยาวชน)
๑๐. อาสาสมัครวัดพระแก้ว (บุคคลทั่วไป)

^{๑๑๕} กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, “สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี ๒๕๕๙”, <<https://www.mots.go.th/news/category/๕๐๔>>, กุมภาพันธ์, ๒๕๖๐.

วัดร่องเสือเต้นจำนวน ๑๐ รูป/คนประกอบด้วย

๑. เจ้าอาวาส
๒. รองเจ้าอาวาส ๑
๓. รองเจ้าอาวาส ๒
๔. ท่านแฉม
๕. ท่านปาย
๖. ท่านกฤษนน
๗. แม่คำวัดร่องเสือเต้น
๘. พ่อคำวัดร่องเสือเต้น
๙. อาสาสมัครวัดร่องเสือเต้น(เยาวชน)
๑๐. อาสาสมัครวัดร่องเสือเต้น(บุคคลทั่วไป)

วัดพระธาตุผาเงา จำนวน ๑๐ รูป/คน

๑. พระพุทธิญาณมุนี
๒. รองเจ้าอาวาส ๑
๓. รองเจ้าอาวาส ๒
๔. พระปติ
๕. ท่านประสิทธิ์
๖. ประชาสัมพันธ์ ๑
๗. ประชาสัมพันธ์ ๒
๘. อาสาสมัครวัดพระธาตุผาเงา (เยาวชน)
๙. อาสาสมัครวัดพระธาตุผาเงา (เยาวชน)
๑๐. อาสาสมัครวัดพระธาตุผาเงา (บุคคลทั่วไป)

๒) วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ จำนวน ๔ ท่าน ได้แก่

- พระครูสุธีสุตสุนทร, ดร.   ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว พระอารามหลวง
จังหวัดเชียงราย และรองผู้อำนวยการฝ่าย
วิชาการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- นายศุภกร ณ พิบูล   อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ
และวิทยากรผู้บรรยายพิเศษ เกี่ยวกับภาษา
ศาสนาและวัฒนธรรม
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- ดร. ณิชฎพัล สันธิ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และวิทยาการผู้บรรยายพิเศษ เกี่ยวกับภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
  - Aj. Anthony Mcgregor อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และวิทยาการผู้บรรยายพิเศษ เกี่ยวกับภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม จากวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
- ๓) ตัวแทนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วัดละ ๒รูป/คน รวมเป็น ๖ รูป/คน
- ๔) ผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด จำนวน ๑๐ คน

๓.๓.๒ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

๑) บุคลากรของวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๓๐ รูป/คน ได้แก่

- วัดพระแก้ว จำนวน ๑๐ รูป/คน
- วัดร่องเสือเต้น จำนวน ๑๐ รูป/คน
- วัดพระธาตุดาเวา จำนวน ๑๐ รูป/คน

๒) วิทยาการผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ จำนวน ๔ ท่าน ได้แก่

- พระครูสุธีสุตสุนทร, ดร.
- นายศุภกร ณ พิบูล
- ดร. ณิชฎพัล สันธิ
- ดร. สิริกันยา ดาวิไล

- ๓) ตัวแทนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วัดละ ๒รูป/คน รวมเป็น ๖ รูป/คน
- ๔) ผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด จำนวน ๑๐ คน

๓.๔. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่เป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยใช้เครื่องมือการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑) แบบสอบถามกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา วิทยาการผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตัวแทนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและผู้ประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด

๒) แบบประเมินเพื่อประเมินความพร้อมและพื้นฐานความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษตามกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน ของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๓ วัด

๓) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยผู้วิจัยจะมีโครงร่างการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพความพร้อมและพื้นฐานความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษตามกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน เพื่อพัฒนา

ศักยภาพทางภาษาอังกฤษในการที่จะนำองค์ความรู้จากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๓ วัด ลงสู่การปฏิบัติในเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

๔) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยจะมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๓ วัด เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยภาษาอังกฤษของผู้ที่เกี่ยวข้องที่เชื่อมโยงต่อการนำทักษะและกระบวนการทางภาษาอังกฤษไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ตามกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน (Knowledge Management) แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

๕) ชุดปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้จัดทำชุดปฏิบัติการการฝึกอบรมทักษะทางภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบด้วย การจำลองของการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ต่างๆ และการสร้างเครือข่ายเยาวชนอาสาสมัครในการบริการข้อมูลภาคภาษาอังกฤษแก่นักท่องเที่ยวในวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๓ วัด

๓.๕. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๕ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ ๑ การจัดประชุมทีมวิจัย

ระยะที่ ๒ การศึกษาภาคสนาม (Field Study)

ระยะที่ ๓ คัดเลือกเป้าหมายแต่ละพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ ๔ เป็นการระดมความเห็นของตัวแทนวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๕ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ ๑ การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน (Knowledge Management) รูปแบบการพัฒนา การจัดสัมมนากลุ่มย่อย การประเมินเพื่อประเมินความพร้อมและพื้นฐานความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษตามกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน ของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๓ วัด รวมไปถึงการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือการทำงาน

ระยะที่ ๒ การศึกษาภาคสนาม (Field Study) และการลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการใช้พื้นที่วัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๓ วัด ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดร่องเสือเต้น และวัดพระธาตุผาเงา เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลในการศึกษาการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย

ระยะที่ ๓ การคัดเลือกเป้าหมายแต่ละพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่ได้จากรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาสภาพความพร้อมพื้นฐานความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษตามกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอนและศึกษาแนวทางทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษโดยใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน

ระยะที่ ๔ การระดมความเห็นของตัวแทนวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายและการสรุปองค์ความรู้จากข้อมูลที่ได้ในระยะที่ ๓ ในการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านชุดปฏิบัติการการฝึกอบรมทักษะทางภาษาอังกฤษแก่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๓ แห่ง เพื่อจัดทำและนำเสนอแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

๓.๖. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอนโดยมีตารางการวิเคราะห์เป็นตัวอธิบายประกอบในเชิงผลลัพธ์จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และการสัมภาษณ์

๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การพัฒนากิจกรรมด้านการจัดการความรู้ด้วยภาษาอังกฤษและการสนทนากลุ่ม นำมาทำการวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล โดยจับประเด็นหลักของเรื่องการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน (Knowledge Management) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) พร้อมอ้างอิงคำพูดผู้ให้ข้อมูลสำคัญและนำเสนอรูปภาพประกอบเหตุการณ์ของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่พรรณนาวิเคราะห์โดยเป็นการนำเสนอผลการวิจัยชุดองค์ความรู้ในการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการบรรยายตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายพร้อมการบรรยายจากผลการลงพื้นที่วัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงรายทั้ง ๓ วัด ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดร่องเสือเต้น และวัดพระธาตุมหาเจาเพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ของการพัฒนาความรู้ด้าน

ภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ แล้วจัดทำเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำชุดความรู้ (ชุดปฏิบัติการ) การพัฒนาความรู้ภาษาอังกฤษ และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย มีรูปแบบการวิจัยคือ เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยกัน ๓ แบบ คือ ๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) การวิจัยในลักษณะนี้ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลในเอกสารที่มีผู้เก็บข้อมูลแล้ว ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายหลักจากวัด จำนวน ๓ วัด และ ๓) การวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการ (Action research) ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้ ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของศิลปะในเชียงราย พุทธศิลปกรรมในเชียงราย การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย รวมไปถึงการลงพื้นที่ในวัดที่เป็นแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาล้านนา จังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดผลการวิจัย ดังนี้

๔.๑ บริบทและสภาพความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายมีมรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ แหล่งโบราณคดีในเชียงราย เช่น วัดพระแก้ว ซึ่งเป็นวัดที่พบพระแก้วมรกตครั้งแรก หรือ วัดร่องขุน ซึ่งเป็นวัดที่มีการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย ได้สะท้อนถึงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในภูมิภาคและการผสมผสานศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย แหล่งเหล่านี้เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ ซึ่งมีผลในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นจากการท่องเที่ยว และสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของตนเอง นอกจากนี้ ในด้านของการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงรายมีมรดกพิเศษท้องถิ่นที่มีทักษะภาษาอังกฤษที่สามารถนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความสำคัญของแหล่งโบราณคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลดีต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวในเชียงราย ดังนั้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึกในพื้นที่ท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีพนักงานที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี เพื่อให้บริการลูกค้าต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการฝึกอบรมและการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ มีโครงการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น มหาวิทยาลัย และองค์กรระหว่างประเทศในการจัดอบรมทักษะภาษาอังกฤษให้กับคนในชุมชนและเยาวชน เช่น โครงการมรดกเทศก์อาสาสมัคร หรือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนท้องถิ่น และการสนับสนุนจากรัฐบาลและองค์กรเอกชน โดยเป็นการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในการจัดหาทรัพยากรและผู้สอนที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขันของเชียงรายในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก

ในส่วนบริบทของชุมชนนั้น จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีประชากรหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงชนเผ่าต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างกัน การสื่อสารกับ

นักท่องเที่ยวดังกล่าวจึงเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก การมีทักษะด้านภาษาอังกฤษของคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารและให้ข้อมูลแก่ผู้มาเยือน โดยทั่วไปแล้วคนในชุมชนอาจมีทักษะภาษาอังกฤษในระดับเบื้องต้นถึงปานกลาง ซึ่งเพียงพอสำหรับการสื่อสารพื้นฐานกับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีส่วนของชุมชนที่ยังขาดทักษะทางภาษาอังกฤษอย่างเพียงพอในการอธิบายข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศาสนา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดอบรมและกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวที่คึกคัก เช่น การอบรมสำหรับมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือการสอนภาษาอังกฤษสำหรับเยาวชน

๔.๒ สภาพปัญหาการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

ปัญหาการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายเป็นเรื่องที่สำคัญและมีผลกระทบต่อทั้งการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสภาพปัญหาสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

๑. ขาดแคลนทรัพยากรในการเรียนการสอน

ในพื้นที่ชนบทหรือแหล่งโบราณคดีที่ห่างไกล มักประสบปัญหาขาดแคลนครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพและมีประสบการณ์ ซึ่งส่งผลให้การเรียนการสอนไม่สามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่และขาดอุปกรณ์ รวมไปถึงสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย โรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่อาจไม่มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยหรือเข้าถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่มีคุณภาพ ทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ความไม่พร้อมของผู้เรียน

ผู้เรียนในชุมชนบางกลุ่มอาจมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ เนื่องจากไม่เห็นความจำเป็นในการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน หรือมีความเชื่อว่าภาษาอังกฤษเป็นเรื่องยาก ทำให้เกิดความท้อแท้และไม่สนใจที่จะเรียนรู้ ผู้ใหญ่ในชุมชนที่ต้องทำงานประจำวันหรือประกอบอาชีพเกษตรกรรมอาจไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเข้าร่วมการฝึกอบรมหรือเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้เท่าที่ควร

๓. ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา

การเรียนภาษาอังกฤษในบริบทของวัฒนธรรมไทยและศาสนาพุทธอาจทำให้ผู้เรียนรู้สึกที่ภาษาอังกฤษไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและศาสนาของตน ซึ่งอาจทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นธรรมชาติและไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ในพื้นที่ที่ประชาชนพูดภาษาเหนือหรือภาษาชาติพันธุ์อื่นเป็นภาษาแม่ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษอาจมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากมีความแตกต่างทั้งในด้านโครงสร้างประโยคและการออกเสียง

๔. ปัญหาด้านการประยุกต์ใช้ความรู้

ผู้เรียนในชุมชนอาจมีโอกาสน้อยในการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง ทำให้ไม่สามารถฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนการสอน

ค่อยๆ เลื่อนหายไป ถึงแม้ว่าจะมีความรู้ภาษาอังกฤษในระดับหนึ่ง แต่การนำความรู้ไปใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในบริบทที่ซับซ้อน เช่น การอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หรือศาสนา อาจยังคงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับคนในชุมชน

๔.๓ การจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาและได้จัดทำตารางสรุปกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอนจากแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

<p>๑. การบ่งชี้ความรู้ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ค้นหาว่าองค์ความรู้มีความรู้อะไรบ้างรูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรบ้างที่องค์กรจำเป็นต้องมีจากแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายเพื่อหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับองค์กรแล้วจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้นเพื่อให้ขอบเขตของการจัดการความรู้และความสามารถจัดสรรทรัพยากรเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งแต่ละวัดมีผลจากกระบวนการบ่งชี้ความรู้ ดังนี้</p>		
<p>วัดพระแก้ว</p> <ul style="list-style-type: none"> - การติดต่อ - การให้ความรู้เกี่ยวกับวัด - อธิบายสถานที่ต่างๆ ภายในวัด 	<p>วัดร่องเสือเต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การติดต่อ - การให้ความรู้เกี่ยวกับวัด - อธิบายลักษณะพุทธศิลป์ภายในวัด 	<p>วัดพระธาตุมหาเจา</p> <ul style="list-style-type: none"> - การติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ - การให้ความรู้เกี่ยวกับวัดและการปฏิบัติวิปัสสนาธรรมกรรมฐาน - อธิบายสถานที่ต่างๆ ภายในวัด
<p>๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะทราบว่า องค์กรมีความรู้ที่จำเป็นต้องมีอยู่หรือไม่ โดยองค์กรจะต้องหาวิธีการในการจัดหาความรู้ของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จคือบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อให้บุคลากรกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อใช้ในการสร้างความรู้ใหม่</p>		
<p>วัดพระแก้ว</p> <p>การสร้างและผลิตองค์ความรู้ใหม่มีการจัดอบรมความรู้ภาษาอังกฤษร่วมกับวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ในประเด็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัดพระแก้ว 	<p>วัดร่องเสือเต้น</p> <p>การสร้างและผลิตองค์ความรู้ใหม่มีการจัดอบรมความรู้ภาษาอังกฤษร่วมกับ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย อาสาสมัคร ตลอดจนมัคคุเทศก์ ในประเด็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการให้ข้อมูลเกี่ยวกับงาน 	<p>วัดพระธาตุมหาเจา</p> <p>การสร้างและผลิตองค์ความรู้ใหม่มีการจัดอบรมความรู้ภาษาอังกฤษร่วมกับ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย อาสาสมัคร ตลอดจนมัคคุเทศก์ ในประเด็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการให้ข้อมูล การให้ความรู้และประวัติเกี่ยวกับวัดพระธาตุมหาเจา

- การกำจัดองค์ความรู้เก่า ในด้านการให้คำอธิบาย สถานที่ต่างๆ ภายในวัดพระ แก้ว	ประติมากรรมภายในวัด - การกำจัดความรู้เดิมที่ เกี่ยวกับคำอธิบายสถานที่ ต่างๆ ภายในวัด	- การกำจัดองค์ความรู้เก่าในด้าน การให้คำอธิบายสถานที่ต่างๆ ภายในวัดพระธาตุผาเงา
๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ ในขั้นตอนนี้ องค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายไปใช้ประโยชน์โดยจัดทำในรูปแบบ ของสารบัญเพื่อให้ง่ายต่อการค้นหาและนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว		
วัดพระแก้ว	วัดร่องเสือเต้น	วัดพระธาตุผาเงา
วัดพระแก้ว มีการจัดทำ <u>คู่มือสำหรับพระภิกษุ</u> สามเณร และบุคคลทั่วไป ทั้งภาค ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	วัดร่องเสือเต้น มีโดยจัดเตรียมความพร้อมใน ด้านการประชาสัมพันธ์และให้ ข้อมูลแก่ สมาชิกในชุมชนและ นักท่องเที่ยวในรูปแบบของ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	วัดพระธาตุผาเงา มีการจัดทำคู่มือ สำหรับพระภิกษุ สามเณร และ บุคคลทั่วไป
๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ขั้นตอนนี้ องค์กรต้องประมวลความรู้เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัด เชียงรายให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย โดยมีแนวทางดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> ๑. จัดทำรูปแบบของความรู้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ๒. ปรับปรุงข้อมูลของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายให้ทันสมัย ตลอดเวลา 		
วัดพระแก้ว	วัดร่องเสือเต้น	วัดพระธาตุผาเงา
วัดพระแก้ว มีการประมวล และ กลั่นกรองความรู้ โดย แบ่งเป็น ๓ หมวดหมู่ ได้แก่ ๑. การติดต่อสื่อสารกับ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติ ๒. ประวัติความเป็นมาของ วัดพระแก้ว ๓. การอธิบายสถานที่ สำคัญต่างๆ ภายในวัด	วัดร่องเสือเต้น มีการประมวล และกลั่นกรองความรู้ โดย แบ่งเป็น ๓ หมวดหมู่ ได้แก่ ๑. การติดต่อสื่อสารกับ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติ ๒. ประวัติความเป็นมาของวัด ร่องเสือเต้น ๓. การอธิบายลักษณะงาน พุทธศิลปกรรมภายในวัด	วัดพระธาตุผาเงา มีการประมวล และกลั่นกรองความรู้ โดยแบ่งเป็น ๓ หมวดหมู่ ได้แก่ ๑. การติดต่อสื่อสารและการ ประชาสัมพันธ์ ๒. ประวัติความเป็นมาของวัดพระ ธาตุผาเงาและการอธิบายสถานที่ สำคัญต่างๆ ภายในวัด ๓. การให้ความรู้เกี่ยวกับวัดและ การปฏิบัติวิปัสสนาธรรมกรรมฐาน เบื้องต้น

๕. การเข้าถึงความรู้		
<p>ขั้นตอนนี้ วัดในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย ต้องมีการทำให้ผู้ใช้ความรู้นั้นเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก</p>		
วัดพระแก้ว	วัดร่องเสือเต้น	วัดพระธาตุมหาเจา
วัดพระแก้ว มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ และป้ายแสดงข้อมูลความรู้ ประวัติของวัด และสถานที่สำคัญภายในวัด ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	วัดร่องเสือเต้น มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับและป้ายแสดงข้อมูลความรู้ ประวัติของวัด และสถานที่สำคัญภายในวัด ทั้งภาคภาษาไทย อังกฤษและจีน	วัดร่องเสือเต้น มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับและป้ายแสดงข้อมูลความรู้ ประวัติของวัด และสถานที่สำคัญภายในวัด ทั้งภาคภาษาไทยภาษาอังกฤษ
๖. การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้		
<p>ในขั้นตอนนี้ ข้อมูลของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย สามารถจัดทำเป็นเอกสารฐานความรู้ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยจัดทำเป็นระบบเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และมีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย</p>		
วัดพระแก้ว	วัดร่องเสือเต้น	วัดพระธาตุมหาเจา
วัดพระแก้วมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้โดยบรรยายแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้กับสมาชิกชมรมสวดมนต์วันเสาร์ของวัดพระแก้ว	วัดร่องเสือเต้นมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้โดยบรรยายแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ด้านพุทธศิลปกรรมให้กับผู้ที่มาร่วมสวดมนต์เย็นที่วัดร่องเสือเต้น	วัดพระธาตุมหาเจามีการจัดกิจกรรมให้ความรู้โดยบรรยายแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ด้านวิปัสสนากรรมฐานและสถานที่สำคัญภายในวัดช่วงระหว่างการปฐมนิเทศก์ การฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน
๗. การเรียนรู้		
<p>ขั้นตอนนี้ องค์กรควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงานเช่นเกิดระบบการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ และนำความรู้ไปใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง</p>		
วัดพระแก้ว	วัดร่องเสือเต้น	วัดพระธาตุมหาเจา
วัดพระแก้วจำเป็นต้องจัดการกับการเรียนรู้ในด้านภาษาอังกฤษให้เป็นระบบและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	วัดร่องเสือเต้นจำเป็นต้องจัดการกับการเรียนรู้ในด้านภาษาอังกฤษเกี่ยวกับงานพุทธศิลปกรรมให้เป็นระบบและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ	วัดพระธาตุมหาเจาจำเป็นต้องจัดการกับการเรียนรู้ในด้านภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ

ตารางสรุปกระบวนการจัดการความรู้ ๗ ขั้นตอนจากแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา

๔.๔ แนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

การจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของคนในชุมชนให้สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการจัดการความรู้ดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

๑. การพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้เฉพาะพื้นที่

๑.๑) **สร้างหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น** การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น การอธิบายความหมายของสัญลักษณ์ทางศาสนา หรือการเล่าเรื่องราวของโบราณสถานในภาษาอังกฤษ จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเชื่อมโยงกับสิ่งที่เรียนและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง

๑.๒) **การใช้สื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือการเรียนรู้** พัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้ที่อิงกับสถานที่จริง เช่น คู่มือการท่องเที่ยวภาษาอังกฤษที่เขียนโดยคนในชุมชน หรือการสร้างสื่อดิจิทัลที่นำเสนอเรื่องราวของแหล่งโบราณคดีในรูปแบบสองภาษา (ไทย-อังกฤษ)

๒. การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

๒.๑) **การฝึกอบรมสำหรับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและครูผู้สอน** จัดการฝึกอบรมภาษาอังกฤษเฉพาะสำหรับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและครูผู้สอน โดยเน้นการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงการฝึกการอธิบายและตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานในภาษาอังกฤษ

๒.๒) **การพัฒนาผู้สอนในชุมชน** สนับสนุนให้ครูในโรงเรียนหรือผู้สอนในชุมชนมีโอกาสนในการฝึกฝนและพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพิ่มเติม เช่น การเข้าร่วมเวิร์กช็อปหรือการฝึกอบรมที่เน้นการสอนภาษาอังกฤษเชิงวัฒนธรรม

๓. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

๓.๑) **ความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถาบันการศึกษา** สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนในพื้นที่กับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนภาษาอังกฤษและการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อนำความรู้และวิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในชุมชน

๓.๒) **ความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชน** การทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อสร้างโครงการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของชุมชน เช่น การจัดค่ายภาษาอังกฤษสำหรับเยาวชนในพื้นที่ หรือโครงการอบรมมัคคุเทศก์อาสาสมัครที่เน้นการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

๔. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

๔.๑) **การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้** นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีใช้ในการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันมือถือที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีในรูปแบบสองภาษา หรือการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการฝึกฝนภาษาอังกฤษ

๔.๒) การสร้างสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ ผลิตสื่อมัลติมีเดียที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และศาสนาในเชียงราย เช่น วิดีโอสารคดีที่มีคำบรรยายภาษาอังกฤษ หรือพอดแคสต์ที่เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับโบราณสถานต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนและการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

๕. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

๕.๑) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างเนื้อหา ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างและจัดการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแหล่งโบราณคดี โดยใช้ภาษาอังกฤษ เช่น การเขียนบล็อกเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในภาษาอังกฤษ หรือการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวที่เขียนโดยคนในพื้นที่

๕.๒) การจัดกิจกรรมภาษาอังกฤษในชุมชน จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษในชุมชน เช่น การจัดทัวร์นำชมโบราณสถานเป็นภาษาอังกฤษโดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือการจัดเวิร์กช็อปเพื่อเรียนรู้การสื่อสารภาษาอังกฤษผ่านการเล่นบทบาทสมมติ

กล่าวโดยสรุป แนวทางการจัดการความรู้เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย ทำให้สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังคงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้ในขณะเดียวกัน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย ๒) ศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ และ ๓) เสนอแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังต่อไปนี้

๕.๑. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งหัวข้อได้ดังนี้

๑) บริบทและสภาพความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย

ชุมชนในพื้นที่นี้มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษอยู่ในระดับพื้นฐาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ชนบทที่มีการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันน้อยมาก ประชากรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับพื้นฐาน และภาษาอังกฤษไม่ได้เป็นภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจทางด้านโบราณคดีมีข้อจำกัด แม้ว่าชุมชนจะมีความตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษในแง่ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการสื่อสารกับผู้มาเยือนจากต่างประเทศ แต่ยังคงขาดทรัพยากรและการสนับสนุนที่เพียงพอในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง

๒) สภาพปัญหาการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย

ชุมชนมีจำนวนครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอ รวมถึงขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสม ทำให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และพบว่า ชุมชนขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษา รวมไปถึงการมีแนวคิดที่ว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่เข้าใจยากไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและศาสนาของตน ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงชาวบ้านมีความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษต่ำ เนื่องจากความกลัวที่จะทำผิดหรือการขาดประสบการณ์ในการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน

๓) แนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

การจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงรายมีแนวทางคือ การจัดทำหลักสูตรภาษาอังกฤษที่เน้นการใช้งานในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในบริบทของการท่องเที่ยวทางศาสนา เพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง รวมไปถึงการสร้างโอกาสให้ชุมชนได้พบปะและฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวหรืออาสาสมัครชาวต่างชาติ ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การนำเที่ยว หรือการทำงานร่วมกันในโครงการต่างๆ และต้องมีการใช้เทคโนโลยีให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์หรือแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้ชุมชนเข้าถึงแหล่งความรู้ได้ง่ายขึ้นและสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยได้สร้างบทเรียน จำนวน ๗ บท โดยรายละเอียดของเนื้อหาทั้ง ๗ บท นำมาจากการสรุปผลของการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

บทเรียน การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย

Lesson 1: Introduction to Knowledge Management	
Objective	Understand the basics of Knowledge Management (KM) and its importance in the organization.
Vocabulary	Knowledge, Management, Organizational Learning, Intellectual Capital
Activities	1. Group discussion on what knowledge management is and why it matters. 2. Watch a short video on KM basics and discuss key points.
เนื้อหา	ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน และการนำไปใช้
Lesson 2: Knowledge Identification	
Objective	Learn how to identify and categorize different types of knowledge within an organization.
Vocabulary	Tacit Knowledge, Explicit Knowledge, Knowledge Assets, Intellectual Property
Activities	1. Case study: Identify types of knowledge in a given scenario. 2. Role-play: Team members discuss and categorize their own knowledge.
เนื้อหา	ทักษะการสื่อสารพื้นฐาน การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว การอ่านและเขียนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโบราณคดี

Lesson 3: Knowledge Creation	
Objective	Explore methods for creating new knowledge in an organization.
Vocabulary	Innovation, Collaboration, Knowledge Sharing, Brainstorming
Activities	1. Group brainstorming session on how to create new knowledge. 2. Reading and discussing an article on innovation in the workplace.
เนื้อหา	ภาษาอังกฤษสำหรับการใช้งานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือการอธิบายประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
Lesson 4: Knowledge Storage	
Objective	Understand how to effectively store and organize knowledge for future use.
Vocabulary	Knowledge Repository, Database, Documentation, Archiving
Activities	1. Interactive quiz on different knowledge storage methods. 2. Practice session on organizing information in a knowledge management system.
เนื้อหา	การจัดเก็บข้อมูลเข้าสู่ฐานข้อมูลออนไลน์ หนังสือคู่มือ หรือนำสื่อการเรียนการสอนที่จัดเก็บในห้องสมุดหรือศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นมาจัดเก็บความรู้ในลักษณะที่เป็นระบบจะช่วยให้สามารถนำกลับมาใช้ได้ในอนาคต
Lesson 5: Knowledge Sharing	
Objective	Develop strategies for sharing knowledge within an organization.
Vocabulary	Best Practices, Mentoring, Communities of Practice, Communication Channels
Activities	1. Group activity: Develop a plan for sharing knowledge in a given scenario. 2. ฝึกฝนการอธิบายประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีในจังหวัดเชียงราย
เนื้อหา	ความรู้ด้านประวัติและความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีในจังหวัดเชียงราย
Lesson 6: Knowledge Application	
Objective	Learn how to apply knowledge effectively to solve organizational problems.
Vocabulary	Problem-Solving, Decision-Making, Knowledge Transfer, Best Practices
Activities	1. Case study: Apply knowledge to a real-world problem. 2. Role-play: Simulate a meeting where team members share and

	apply their knowledge.
เนื้อหา	การนำทักษะภาษาอังกฤษไปใช้ในการกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท้องถิ่นที่มีการใช้ภาษาอังกฤษ การบูรณาการความรู้จะทำให้ทักษะที่ได้รับมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและถูกนำไปใช้ในหลากหลายบริบท
Lesson 7: Knowledge Evaluation	
Objective	Assess the effectiveness of knowledge management initiatives and identify areas for improvement.
Vocabulary	Metrics, Evaluation, Feedback, Continuous Improvement
Activities	Create a knowledge management evaluation plan. Peer review: Evaluate the effectiveness of a KM strategy using provided criteria.
เนื้อหา	การวัดผลความสำเร็จของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและระบุจุดที่ควรปรับปรุง เช่น การประเมินความสามารถในการสื่อสารของชุมชน การประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การปรับปรุงวิธีการสอนหรือสื่อการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

บริบทของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นแหล่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษาและการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม สภาพความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชนในพื้นที่นี้ยังคงอยู่ในระดับพื้นฐานเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชนบทที่ประชากรมีการศึกษาขั้นพื้นฐานและไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ความรู้และทักษะด้านภาษาอังกฤษของชุมชนในพื้นที่นี้มีจำกัด ส่งผลให้การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาจากต่างประเทศเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

นอกจากนี้ สภาพปัญหาหลักในการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชนในพื้นที่นี้คือการขาดแคลนทรัพยากรในการเรียนรู้ เช่น ครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ วัสดุการเรียนการสอนที่เหมาะสม และการสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้ การขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของชุมชนในพื้นที่นี้มีข้อจำกัด ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อในศาสนาก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

จากการสำรวจกระบวนการจัดการความรู้ของวัดและศึกษาองค์ความรู้ต่างๆ จากแหล่งชุมชนใกล้เคียงกับแหล่งโบราณคดีและศึกษาองค์ความรู้จากแหล่งโบราณคดี เช่น ในแต่ละแหล่งโบราณคดี (วัด) นั้น พบว่า แต่ละแห่งจะมีลักษณะของความเป็นโบราณคดีในแต่ละด้านที่คล้ายคลึงกัน คือ ๑) ด้านจิตรกรรม ๒) ด้านปฐพีมากรรม และ ๓) ด้านสถาปัตยกรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ ๓ หมวดหมู่ข้างต้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่นั้นๆ อันจะนำไปสู่การบรรยายแก่ผู้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ในแหล่งโบราณคดีเหล่านั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับวิรุณสิริ ใจมา และคณะ^๑ เรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงอายุและชาวต่างชาติ กล่าวคือ ในด้านจิตรกรรมนั้น ผู้วิจัยศึกษาในเรื่องของภาพวาดฝาผนัง เช่น ภาพเขียนพุทธประวัติ ภาพพระเวสสันดรชาดก พระธาตุประจำปีเกิดภายในพระอุโบสถ หรือ แม้แต่กระทั่งลวดลายความวิจิตรงดงามของโบราณวัตถุต่างๆ เช่น หีบธรรมโบราณ ธรรมาสันโบราณภายในพิพิธภัณฑ์โฮงหลวงแสงแก้ววัดพระแก้ว เป็นต้น ส่วนด้านปฐพีมากรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับโบราณวัตถุที่อยู่ในวัดนั้นๆ เช่น ศึกษาลักษณะขององค์พระพุทธรูปในแต่ละแห่งในพระอุโบสถของแต่ละวัด ก็จะพบลักษณะการสร้างที่คล้ายคลึงกัน ยกเว้นที่วัดร่องเสือเต้น เนื่องจากเป็นปฐพีมากรรมร่วมสมัยในแนวคิดของ นายพุทธา กาบแก้ว ศิลปินจังหวัดเชียงราย ส่วนด้านสถาปัตยกรรม โดยทั่วไปของวัดในจังหวัดเชียงรายนั้น จะมีเอกลักษณ์ที่คล้ายคลึงกันตามแบบฉบับล้านนาโดยเฉพาะเช่นกัน กล่าวคือ อาคารเสนาสนะ พระวิหารหรือพระอุโบสถ อุโบสถหรือวิหาร จะเป็นลักษณะอาคารทรงไม่สูงมากและดูลักษณะโดยทั่วไปจากการมองด้านข้างจะคล้ายแม่ไก่กำลังกกไข่ อยู่นั่นเอง ตลอดจนจนถึงการใช้ตะปูในการก่อสร้าง เป็นเทคนิคเชี่ยวชาญเฉพาะของช่างชาวล้านนาที่เป็นเอกลักษณ์ที่เรียกว่าภูมิปัญญาของคนล้านนา ดังนั้น แนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายควรเน้นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การจัดทำหลักสูตรภาษาอังกฤษที่เน้นการใช้งานในชีวิตประจำวันและการท่องเที่ยว การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวหรืออาสาสมัครชาวต่างชาติ และการจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ก็จะช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในพื้นที่นี้เป็นไปอย่างยั่งยืน

^๑ วิรุณสิริ ใจมา และคณะ, วัดเก่าแก่ในเทศบาลนครเชียงราย, (ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทคโพรินต์ติ้งเซ็นเตอร์ : เชียงราย, ๒๕๕๘)

๕.๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

๕.๓.๑. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งนี้

ทางวัดหรือชุมชนควรมีนโยบายของเครือข่ายชุมชน โดยมีโครงการจัดอบรมหลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับแต่ละวัด ให้กับเครือข่ายระยะสั้น อย่างน้อย เดือนละ ๑ ครั้ง และสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในเชิงนโยบายและการปฏิบัติให้เป็นที่ประจักษ์ จริ่งจัง และต่อเนื่อง เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน

๕.๓.๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรจะทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๑. การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเชียงรายเมืองแห่งศิลปะ
๒. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น การสแกนคิวอาร์โค้ด เพื่อเข้าถึงข้อมูลภาคภาษาอังกฤษ หรือข้อมูลสำคัญต่าง ๆ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ หนังสือ

กรมศิลปากร. โบราณคดีประวัติศาสตร์. จัดพิมพ์เพื่อเชิดชูเกียรตินายคงเดชประพัฒน์ทอง

นักโบราณคดี. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. ๒๕๒๙.

_____ .วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเชียงราย.

กรุงเทพมหานคร:กรมศิลปากร. ๒๕๔๔.

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย. เมืองและแหล่งชุมชนโบราณ.เอกสารทางประวัติศาสตร์และ

โบราณคดี. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.๒๕๓๙.

จิตร บัวบุศย์. สกุลศิลปะพระพุทธรูปในประเทศไทย.กรุงเทพฯ: งานพระราชทานเพลิงศพ

ขุนจิตรการชำนาญ.๒๕๐๙.

จังหวัดเชียงราย. สมโภช ๗๕๐ ปี เมืองเชียงราย. เชียงราย: เชียงรายไพศาลการพิมพ์. ๒๕๕๕.

ชัชชนะ ปิ่นเงิน. ๖๐๐ ชาตกาลพระเจ้าติโลกราช. กรุงเทพฯ: แม็กซ์พรีนติ้ง. ๒๕๕๒.

ตำนานมูลศาสนาญาณคัมภีร์ ฉบับบ้านเอื้อม จ.ศ. ๑๒๗๐ อ.เมือง จ.ลำปาง. ม.ป.ป.

ชมสุภักดิ์ คุรุทกะไ (๒๕๕๗). หลักการการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชัชวาล วงษ์ระเสริฐ. (๒๕๔๘). การจัดการความรู้ในองค์การธุรกิจ. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

ทิวา ศุภจรรยา. ล้านนาคดีศึกษา:ประวัติศาสตร์และโบราณคดี. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และ

วิทยาครูเชียงใหม่. ๒๕๓๖.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (๒๕๔๘). องค์การแห่งการเรียนรู้ : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่

๒. กรุงเทพฯ : แชนพอร์ พรีนติ้ง.

ประเสริฐ ฒ นคร และปวงคำ ต้อยเขียว. ตำนานมูลศาสนา เชียงใหม่ เชียงตุง. เอกสารวิชาการ

สมาคมประวัติศาสตร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี.

กรุงเทพฯ:ศักดิ์โสภากการพิมพ์. ๒๕๓๗.

บุญยัง ชุมศรี. ตำนานพื้นเมืองเชียงราย. เชียงราย: ม.ป.ท. ๒๕๒๖.

พระรัตนปัญญาเถระ. ชินกาลมาลีปกรณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. ๒๕๕๒.

พระยาประชาภิจักรจักร. พงศาวดารโยนก. ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาอำมาตย์โท

เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (ปลื้ม สุจริตกุล). ๒๔๗๘.

_____ . พงศาวดารโยนก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาคาร. ๒๕๐๔.

ลัดดาวลัย แซ่เขียว. ๒๐๐ ปี พม่าในล้านนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

๒๕๔๕.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. **ศิลปะล้านนา (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๔.

_____ . **ศิลปะเมืองเชียงใหม่**. กรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๑.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม. **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่**. ศูนย์วัฒนธรรม
จังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม. เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. ๒๕๓๘.

สร้อยดี อ่องสกุล. **พื้นเมืองเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง. ๒๕๔๖.

_____ . **กษัตริย์ล้านนาเชียงใหม่**. ศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
เชียงใหม่: ๒๕๕๗.

_____ . **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้ง. ๒๕๔๔.

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (๒๕๔๘). **คู่มือการจัดการความรู้: จากทฤษฎีสู่
การปฏิบัติ โครงการพัฒนาส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการ
ความรู้ในส่วนราชการ**. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

สุชาติ จันทร์วงศ์. (๒๕๕๒). **รูปแบบและกระบวนการจัดการความรู้**. สืบค้นจาก [http://about-
kmrb.blogspot.com/๒๐๐๘/๑๑/blog-post_๔๑๑๔.html](http://about-kmrb.blogspot.com/๒๐๐๘/๑๑/blog-post_๔๑๑๔.html)

สุทธิ สีนทอง. **การจัดการองค์ความรู้**. กรุงเทพฯ มหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ; ๒๕๕๒. ๓.
แสง มนวิฑูร. **ชินกาลมาลีปกรณ์**. อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนางทองคำ สุวรรณิชกุล. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. ๒๕๑๐.

ไสว โลงนะสุภฤกษ์. (๒๕๕๕). **Knowledge management**. กรุงเทพฯ:คณะกรรมการร่วมภาครัฐ
และเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ.

สายันต์ ไพเราะจิต. **ทรัพยากรวัฒนธรรมในล้านนาและศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการ
อย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๕.

มนต์ชัย เทียนทอง. **ทำ KM ยากจริงหรือ**. เอกสารประกอบการบรรยาย วันที่ ๒๔ กันยายน
๒๕๕๑; คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพฯ-มหานคร; ๒๕๕๑. ๔.

อินทร์ สุใจ. **ไทยใต้โขง**. เชียงราย: ส.การพิมพ์. ๒๕๔๔.

อภิชาติ ศิริชัย. **จดหมายเหตุเมืองเชียงราย ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงราย พ.ศ. ๒๓๘๖-๒๔๔๖**. เชียงราย:
สำนักพิมพ์ลือล้านนา. ๒๕๕๘.

_____ . **ที่ระลึก ๗๗ ปี พระนามังรายหลวง**, เชียงราย: สำนักพิมพ์ลือล้านนา. ๒๕๕๘.

อเนก สีหามาตย. **บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร**. พระนครศรีอยุธยา :
สำนักศิลปากรที่ ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ๒๕๔๔.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และเดวิด เค. วย้อจ. **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่:
ซิลค์เวอร์มบุคส์. ๒๕๔๗.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. **พระพุทธรูปในล้านนา**. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ตะวันเหนือ. ๒๕๕๔.

๑.๒ รายงานการวิจัย

พระใสว ชีน้อย. พระเจ้าล้านทอง : พุทธศิลป์ภายในพระอุโบสถวัดพระแก้ว ต.เวียง อ.เมือง

จ.เชียงราย. สารนิพนธ์รายวิชาการศึกษาศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต

สาขาวิชาศาสนศึกษา วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๕๖.

ปฎิเวธ เสาร์คง. สืบสาน-ธำรงค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, พ.ศ.๒๕๕๔

พระครูวิมลศิลป์กิจ (เรืองฤทธิ์ แก้วเปียง) และคณะ. วิเคราะห์ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาใน

จังหวัดเชียงราย : การวิเคราะห์จากเอกสารและหลักฐานทางโบราณคดี.

รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๙.

บดินทร์ วิจารณ์. (๒๕๔๗). การจัดการความรู้ สู่ปัญญาปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

บริษัทฟูจิ ซีร็อกซ์ จำกัด. (๒๕๕๒). รายงานผลการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ฟูจิ ซีร็อกซ์.

บุญดี บุญญาภิจ และคณะ. (๒๕๔๘). การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:

น้ำทิพย์ วิภาวิน. (๒๕๕๗). หน่วยที่ ๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ : ประมวลสาระ

ชุดวิชาการจัดการความรู้. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

นิคม อ่อนละมัย, (ม.ป.ป.). กลยุทธ์การบริหารจัดการความรู้ได้ด้วยตนเอง Knowledge is

Power-ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice)” ค้นเมื่อวันที่ ๖ เมษายน

๒๕๕๙. จาก KM CoP เว็บไซต์ [http://www.kmcp.com/community-of-](http://www.kmcp.com/community-of-practice/)

[practice/ชุมชนนักปฏิบัติ-community-of-practice](http://www.kmcp.com/community-of-practice/)

๑.๓ รายงานการประชุมทางวิชาการ

“จารีกราชวงศ์มังราย ลพ.๙ พ.ศ.๑๙๕๔”, ประชุมจารึกเมืองพะเยา. หน้า ๔๙-๕๗. กรุงเทพฯ :

ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๓๘.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. ศักดิ์ชัย สายสิงห์, มรดกโบราณคดีและประวัติศาสตร์(สัมมนากลุ่มย่อยการ

ประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติเรื่องการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมด้านมนุษยศาสตร์

ศิลปศาสตร์และการจัดการมรดกวัฒนธรรม จัดโดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขา

ปรัชญา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ณ ห้องประชุมเซียงรุ่ง โรงแรมเวียงอินทร์

จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 16-18 กรกฎาคม 2559).

จิรวัดน์ เอ็กซ์เพรส. สกล บุญสิน. (๒๕๕๕). การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ของธุรกิจการ

ให้บริการ:กรณีศึกษา บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). วารสารบริหารธุรกิจ คณะ

พาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๓๕ (๑๓๓).

๑.๔ วารสาร/ จุลสาร

ปิยะเวทย์ กองสอน. “เจ้าเมืองเชียงรายที่ถูกกลืน”, วารสารล้อล้านนา. ฉบับที่ ๓ (ตุลาคม ๒๕๕๓)

: ๑๙.

ธวิทย์ วุฒิ. “วัดเทิงเสาทินโบราณสถานที่ถูกมองข้าม”, วารสารล้อล้านนา. ฉบับที่ ๑๔ (กุมภาพันธ์

๒๕๕๕): ๗.

สารสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๓): ๔๐

อภิชาติ ศิริชัย. ร่องรอยอดีตเชียงรายภายใต้อำนาจพม่า. วารสารล้อล้านนา. ฉบับที่ ๒๔ (กันยายน

๒๕๕๘): ๑๑.

๑.๕ เอกสารอัดสำเนาและเอกสารอื่น

กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย. ประวัติอำเภอเมืองเชียงราย.

เชียงราย: กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย. ๒๕๕๒.

(อัดสำเนา).

ตำนานพื้นเมืองเชียงราย. ฉบับวัดศรีสัมสุข ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. ม.ป.ป.

(พับสา).

บุญยัง ชุมศรี. พื้นเมืองเชียงราย. เชียงราย: เอกสารประชุมกรรมการวัฒนธรรม. ๒๕๒๖. (อัดสำเนา).

สร้อยดี อ่องสกุล. หลักฐานประวัติศาสตร์ล้านนา. ปรึวรรตจากเอกสารคัมภีร์ใบลานและพับสา,

๒๕๓๔. (อัดสำเนา).

ภาคผนวก ก

บทความวิจัย

เรื่อง การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษ
ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

โดย

อานรรักษ์ સાแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

สัญญาเลขที่ ว.๐๙๖ / ๒๕๕๙

พุทธศักราช ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงรายมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ และเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา (วัด) ในเขตเทศบาลนครเชียงราย จำนวน ๙ วัด เป็นแบบเจาะจง ศึกษาวิจัยด้วยการลงพื้นที่ภาคสนามและประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผลการศึกษา พบว่า

การจัดการความรู้ของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายมีหลักฐานสำคัญทางโบราณวัตถุอย่างน้อย ๑ แห่ง ได้แก่ พระประธานในพระอุโบสถ ส่วนการจัดการความรู้ของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในภาพรวมยังไม่มีการจัดการความรู้ของชุมชนที่เป็นรูปธรรม ถ้ามีชาวต่างชาติมาเที่ยวชมโบราณสถานโบราณคดีที่อยู่ในชุมชน พบว่า คนในชุมชนไม่สามารถอธิบายได้เลย ส่วนแนวทางการจัดการความรู้ของชุมชนยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในด้านการบริหารจัดการจะเป็นไปได้เพียงครั้งคราว ส่วนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชน พบว่า ในภาพรวมพระภิกษุสามเณรและชุมชน มีระดับความรู้ทักษะภาษาอังกฤษน้อย ถึงน้อยมาก ส่วนกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพระภิกษุสามเณรและชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่มีกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่บุคลากร และด้านการจัดการความรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา พบว่า ในภาพรวม ทุกวัดยังไม่มีการจัดการความรู้ที่ชัดเจนเหมือนกัน ยกเว้นวัดพระแก้ว สำหรับถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ ตลอดจน ช่องทางการถ่ายทอดนั้น ได้ผลที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน คือ ทุกฝ่ายเห็นด้วยว่าควรมีการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษ ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายอย่างจริงจัง เพราะว่าในแต่ละวัดจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่ใช้ภาษาอังกฤษมาเที่ยวชมวัดต่าง ๆ เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน การสื่อสารในแต่ละทักษะทั้ง ๔ ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนนั้น ยังไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ และการดำเนินการในปัจจุบันยังพบว่า อยู่ในระดับที่วิกฤติมาก

คำสำคัญ : แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The research studies on knowledge management of the study English skills in Buddhist archaeological sites in Chiangrai province. The purposes are to study knowledge management communities of Buddhist archaeological sites in Chiangrai, to improve their English skills by the process of knowledge management to the community in Buddhist archaeological sites and also, to communicate and share knowledge of English language in the Buddhist archaeological sites. The target group of Buddhist archaeological sites in Chiangrai, consist of 10 Buddhist temples by field trip

The study on archaeological sites of Buddhism in Chiangrai community found that; each temple is evidence of at least one major artifacts including Buddha image in the sanctuary, the management of English skills overall, there is no substantial management, and if the foreigners visit their temples, they cannot use English skills to explain. Next, the developing process of novices' English language skills of and monks was found that most of them do not have plans or projects to develop their English skills to manage their temples, except only at Phrakaew Temple. Then, for the broadcasting and exchanging knowledge managements, the result is quite consistent as well which means all parties agreed that there should be knowledge management with their English skills in the Buddhist archaeological sites in Chiangrai seriously, because each temple would have many foreign tourists visit every day. Finally, the communication of the skills, listening, speaking, reading and writing of knowledge management in English skills at Buddhist archaeological sites in Chiangrai province is in crisis situation.

Keywords: Buddhist Archeology

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันภาษาอังกฤษนับว่าเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อสถานการณ์ของโลกไร้พรมแดนด้วยเหตุนี้ ภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาสากลที่คนทั่วโลกใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างประเทศทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมทั้งการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่มาจากทั่วทุกมุมโลก อีกทั้งภาษาอังกฤษยังเป็นภาษาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้และข้อมูลในการค้นคว้าหาข้อมูลในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สุขภาพ ความรู้และข้อมูลในด้านต่างๆ อีกมากมาย เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษจึงมีจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศและ ต้องมีการฝึกฝนเรียนรู้ การใช้ภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องตามหลักการของกระบวนการจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ เพราะในการใช้ภาษาอังกฤษให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้เรียนต้องรู้หลักวิธีการเรียนรู้ รู้กลวิธีที่จะทำความเข้าใจกับภาษาอังกฤษ รวมทั้งจะต้องมีการฝึกฝนอย่างมีระบบและต่อเนื่องจึงจะสามารถประสบผลสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษ

ในปีพ.ศ.๒๕๕๘มีการเปิดประชาคมอาเซียน ภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน คือ ภาษาอังกฤษ ประชาชนพลเมืองใน ๑๑ ประเทศอาเซียนจะต้องใช้ภาษาอังกฤษกันมากขึ้น นอกเหนือจากภาษาประจำชาติหรือภาษาประจำถิ่นของแต่ละชาติแต่ละชุมชนเองเมื่อพิจารณาถึงทักษะภาษาอังกฤษของชาติอาเซียน พบว่าไทยอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง^๑ การเรียนภาษาอังกฤษให้ได้ผลดีนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้คือการศึกษารื่องโครงสร้างของประโยคหรือเรื่องไวยากรณ์ให้มีความเข้าใจในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์เรียนการสอนในวิทยาลัยสงฆ์ เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งจัดการเรียนศึกษาให้กับพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ที่เข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา พบว่าพระนิสิต ส่วนมากไม่เข้าใจพื้นฐานของโครงสร้างทางภาษาตามหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑^๒ มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ

^๑สมเกียรติ อ่อนวิมล, **บันทึกอาเซียน**, เข้าถึงได้จาก <http://www.dailynews.co.th/article/825/>
๑๙๐๒๓๘

^๒พระราชบัญญัติการศึกษาพ.ศ.๒๕๕๑

ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้(๑) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข(๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน(๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา(๔) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง(๕) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

สำหรับประเทศไทย ภาคการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ สร้างรายได้เข้าประเทศในแต่ละปีไม่ต่ำกว่าหลายแสนล้านบาท ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของไทยนอกจากจะมีภูมิประเทศที่สวยงาม แหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย การบริการยังได้มาตรฐาน ที่สำคัญด้วยลักษณะเฉพาะของคนไทยที่มีความอ่อนน้อมและมีความเป็นมิตร การบริการด้วยความจริงใจเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว ไทยยังสามารถให้บริการได้ครบวงจร ครอบคลุมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดเขตเศรษฐกิจที่มีอาณาเขตชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงต้องเร่งพัฒนาระดับคุณภาพและมาตรฐานด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ และการบริการข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรที่ประจำอยู่ในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาทักษะทางการสื่อสารด้านภาษาอังกฤษ ให้ดีขึ้น โดยจัดให้มีการจัดการความรู้และจัดหลักสูตรฝึกอบรมภาษาและการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมกับผู้ประกอบการ SMEs และต้องเร่งสร้างความตระหนักรู้และให้สำคัญต่อการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของคนล้านนาไทย ที่มีอัยยาศัยไมตรี เอาใจใส่ อ่อนน้อม จริงใจ อดทน และพร้อมน้อมรับที่จะให้บริการด้วยจิตใจบริการ (Service Mind) รวมถึงต้องเร่งสร้างความโดดเด่นด้วยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพัฒนามาตรการความปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้โอกาสนี้ จัดทำงานวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ด้วยทักษะทางภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย” เพื่อเป็นการร่วมกันอนุรักษ์ สืบสานแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา สืบลูกสืบหลานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑ เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชน ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย

๒ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการการจัดการความรู้

๓ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

เครื่องมือและวิธีการศึกษาวิจัย

๑. รูปแบบการวิจัย โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. ลงภาคสนามตามแหล่งโบราณคดีต่างๆ ตามกลุ่มเป้าหมาย
๓. จัดสัมมนากลุ่มย่อยสัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมาย

๒. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๓ วัด ซึ่งเป็นวัดที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ โดยใช้ประชากรวัดละ ๑๐ รูป/คน รวมทั้งหมด ๓๐ รูป/คน และกลุ่มเยาวชน เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครต่าง ๆ เพื่อการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ จำนวน ๕๐ รูป/คน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๘๐ รูป/คน

๓. เครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ แบบสอบถามในลักษณะคำถามสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์สอบถาม บุคคลที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการความรู้ด้วยภาษาอังกฤษ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการวิจัย

๒. สร้างแบบสอบถามในลักษณะคำถามสัมภาษณ์ปลายเปิด เรื่อง การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย โดยผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากเครื่องมือของพระครูวิมลศิลป์กิจ เพื่อให้เข้ากับการวิจัยในครั้งนี้ โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

๓. ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพระนิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะมนุษยศาสตร์ สาขาภาษาอังกฤษ ในรายวิชาศึกษาเปรียบเทียบวิชาภาษาอังกฤษกับภาษาไทยจำนวน ๑๐ รูป ในลักษณะการจัดสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ตอบแล้ว บันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการสรุปและประมวลผล แบบสอบถาม

๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลจากการจัดกลุ่มสัมมนา ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย โดยเชิญ กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ เป็นกลุ่มประชากรที่กำหนดไว้จากวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๓ วัด ซึ่งเป็นวัดที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ โดยใช้ประชากรวัดละ ๑๐ รูป/คน รวมทั้งหมด ๓๐ รูป/คน และกลุ่มเยาวชนเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครต่าง ๆ เพื่อการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ จำนวน ๕๐ รูป/คน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๘๐ รูป/คน

๕. การวิเคราะห์ ข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากการจัดกลุ่มสัมมนาย่อย แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของกลุ่มประชากร ต่อการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลในการพัฒนาและถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย

๑ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย

จากผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ มี ๒ ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลโบราณสถานโบราณคดี และพื้นฐานการสื่อสารภาษาอังกฤษของบุคลากรพบว่า ข้อมูลโบราณสถานโบราณคดีมีโบราณสถานโบราณคดีอย่างน้อย ๑ แห่ง ได้แก่ พระประธานในพระอุโบสถ/อุโบสถ หรือพระธาตุเจดีย์ส่วนการจัดการความรู้ของชุมชนที่เป็นพื้นฐานการสื่อสารภาษาอังกฤษของบุคลากรในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในภาพรวมยังไม่มีจัดการความรู้ของชุมชนที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ เมื่อเทียบกับทฤษฎีหรือแนวคิดการจัดการความรู้ชุมชนแล้วเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัด คณะกรรมการบริหาร ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับโบราณคดีที่อยู่ในวัดหรือชุมชนนั้นดีพอ นั่นคือ ไม่สามารถที่จะอธิบายได้ว่า โบราณสถานโบราณคดีนั้นมีมาตั้งแต่เมื่อใด มีอะไรเป็นหลักฐาน เป็นต้น ในขณะเดียวกันถ้ามีชาวต่างชาติมาเที่ยวชมโบราณสถานโบราณคดีที่อยู่ในชุมชน พบว่า คนในชุมชนไม่สามารถอธิบายได้เลย ในขณะที่การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็น พบว่า แนวทางการจัดการความรู้ของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการ ไม่มีแผนงาน จะดำเนินงานไปตามที่คิดได้เป็นครั้งคราว

๒ วัดอุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษแก่ชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษของพระภิกษุสามเณรและชุมชนที่แหล่งโบราณคดีตั้งอยู่ พบว่า ในภาพรวม พระภิกษุสามเณรและชุมชนที่แหล่งโบราณคดีตั้งอยู่ มีระดับน้อย ถึงน้อยมาก กล่าวคือ บุคลากรภายในวัดที่มีโบราณสถานตั้งอยู่ และชุมชนที่อยู่รอบ ๆ วัดหรือโบราณสถานตั้งอยู่นั้น มีทักษะการพูด ฟัง อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษน้อย บางวัดไม่มีเลย ส่วนกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพระภิกษุสามเณรและชุมชนที่แหล่งโบราณคดีตั้งอยู่ พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่มีกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่บุคลากร กล่าวคือ ไม่ได้วางแผนงานที่จะสร้างบุคลากรทั้งที่เป็นพระภิกษุสามเณรและชุมชนที่อุปถัมภ์อุปัฏฐากไว้บริการด้านข้อมูลแก่นักเที่ยวที่เป็นภาษาอังกฤษ แต่มีการเตรียมบุคลากรไว้บริการด้านภาษาไทยเกือบทุกวัด และด้านการจัดการความรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงราย พบว่า ในภาพรวม ทุกวัดยังไม่มีการจัดการความรู้ที่ชัดเจนเหมือนกัน ยกเว้นวัดพระแก้ว

๓ วัดอุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาวิจัยกลุ่มเป้าหมายแล้วโดยใช้กระบวนการของ SWOT Analysis เข้าไปประกอบการศึกษาวิจัย จึงได้พบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) เกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีในจังหวัดเชียงราย พบว่า แต่ละวัดมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามที่ไม่แตกต่างกัน ตามบริบทสิ่งแวดล้อม สำหรับช่องทางการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานโบราณคดี ได้ผลที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน กล่าวคือ ทุกฝ่ายเห็นด้วยว่าควรมีการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษ ในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายอย่างจริงจัง เพราะว่าในแต่ละวัดจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่ใช้ภาษาอังกฤษมาเที่ยวชมวัดต่าง ๆ เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน แต่ในทางปฏิบัตินั้น ยังประสบปัญหาในอีกหลาย ๆ ด้าน เช่น ยังขาดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง การสื่อสารในแต่ละทักษะทั้ง ๔ ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียนนั้น ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ การดำเนินการยังอยู่ในระดับที่วิกฤติมาก

นอกจากนี้ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะและการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาแก่บุคลากรภายในวัดนั้น ๓แนวทางได้แก่

๑. การอบรมให้ความรู้พื้นฐานแก่บุคลากรของวัดที่โบราณสถานโบราณคดีตั้งอยู่

๒. จัดทำคู่มือการอบรมที่ประกอบด้วยข้อมูลของโบราณสถาน โบราณคดีนั้น ๆ

๓. นำชมสถานที่จริงประกอบการบรรยายให้เห็นสภาพความเป็นจริง

ส่วนการอบรมให้ความรู้พื้นฐานแก่บุคลากรของวัดที่โบราณสถานโบราณคดีตั้งอยู่ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรจะจัดอบรมให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนที่อยู่ในชุมชนที่สนใจ ได้มีความรู้พื้นฐานด้านภาษาอังกฤษ ทั้งทักษะการพูด ฟัง อ่าน และเขียน อย่างเป็นทางการ การอบรมควรจะใช้เวลา ๒-๔ วัน อาจจัดในวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย หรือตามวัดกลุ่มเป้าหมายก็ได้ เพื่อเป็นการฝึกทักษะการพูด การฟัง ภาษาอังกฤษของบุคลากรของแต่ละวัดให้มีความชำนาญ โดยมีวิทยากรให้ความรู้ทั้งภาคภาษาไทยและภาคภาษาอังกฤษ

จึงได้ทดลองจัดอบรมความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษแก่พระภิกษุสามเณรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายวัดละ ๑ รูป รวม ๙ รูป โดยคัดเลือกผู้ที่มีทักษะภาษาอังกฤษมาทดลอง พบว่าสามารถสื่อสารถ่ายทอดได้ ๕ รูป แต่ยังคงขาดความมั่นใจในตนเอง ส่วนอีก ๔ รูป ยังไม่กล้าแสดงออก สำหรับจัดทำคู่มือการอบรมที่ประกอบด้วยข้อมูลของโบราณสถาน โบราณคดีนั้น ๆ ได้ข้อสรุปร่วมกันว่า เมื่อจัดการอบรมแล้ว ก็ควรมีคู่มือในการอบรมด้วย คู่มือควรประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของวัดแต่ละวัด ได้แก่ ประวัติวัด โบราณสถานโบราณคดี สถาปัตยกรรม ปฏิมากรรม จิตรกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในวัดนั้น เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ใช้ฝึกทักษะการพูด การฟัง การอ่าน ทั้งภาคภาษาไทย และภาคภาษาอังกฤษ และข้อมูลพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในวัดนั้น ๆ เช่น ภาพวาดฝาผนัง บานประตูหน้าต่างพระอุโบสถ/อุโบสถ ลวดลายฐานแท่นพระประธานในวิหาร/อุโบสถ ตลอดจนศิลปะโบราณต่าง ๆ ที่ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ เป็นทั้งภาคภาษาไทย และภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งแยกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปฏิมากรรมหรือประติมากรรม กลุ่มสถาปัตยกรรม และกลุ่มจิตรกรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่ควรอภิปราย ๓ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรกศิลปะการก่อสร้างของวัด เป็นที่สังเกตว่า ในกระบวนการจัดการความรู้ของวัดจากการสำรวจ และศึกษาองค์ความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งชุมชนใกล้เคียงกับแหล่งโบราณคดีนั้น ๆ ตลอดจนสำรวจ และศึกษาองค์ความรู้จากแหล่งโบราณคดี เช่น ในแต่ละแหล่งโบราณคดี (วัด) นั้น พบว่า แต่ละแห่งจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ ๑) ด้านจิตรกรรม ๒) ด้านประติมากรรม และ ๓) ด้านสถาปัตยกรรม ผู้วิจัยจึงได้แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ ๓ หมวดหมู่ข้างต้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่นั้น ๆ อันจะนำไปสู่การบรรยายแก่ผู้ที่เข้าไปศึกษาเรียนรู้ในแหล่งโบราณคดีเหล่านั้นได้ ซึ่งสอดคล้อง

กับวิรุณสิริ ใจมา และคณะ^๓ เรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสูงอายุและชาวต่างชาติ กล่าวคือ ในด้านจิตรกรรมนั้น ผู้วิจัยศึกษาในเรื่องของภาพวาดฝาผนัง เช่น ภาพเขียนพุทธประวัติ ภาพพระเวสสันดรชาดก พระธาตุประจำปีเกิดภายในพระอุโบสถ หรือ แม้แต่กระทั่งลวดลายความวิจิตรงดงามของโบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น ทิวธรรมโบราณ ธรรมาสณีโบราณภายในพิพิธภัณฑสถานหลวงแสงแก้ววัดพระแก้ว เป็นต้น ส่วนด้านปฏิมากรรมหรือประติมากรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับโบราณวัตถุที่อยู่ในวัดนั้น ๆ เช่น ศึกษาลักษณะขององค์พระพุทธรูปในแต่ละแห่งในพระอุโบสถของแต่ละวัด ก็จะพบลักษณะการสร้างที่คล้ายคลึงกัน ยกเว้นที่วัดร่องเสือเต้น เนื่องจากเป็นปฏิมากรรมร่วมสมัยในแนวคิดของศิลปินเชียงราย นายพุทธา กาบแก้ว ส่วนด้านสถาปัตยกรรม โดยทั่วไปของวัดในจังหวัดเชียงรายนั้น จะมีเอกลักษณ์ที่คล้ายคลึงกันตามแบบฉบับล้านนาโดยเฉพาะเช่นกัน กล่าวคือ อาคารเสนาสนะ พระวิหารหรือพระอุโบสถ อุโบสถหรือวิหาร จะเป็นลักษณะอาคารทรงไม่สูงมาก และดูลักษณะโดยทั่วไปจากการมองด้านข้างจะคล้ายแม่ไก่กำลังกกไข่ อยู่นั่นเอง ตลอดจนถึงการไม่ใช้ตะปูในการก่อสร้าง เป็นเทคนิคเชี่ยวชาญเฉพาะของช่างชาวล้านนาที่เป็นเอกลักษณ์ที่เรียกว่าภูมิปัญญาของคนล้านนา แต่ที่น่าเป็นห่วงก็คือ การไม่รู้จักคุณค่าของโบราณสถานโบราณคดีของเจ้าอาวาสหรือคณะกรรมการวัด หากมีการบูรณปฏิสังขรณ์มักจะยกของเดิมหรือรื้อของเดิมออกทั้งหมด จากนั้นเอาของสมัยใหม่เข้าไปสร้างแทนที่ ซึ่งบางชิ้นเป็นมรดกโบราณสถานที่ต้องรักษาก็ถูกทิ้งไป จึงทำให้เกิดการทำลายโดยไม่เจตนาในที่สุด

ประเด็นที่สอง คือ ในด้านกระบวนการพัฒนาความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวชัดเจนนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า จากนี้เป็นต้นไป ทุก ๆ ส่วน ทุก ๆ ฝ่าย ควรจะแสดงบทบาทในการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังเต็มที่ เพื่อแสดงออกในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และสำนึกในการหวงแหนโบราณวัตถุที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ของชุมชนตนเอง ตลอดจนถึงการวางแผนงาน การจัดรูปแบบการบริหารจัดการ เช่น กำหนดการประชุมเพื่อวางแผนและพัฒนาทุก ๆ เดือน และมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายร่วมกัน การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบหลักของทุก ๆ คน ให้สอดคล้องกับความถนัดและเหมาะสม และลงมือปฏิบัติ สุดท้ายมีการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน จริงจัง และต่อเนื่อง เช่น มีการจัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับศักดิ์ชัย สายสิงห์^๔ ได้

^๓ วิรุณสิริ ใจมา และคณะ, *วัดเก่าแก่ในเทศบาลนครเชียงราย*, (ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทคโพรินต์ติ้งเซ็นเตอร์ : เชียงราย, ๒๕๕๘)

^๔ ศักดิ์ชัย สายสิงห์, *มรดกโบราณคดีและประวัติศาสตร์* (สัมมนากลุ่มย่อยการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติเรื่องกรวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมด้านมนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์และการจัดการมรดกวัฒนธรรม จัดโดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ณ ห้องประชุมเชียงใหม่ โรงแรมเวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๖-๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

กล่าวไว้ในการบรรยายในการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ เรื่องการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ด้านมนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์และการจัดการมรดกวัฒนธรรม จัดโดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ณ ห้องประชุมเชียงรุ่ง โรงแรมเวียงอินทร์ จังหวัดเชียงรายในการสัมมนากลุ่มย่อยมรดกโบราณคดีและประวัติศาสตร์ พอสรุปได้ว่า โบราณคดีโบราณสถานเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนควรอนุรักษ์และหวงแหนไว้ เพราะเป็นสิ่งที่มีความค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นหลักฐานที่ยืนยันตัวตนหรือความเป็นมาของชนชาติหรือสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น นอกจากกระบวนการอนุรักษ์โบราณคดีและประวัติศาสตร์แล้ว สิ่งที่จะลืมไม่ได้คือ กระบวนการพัฒนาความรู้ให้แก่ชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการที่จะเผยแพร่มรดกโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ให้ลูกหลานหรือคนรุ่นต่อๆไปได้รับรู้รับทราบ

ประเด็นสุดท้าย คือ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคาม ของแต่ละวัด โดยเฉพาะจุดอ่อนและภัยคุกคามถือว่าเป็นสิ่งที่สังเกตมากที่สุด จากการศึกษาค้นคว้า ได้พบว่า จุดอ่อน (Weaknesses) มี๒ประเด็น ประเด็นแรก คือ ประชากรส่วนชราวาสไม่มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือใช้ทักษะภาษาอังกฤษในด้านใดเลย นั่นคือ แต่ละแห่งจะบริหารจัดการโบราณคดีหรือมรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่นั้นในลักษณะมอบหมายให้เจ้าอาวาสบริหารจัดการเอง คณะกรรมการจะเข้าไปร่วมบริหารจัดการเกี่ยวกับด้านการเงินเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการจัดการด้านข้อมูลข่าวสาร หรือท่องเที่ยวให้เจ้าอาวาสดำเนินการเอง เป็นต้น นั่นคือจุดอ่อนของวัด เนื่องจากอาจจะไม่มีแรงบันดาลใจให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดหรือบุคลากรอื่นในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ การเผยแพร่ และการอนุรักษ์ จุดอ่อนประเด็นต่อมาคือ การรับรู้ข่าวสารร่วมกัน ส่วนใหญ่แล้วบุคลากรภายในและชุมชนได้รับรู้ข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับโบราณสถานโบราณคดีน้อยมาก จะรู้เพียงเจ้าอาวาสและไวยาวัจกรวัดเท่านั้น และนำไปขยายความได้ไม่ชัดเจน บางครั้งทำให้เกิดความเข้าใจผิดก็มี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการรับรู้ข่าวสารจากการไปทำบุญที่วัด ไม่ได้ออกเสียงประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวของวัดหรือของหมู่บ้าน ไม่เหมือนกับทางชุมชนในชนบทที่มีการรับรู้ข่าวสารร่วมกันในหลาย ๆ ทางซึ่งขัดแย้งกับรัฐ กันภัย และธรรมนิത്യ วราภรณ์^๕ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง พบว่า การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง มีค่าอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ ๕๔.๙ ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพจะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อหอกระจายข่าวและเสียง

^๕ รัฐ กันภัย และ ธรรมนิത്യ วราภรณ์, การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง, (บทความวิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม - เมษายน ๒๕๕๘).

ตามสายของหมู่บ้าน ส่วนภัยคุกคาม (Treats) ก็พบประเด็นเช่นกัน กล่าวคือ แม้ระบบและกลไก จะเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม แต่ก็อาจจะเกิดความไม่ต่อเนื่องและการเอาใจใส่ในการกำกับติดตาม และประเมินผล นั่นคือ การทำงานหาเลี้ยงชีพของบุคคลในชุมชนทำให้คนชุมชนไม่มีเวลาที่เข้าไปช่วยดูแลหรือศึกษาเรียนรู้ โดยมอบภาระให้เจ้าอาวาสรูปเดียว และแม้จะมีการบริหารจัดการที่ลงตัว แต่ก็อาจจะไม่เป็นการบูรณาการเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ทางวัดหรือชุมชนควรจะมีนโยบายของเครือข่ายชุมชน โดยสร้างนโยบาย ว่า ๑ วัด ๑ มัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นการสร้างและพัฒนาบุคลากรทางด้านภาษาและการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมของชุมชน ของตนเอง อย่างยั่งยืน และหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และ เอกชน สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในเชิงนโยบายและการปฏิบัติให้เป็นที่ประจักษ์ จริงจัง และต่อเนื่อง มากกว่านี้ เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน อาทิเช่น ควรมีโครงการจัดอบรมหลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับแต่ละวัด ให้กับเครือข่ายระยะสั้น อย่างน้อย เดือนละ ๑ ครั้ง

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. แหล่งโบราณคดีหรือวัดที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ควรจัดตระหนักและหันมาให้ความสำคัญต่อการจัดการองค์ความรู้เพื่อเป็นมรดกทางภูมิปัญญาผ่านการถ่ายทอดในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การจัดการองค์ความรู้ทางภาษา การสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อสืบสาน และสร้างจิตสำนึกในการหวงแหน

๒. ชุมชนควรหันมามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยการแสดงออกทางด้านการมีส่วนร่วม และสร้างพลังเครือข่ายของ ชุมชน บ้าน วัด และ โรงเรียน โดยการเน้นถึงการปลูกสำนึกของการเป็นเจ้าของบ้าน และการเป็นคนไทย ผ่านการใช้ทักษะทางภาษาอังกฤษ (ภาษาสากล) ในการแสดงถึงความหวงแหนและอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรจะทำวิจัยเกี่ยวกับลักษณะปฏิกิริยาหรือประติมากรรมของโบราณคดีที่ปรากฏในจังหวัดเชียงราย

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติการศึกษาพ.ศ.๒๕๕๑

สมเกียรติ อ่อนวิมล, **บันทึกอาเซียน**, เข้าถึงได้จาก <http://www.dailynews.co.th/article/825/>

190238

รัฐ กัญภัย และ ธรรมนิตย์ วราภรณ์, **การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง**, (บทความวิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม - เมษายน ๒๕๕๘).

วิรุณสิริ ไจมา และคณะ, **วัดเก่าแกในเทศบาลนครเชียงราย**, (หางหุ้นส่วนจำกัดเทคโนโลยีปริ้นติ้งเซ็นเตอร์ : เชียงราย, ๒๕๕๘)

ศักดิ์ชัย สายสิงห์, **มรดกโบราณคดีและประวัติศาสตร์** (สัมมนากลุ่มย่อยการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติเรื่องการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมด้านมนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์และการจัดการมรดกวัฒนธรรม จัดโดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ณ ห้องประชุมเชียงใหม่ รัง โรงแรมเวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๖-๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙).

ภาคผนวก ข

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย ณ วัดพระธาตุนาเวง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย ณ วัดร่องเสือเต้น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

๑. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

๑.๑ ชื่อ-สกุล

นายอานูรักษ์ साแก้ว

Mr. Anurak Sakaew

๑.๒ เลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓ ๕๗๐๕ ๐๑๒๘๔ ๔๔๓

๑.๓ ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

๑.๔ หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

อาคารศาลากลางหลังเก่า ดอยจำปี ถนนฤทธิประศาสน์ ตำบลเวียง

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๐๐๐

๑.๕ ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พ.ศ. ๒๕๕๒

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พ.ศ. ๒๕๔๘

๑.๖ สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

สาขาการท่องเที่ยว

(ใบอนุญาตนำเที่ยว เลขที่ ๒๑-๖๒๐๗ มัคคุเทศก์ทั่วไป ต่างประเทศ)

๑.๗ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ สถานภาพในการทำวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย:

๑) การจัดการความรู้ด้วยทักษะภาษาอังกฤษในแหล่งโบราณคดี

ทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงรายปีงบประมาณ ๒๕๕๙

๒) Contrastive Analysis of Spoken Language Features

between Thais and Laotians

๓) การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเชิงพุทธของครอบครัวในสังคมไทย